

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปริญญานิพนธ์

ของ

พิชัย สุขวุ่น

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

พฤษภาคม 2546

ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

บทคัดย่อ
ของ
พิชัย สุขวุ่น

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2546

พิชัย สุชวน. (2546). **การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี**. ปรินานพจน์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย.

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดทำขึ้นเพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งในอดีตนั้นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเคยมีบทบาทสำคัญต่อชุมชน ครั้นเมื่อแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก การเจริญทางด้านการค้า การลงทุน ก็เติบโตขึ้นและได้ผลเป็นอย่างดี แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน นโยบายที่มุ่งเน้นกลไกตลาดเป็นหลัก ทำให้ประชาชนห่างไกลจากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในฐานะที่เป็นสิ่งไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ จากนั้นเมื่อระบบการปกครองท้องถิ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงตามเจตนารมณ์การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นซึ่งตราไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ที่เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นมีสิทธิที่จะดูแลศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

งานวิจัยเรื่องนี้จึงศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบว่า เมื่อรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถดูแลปกป้องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นส่วนของภาคประชาชนและผู้บริหารท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด และปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ตลอดจนค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานของรัฐและประชาชนในท้องถิ่นต่อไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาคือ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีแหล่งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่เป็นจำนวนมากได้แก่ พื้นที่อำเภอไชยา พุนพิน และกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวนทั้งหมด 1085 ตัวอย่าง โดยใช้การรวบรวมข้อมูลประกอบกัน 3 ด้านคือ ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือเวทีชาวบ้าน สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นหลัก ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน และข้อมูลจากกระบวนการเวทีชาวบ้านจะใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นจากประสบการณ์ของประชาชน

สถิติที่ใช้เพื่อการแปรผลนั้นจะใช้เฉพาะข้อมูลเชิงปริมาณโดยเบื้องต้นจะใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นทำการทดสอบตัวแปรด้วยสถิติการวิเคราะห์แปรผันทางเดียว (One-way Analysis of Variance) ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้กับข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก แล้วทำการวิเคราะห์เสริมด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับต่ำ ทั้งนี้มีเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากสังคมเกษตรสู่สังคมทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้โครงสร้างของภาคเกษตรประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งปัญหาความยากจน ปัญหาด้านทรัพยากร ความแตกต่างของรายได้ ส่งผลให้คนในภาคชนบทละทิ้งวิถีชีวิตแบบเดิมด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันก็ละทิ้งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงต้องเปลี่ยนแปลงไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐ ถึง

แม้กฎหมายรัฐธรรมนูญจะให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการดูแลปกป้องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่หากว่าโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ยังไม่เปลี่ยนแปลง โอกาสที่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจะกลับมาสร้างความสมดุลก็เป็นไปได้ยาก

แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐจึงควรร่วมมือกับประชาชนในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในเชิงของคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมดุลของชุมชน นอกจากนี้รัฐควรจัดงบประมาณในการทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ หลังจากที่พัฒนาแต่เพียงโครงสร้างพื้นฐานมาเป็นเวลานาน แม้กระนั้นรัฐควรดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ให้รู้ถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มากกว่าที่ใช้สื่อเป็นเพียงเครื่องมือประชาสัมพันธ์ด้านการค้า รวมทั้งควรแก้ไขปัญหของช่องว่างรายได้ระหว่างภาคชนบทกับคนเมืองให้แคบเข้า เพื่อแก้ไขปัญหการละทิ้งถิ่นฐานและต่อเนื่องไปถึงการตัดตอนทางวัฒนธรรม และสิ่งที่สำคัญคือต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง

PARTICIPATION IN THE CONSERVATION OF LOCAL ARTS AND CULTURE
OF MEMBERS OF TAMBON ORGANIZATIONS AND PEOPLE
IN THE LOCALITY, SURAT THANI PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
PICHAI SOOKWOON

Presented in Partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Art Education
at Srinakharinwirot University

May 2003

Pichai Sookwoon. (2003). ***Participation in conservation of local arts and cultures of members of Tambon Organizations and People in the locality, Surat Thani Province***. Master thesis, M.A. (Art Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Wannarat Tangjareon, Asst. Prof. Amnart Yensabai

This thesis is aimed at studying the process in part taking of people, after the new constitution has given them rights to protect and take care of their own cultural arts, in the conservation of their local arts and cultures and in discovering the factors and interests in participating in this action. The problems and methods to amend the obstacle in the involvement were also the aims to reveal.

The sampling groups employed in this study were members of Tambon organizations and people in the areas where the cultural arts were situated in abundance in such districts as Chaiya, Phunphin, and Kanjadadit, Surat Thani province. Forty-two members of the Tambon Organization and 1, 042 people in the areas took part in this study. The 3-sided data were applied, that is, the quantitative data, the quality data, and the data gained from the process of participation of the people, or folk arena. Questionnaires were used to collect the quantitative data. Interviewing formats to delimitate the information regarding the changes of both the cultural arts and the society in each community were applied to acquire quality data. The last data were adopted from the thoughts and experience attained through the process of folk arena or group procedure of the people taken part in the activities.

Basically, the statistics applied in interpreting the quantitative data were the Percentage, Mean, and S. D. The one-way analysis of variance was chiefly used with the quantitative data and then, to reinforce the analysis, the quality data and those attained from the group procedure were employed.

The findings are as follows:

The members of the Tambon organizations and the people had parts in conservation of the cultural arts at a lower level. This was due to the fact that there had been a social change from agricultural society to capitalism one. The change caused the agricultural sector many a problem: the poverty, natural resources, and differences in earnings. These, with the economical needs, affected the original life styles of general people in the rural areas. The result, they had to abandon or take less care in the local cultural arts. Consequently, the trends in conservation for the cultural arts had

arts had to be adapted according to the government's policy of Economic Plan. Even though the constitution offers people's rights to take care of their local cultural arts, the opportunity the cultural arts could do to build harmonious balance for the community would hardly become true if no changes could be made to the current structures of economic, society, and politics.

The possible methods, however, would be that both the government and the people in the locality cooperate in promoting love and recognition for the values of the cultural arts in order that their heritage would once again create balance in the community. In addition, much more funds are needed if the work of renovation for the cultural arts is to be carried out, considering the huge amount of money invested in the infrastructure in the years gone by. Again, the information to publicize the values of the cultural arts should be widely made. The state media should not solely aim at promoting business activities. Moreover, the government should endeavor to narrow the gap of earning divide between the people in the rural areas and those in the cities. This will in turn make smaller number of rural people to move to town for a better job opportunity, and which will automatically promote them to be close to and pay more on their cultural arts. Most important of all, the opportunity should open more to the local people to really have part in administrating and managing their cultural arts.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหาร
ส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ของ

นายพิชัย สุขวุ่น

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)

วันที่ พฤษภาคม พ.ศ. 2546

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์เรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลือและการให้ข้อเสนอแนะของอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตลอดจนได้รับความร่วมมือจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในพื้นที่ที่ทำการศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย ศาสตราจารย์วิรุณ ตั้งเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ตลอดระยะเวลาการศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบคุณชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นในอำเภอยะยา พุนพิน และกาญจนดิษฐ์ ที่กรุณาให้ความร่วมมือและเสนอข้อเท็จจริงด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ทำการศึกษาในภาคสนาม และในการประชุมกลุ่มย่อยต่าง ๆ ขอให้ประโยชน์ที่สร้างร่วมกันในครั้งนี้ กลายเป็นพลังมหาชนผลักดันให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นปรากฏผลสำเร็จโดยเร็ว

พิชัย

สุขวัน

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
	ความสำคัญของการวิจัย.....	3
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	4
	นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	5
	กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
	เอกสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	7
	ความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	13
	ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล.....	21
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
	ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการศึกษา.....	25
	แนวคิดการพัฒนาประเทศกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	30
	ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	35
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	40
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	40
	เครื่องมือในการวิจัย.....	42
	การสร้างแบบสอบถาม.....	44
	การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม.....	44
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	49
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	81
	ผลการวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	95
5	การอภิปรายผลการวิจัย.....	102

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6 สรุปผลการวิจัย.....	111
บรรณานุกรม.....	115
ภาคผนวก.....	123
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	155

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอไชยา พุนพิน กาญจนดิษฐ์.....	40
2 แสดงครัวเรือนในอำเภอไชยา พุนพิน กาญจนดิษฐ์.....	41
3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล.....	50
3 (ต่อ).....	51
4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่งเสริม.....	52
4 (ต่อ).....	53
4 (ต่อ).....	54
5 ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	55
6 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	57
6 (ต่อ).....	58
7 ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	59
8 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	62
8 (ต่อ).....	63
9 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	64
10 ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	66
10 (ต่อ).....	67
11 ระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	69
12 การวิเคราะห์การผันแปรของอายุกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	69
13 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของผู้ที่มีอายุแตกต่างกันเป็นรายคู่.....	69
14 การวิเคราะห์การผันแปรของการศึกษากับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น.....	70
15 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาแตกต่างกันเป็นรายคู่.....	70
16 การวิเคราะห์การผันแปรของอาชีพกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	71
17 การวิเคราะห์การผันแปรของรายได้กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	71
18 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของผู้ที่มีรายได้แตกต่างกันเป็นรายคู่.....	72
19 การวิเคราะห์การผันแปรของระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	72
20 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นระหว่างผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการอบรมกับผู้ที่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	73

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

21	การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นระหว่างผู้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์กับผู้ที่เคยใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น.....	73
22	การวิเคราะห์การผันแปรของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	74
23	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นเป็นรายคู่.....	74
24	การวิเคราะห์การผันแปรของความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น.....	75
25	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นของผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน เป็นรายคู่.....	75
26	การวิเคราะห์การผันแปรเกี่ยวกับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	76
27	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นที่มีระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน เป็นรายคู่.....	76

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 แสดงโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล.....	23
3 แผนที่อำเภอไชยา.....	82
4 แผนที่อำเภอพนม.....	87
5 แผนที่อำเภอกาญจนดิษฐ์.....	92
6 การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	149

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในอดีต ได้ให้ความสำคัญกับการเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มุ่งเน้นอุตสาหกรรมและการผลิตเพื่อการส่งออกโดยอาศัยความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์มาใช้ขยายฐานการผลิตเพื่อสร้างรายได้ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในช่วงระยะเวลานั้น ถึงแม้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศจะลดหน้าไปมากก็ได้หมายความว่า คนไทยและสังคมไทยจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างทั่วถึง ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน วิถีชีวิตที่ดีงามและเรียบง่ายได้เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540 : จ)

ปัญหาใหญ่ที่สุดของมนุษยชาติในปัจจุบันคือ การขาดความสามารถที่จะอยู่ร่วมกันอย่างได้คุณภาพ ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่มีมากขึ้น ยังไม่ใช่ว่าปัญญาหรือภูมิปัญญาแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างได้สมดุล ... สิ่งสำคัญที่สุดของภูมิปัญญาแห่งการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างได้คุณภาพ ... ชาวบ้านดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นเวลาช้านานอาจเป็นร้อยปีหรือพันปี เรียกว่ามีความยั่งยืน สิ่งใดจะยั่งยืนก็ต่อเมื่อมีดุลยภาพ ทั้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับธรรมชาติ ... และมีขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติต่อกันอย่างไรคนทั้งหมดจึงจะอยู่ร่วมกันโดยสันติ ... (ประเวศ วะสี 2539 : 5)

ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ได้รับการกล่าวถึงว่ามีความสำคัญอยู่มาก ในยุคเร่งรัดพัฒนาในปัจจุบัน ที่เป็นยุคเปิดเสรีไร้พรมแดน ทั้งนี้ด้วยความสำนึกร่วมกันว่า คนไทยเรามีมรดกทางปัญญาสั่งสมไว้มาก เนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจ การเมือง ทำให้คนไทยไม่เห็นคุณค่ามรดกทางปัญญาของเรา แต่ไปเรียนรู้รับเอากระแสวัฒนธรรมตะวันตก ที่มีอิทธิพลครอบคลุมไปทั่วโลก จนกลายเป็นสากลนิยมในการรับรู้ของเรา ยิ่งในสภาวะปัจจุบัน สังคมไทยถูกกระแสวัฒนธรรมสังคมนิยมยุคโลกาภิวัตน์ ผลักดันให้ปรับเปลี่ยนความคิด ระบบการผลิตและบริโภค (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2540 : 6)

ตั้งแต่อดีตสังคมการอยู่ร่วมกันของมนุษย์คือสังคมประเพณี สำหรับสังคมไทยได้มีพัฒนาการมายาวนาน เป็นสังคมที่ได้สร้างอารยธรรมของตนเองขึ้น แม้มิใช่สังคมอุดมคติ ปราศจากปัญหา แต่หากเข้าใจลักษณะเฉพาะพอสมควรแล้วก็จะพบว่า อย่างน้อยก็เป็นสังคมที่ดำรงดุลยภาพระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุกับความเจริญทางด้านจิตใจได้ตบพื้นฐานของความเชื่อ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อน ความรู้ ความคิด วิธีการที่มีรากฐานมาจากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีของโลกตะวันตกก็มามีอิทธิพลในการจัดการศึกษา และพัฒนาประเทศ ได้ผลักดันให้สังคมไทยหลุดออกจากกระบวนทัศน์ในอารยธรรมเดิมที่รู้จักคุ้นเคยมาหลายชั่วคน ด้วยความเร่งรีบคนส่วนใหญ่ปรับตัวไม่ทันทำให้เกิดปัญหาทุกข์ยากนานาประการ ส่วนโยงโยเป็นเหตุเป็นผลต่อกันอย่างซับซ้อน ผู้นำทางปัญญาร่วมสมัยทั้งหลายต่างก็ลงความเห็นร่วมกันว่า สังคมกำลังเผชิญหน้าวิกฤติการณ์อันรุนแรงเพราะการทำลายตัวเองในด้านมิติทางวัฒนธรรม (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540 : 3)

ซึ่งนักวิชาการได้ศึกษาปัญหาของชาวบ้านในชนบทและประชาชนทั่วไปพบความจริงว่า นโยบายและแผนพัฒนาประเทศที่ใช้ต่อเนื่องกันมาหลายทศวรรษ ได้นำความทุกข์ยากมาสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง อีกทั้งสังคมไทยโดยรวมก็มีแนวโน้มจะสูญเสีย ความเป็นตัวของตัวเองลงไปทุกที วิธีการดำเนินชีวิตมีปัญหาและข้อผิดพลาดมาก เพราะไม่สนใจและไม่มีความไตร่ตรองเลือกเฟ้น สิ่งที่เหมาะสมแก่วิถีชีวิตของคนไทย ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาทางเศรษฐกิจสังคมทางสื่อมวลชน และในวงวิชาการอย่างต่อเนื่องกว้างขวาง ปลุกจิตสำนึกของสามัญชนให้ตระหนักชัดขึ้นว่าได้สูญเสียสิ่งที่ตั้งมาไปมาก และพบว่าโดยเนื้อแท้ยังมีภูมิปัญญาอันมีค่าอยู่ในวัฒนธรรม วิถีชีวิต ของคนไทยอยู่อีกมาก ไม่เพียงแต่การทำมาหากินอย่างเหมาะสมกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม แต่ในการสร้างสรรค์ศิลปวิทยาหลายด้าน ก็มีภูมิปัญญาเป็นแกนรองรับอยู่มากมาย บ้านไทย อาหารไทย สมุนไพร ดนตรี ศิลปะ วรรณกรรม ภาษา หัตถกรรม ความเชื่อ ศาสนา พิธีกรรม คติชาวบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ ทุกสิ่งทุกอย่างดูจะมีคุณค่ามีความหมายต่อชีวิตจิตใจของสามัญชนในท้องถิ่น และเป็นมรดกของแผ่นดิน (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540 : 3-4)

ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงกล่าวไว้ว่า "... โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ทั้งหลายนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ชี้ให้เห็นอดีต อันรุ่งเรืองของไทยเรา เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทั้งในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดีและวัฒนธรรม จึงควรที่ทุกฝ่ายจะช่วยกันทะนุถนอม บำรุงรักษาให้ดียิ่งขึ้นให้สูญหายไป ..." (กระทรวงศึกษาธิการ. 2527 : 316)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กล่าวถึงหน้าที่ของบุคคลอันเกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในมาตรา 69 มีความตอนหนึ่งว่า "...บุคคลมีหน้าที่... พึงทะนุถนอมและสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น...ทั้งนี้ตามกฎหมายกำหนด..." เจตนาลึกของการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้คือ การปฏิรูปทางการเมือง และกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ระดับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ดังปรากฏอยู่ใน มาตรา 78 มีความตอนหนึ่งว่า "... รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น พึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง ..."

เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการรองรับการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น และการสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนด หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการรักษา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้ในมาตรา 289 มีความว่า "... องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีหน้าที่ บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ..."

ข้อความในมาตรา 289 ได้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในวงสังคมอย่างกว้างขวาง ถึงกรณีการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ องค์กรบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ดูแลเรื่องการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงการพิทักษ์ ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสังคมเกิดความวิตกกังวลว่า องค์กรบริหารส่วนตำบล มีศักยภาพและความพร้อมเพียงพอที่รับการถ่ายโอนอำนาจในการบริหารจัดการจากส่วนกลางมากนักน้อยเพียงใด

จากตรุนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงกรณีนี้ว่า กรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ประชุมและให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น 227 กิจกรรม แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนพาณิชย์ยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ล่อม และด้านศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการทั้งหมดนี้จะต้องให้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2547 (“แผนโองงาน อบต. ฉลุย”. 2544 : 3)

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นเมื่อรัฐสภาได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อเดือนธันวาคม 2537 โดยกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ถือได้ว่าเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นระดับตำบล ซึ่งเป็นการให้สิทธิแก่ประชาชนระดับตำบลที่มีสิทธิ์ที่จะปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

หน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมปรากฏในบทบัญญัติมาตราที่ 67 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2540 โดยกำหนดเป็นภาระกิจที่ต้องทำใน (8) มีข้อความว่า องค์การบริหารส่วนตำบลต้องบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาดั้งเดิม และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

ทั้งนี้ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลคือประชาชนในท้องถิ่น ที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกในหมู่บ้าน และได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนของชุมชน มีหน้าที่วางกรอบนโยบายด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ตามอำนาจหน้าที่ ๆ รัฐธรรมนูญกำหนด

ผู้วิจัยเลือกจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นที่ศึกษาวิจัย เพราะจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีแหล่งอารยธรรมและชุมชนโบราณอยู่มากมาย ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ เช่น แหล่งชุมชนโบราณไชยา แหล่งชุมชนโบราณพุนผิน แหล่งชุมชนโบราณกาญจนดิษฐ์ ฯลฯ รวมทั้งศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาทางศาสนา

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษา การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีว่ามีระดับการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับใด และมีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมดังกล่าว เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลในการเสนอแนะปัจจัยที่ควรคำนึงถึงสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประกอบการพิจารณาวางแผน ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ความสำคัญของการวิจัย

ความสำคัญของการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีครั้งนี้ สามารถนำผลของการศึกษาวิจัยไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของชาติเพื่อทราบสถานการณ์

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เช่น กรมศิลปากร กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี และองค์การบริหารส่วนตำบล

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาจะใช้กลุ่มประชากรสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในเขตพื้นที่เดียวกัน ที่มีแหล่งศิลปวัฒนธรรมจำนวนมาก ได้แก่อำเภอไชยา อำเภอพนมพิณ และอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สํารวจโดยหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี และสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 5 ท่าน 1). รศ.ชวน เพชรแก้ว 2). รศ.สมเกียรติ ดันสกุล 3). ผศ.ดร. อนันต์ ใจสมุทร 4). ผศ.ณัฐสันต์ เพชรรักษ์ และ 5). อาจารย์สำรวย มีชนอน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะจงตำบล ที่ตำบลเวียง ตำบลศรีวิชัย ตำบลช้างขวา ซึ่งมีจำนวนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 42 คน และประชาชนจำนวนทั้งหมด 1,085 ครัวเรือน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

- อายุ
- ระดับการศึกษา
- อาชีพ
- รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
- ระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่น
- การใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2 ปัจจัยส่งเสริม

- การรับรู้ข่าวสาร
- การเข้ารับการอบรม
- ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

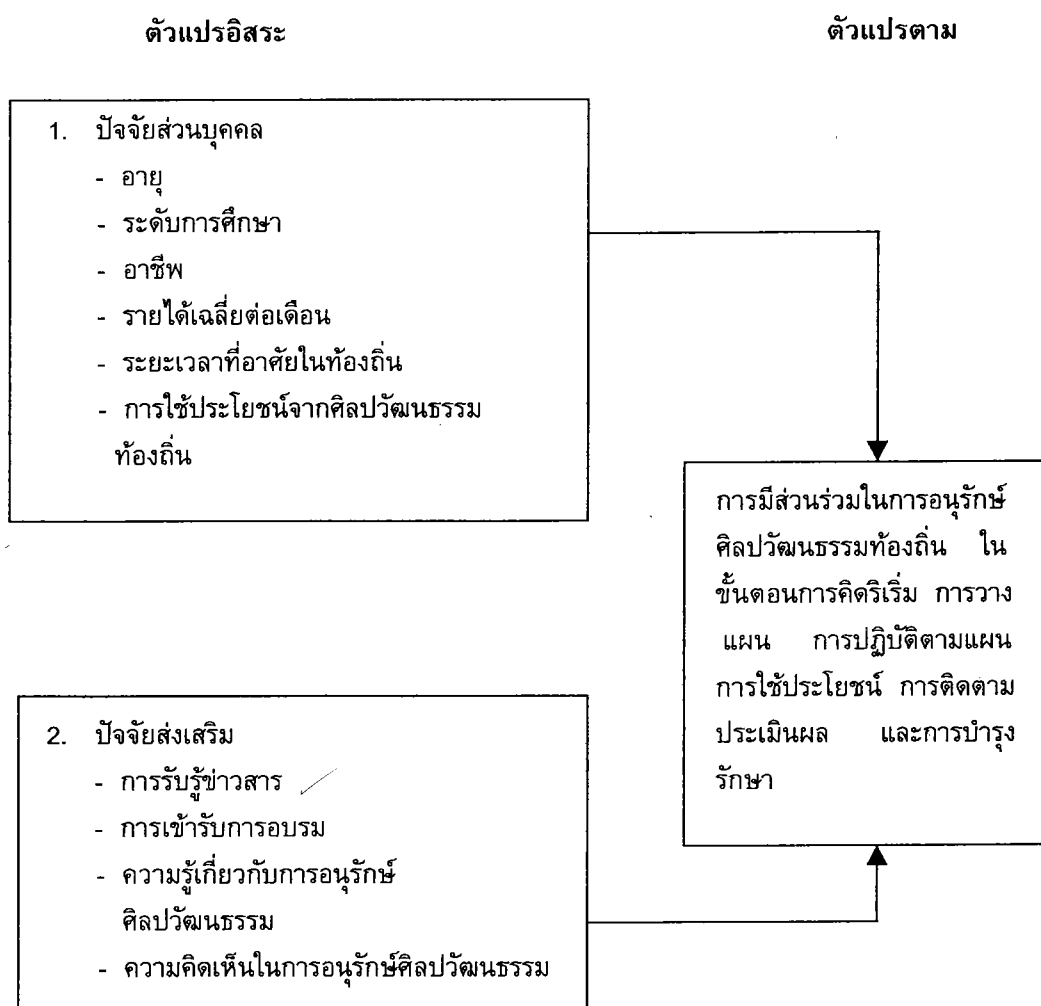
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. **การมีส่วนร่วม** หมายถึง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในขั้นตอนการคิดริเริ่ม การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การใช้ประโยชน์ การติดตามประเมินผล และการบำรุงรักษา
2. **ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น** หมายถึง งานศิลปะที่เกิดจากภูมิปัญญา ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ประเพณี ศาสนา ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้ประสบการณ์ สัมผัสไว้ในการปรับตัวและดำรงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรม งานสิ่งทอ การละเล่น วรรณกรรม ที่ได้รับการพัฒนาสืบสานกันมาในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่นจากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กัน และได้รับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์ หรือแก้ปัญหาในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มนั้น
3. **การอนุรักษ์** หมายถึง การรักษาและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมในอดีตให้ผสมผสานกลมกลืนกับชีวิต และเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน
4. **สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล** หมายถึง บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งโดยตำแหน่งเข้ามาทำหน้าที่บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
5. **ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง** หมายถึง จำนวนปีที่ดำรงตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบล
6. **การรับรู้ข่าวสาร** หมายถึง ความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานีของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จากแหล่งข่าวสารซึ่งเป็นสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น สื่อระหว่างบุคคล เช่น เพื่อน บุคคลในครอบครัว เป็นต้น
7. **ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น** หมายถึง ข้อเท็จจริง ข้อมูล รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการศึกษา ค้นคว้า สังเกต
8. **การใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น** หมายถึง การดำเนินกิจกรรมโดยใช้ประโยชน์ของชุมชนและประชาชนอันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม เช่น ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ไม้สอย ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ
9. **ความคิดเห็น** หมายถึง ความคิดเห็นและการลงความเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผังแสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ และผลงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. เอกสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบล
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย
6. แนวคิดการพัฒนาประเทศกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์อยู่กับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. เอกสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาเอกสารผู้วิจัยพบว่า นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมซึ่งมีทั้งความหมายคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติและภูมิหลังทางวิชาการของแต่ละท่าน มีรายละเอียดดังนี้

เออร์วิน (Erwin. 1976 : 138) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ ความชำนาญ ร่วมกับการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สหประชาชาติ (United Nations. 1978 : 4) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ คือ

1. กระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายทางสังคมและการจัดสรรทรัพยากรในการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย
2. กระบวนการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่าง ๆ โดยสมัครใจ กระบวนการนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเฮย์ (Hay. 1951 : 285-294) ที่นิยามการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกลุ่มคน ระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม อันเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมของกลุ่มอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

ไวท์ (White, 1982 : 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าประกอบไปด้วย 3 มิติ คือ

มิติที่ 1 คือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรทำหรือทำอย่างไร

มิติที่ 2 คือ มีส่วนเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ

มิติที่ 3 คือ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินการ

ซึ่งคล้ายคลึงกับ Alastair (ขวัญชัย วงศ์นิติกร. 2532 : 18 ; อ้างอิงจาก Alastair. n.d.) ซึ่งได้ให้คำจำกัดความว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติด้วยกันคือ มิติที่หนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรทำอย่างไร มิติที่สอง การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สาม คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานและการประเมินผล

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183-186) กล่าวว่า

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุทำให้กระทำ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทั้งยังให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้นด้วย นอกจากนั้นยังกล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมว่ามีอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

ทวิวงศ์ ศรีบุรี (2539 : 100) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้หน่วยงานของภาครัฐบาล ภาคเอกชน องค์กรเอกชน กลุ่มประชาชนหรือประชาชน ได้มีโอกาสร่วมรับรู้ข่าวสาร รับฟัง และร่วมแสดงความคิดเห็นในรูปแบบต่าง ๆ ต่อการเตรียมการโครงการหรือกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น...”

การที่มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายการมีส่วนร่วม ซึ่งมีความหมายทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า “การมีส่วนร่วม” หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรปกครองท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น องค์กรอิสระได้เข้ามาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจในการแสดงความรู้สึก ความต้องการ รวมทั้งประสานสิ่งเหล่านี้ในการวางแผนและการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมปฏิบัติในกิจกรรมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การใช้ประโยชน์ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการบำรุงรักษา

1.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation Theory)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ส่วนใหญ่เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาและทางสังคมวิทยาเนื่องจากการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวบุคคลและสังคม ในด้านตัวบุคคลทฤษฎีทางจิตวิทยาช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากแนวความคิด ความปรารถนา แรงจูงใจ ความจำและความรู้สึก โดยศึกษามนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจแตกต่างกัน ในด้านสังคมทฤษฎีทางสังคมวิทยาจะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการกระทำระหว่างกัน (Human Interaction) โดยศึกษามนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมมีดังนี้

1.2.1 ทฤษฎีการวิเคราะห์การกระทำ

เป็นทฤษฎีที่ระบุถึงสาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์ ฟรีดริช ไฮเดอร์ (ลิทริโซค วรานูสันติ; ม.ป.ป. : 89-90 ; อ้างอิงจาก Fritz Heider. n.d.) แบ่งสาเหตุได้ 2 ประเภทคือ สาเหตุที่มาจากส่วนบุคคล และสาเหตุที่มาจากเงื่อนไขสิ่งแวดล้อม โดยเงื่อนไขทั้ง 2 ประเภทนี้อยู่ในความสัมพันธ์เพิ่มหรือลดแบบบวก ลบ กล่าวคือ ถ้าจะกระทำใด ๆ ด้วยความต้องการของตนบุคคลจะกระทำได้ง่ายขึ้นเมื่อสิ่งแวดล้อมอำนวยให้ แต่จะยากขึ้นเมื่อสิ่งแวดล้อมเป็นดั่งขัดขวาง สาเหตุที่มาจากบุคคลสามารถแยกได้เป็น 2 สาเหตุย่อย คือ สาเหตุที่มาจากแรงจูงใจให้พยายามทำ (Trying) และความสามารถ (Ability) ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมอันได้แก่ ทักษะและกำลังที่จะทำ สาเหตุย่อยทั้ง 2 สาเหตุนี้มีความสัมพันธ์จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ หมายความว่า บุคคลจะไม่กระทำพฤติกรรมออกมาหากไม่มีแรงจูงใจและความสามารถที่จะกระทำได้

จากทฤษฎีเมื่อนำมาพิจารณาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของบุคคลพบว่า บุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหากมีแรงจูงใจและความสามารถที่จะกระทำได้ รวมทั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย

1.2.2 ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (The Theory Of Action)

พาร์สัน (เกสร วงศ์พัฒนากิจ. 2542 : 34 ; อ้างอิงจาก Parsons. n.d.) อธิบายการกระทำของ

มนุษย์ (Action of Human) ในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้ทางสังคมทั่วไป (A General Theory of Action) กล่าวคือ การกระทำใด ๆ ขึ้นอยู่กับ

1) บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (Personality)

2) วัฒนธรรม (Culture) ในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ และวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อ (Ideas or believes) ความสนใจ (Primary of interest) และระบบค่านิยมของบุคคล (System of value orientation)

จากทฤษฎีนี้พอสรุปได้ว่า การจะให้คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม ต้องมีความรู้ความเข้าใจวิถีชีวิต ค่านิยม จารีตประเพณี ทศนคติ เป็นตัวกำหนดค่านิยมของบุคคล

1.2.3 ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร (Communication Theory)

โรเจอร์ (ชื่นใจ บุชาธรรม. 2542 : 14 ; อ้างอิงจาก Roger. n.d.) ได้สรุปถึงความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับสิ่งใหม่กับกระบวนการติดต่อสื่อสารไว้ว่า การที่บุคคลจะมีการยอมรับสิ่งใหม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งได้แก่ ช่องทางการสื่อสาร และปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนตัวดังนี้

1) ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ได้แก่ อายุ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงรายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่างซึ่งรวมถึงระดับการศึกษา

2) ช่องทางการสื่อสาร ความรู้ หรือกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสารหรือแหล่งกำเนิดสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร

ช่องทางการสื่อสารซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้ส่งสารส่งไปยังผู้รับสารแยกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1) ช่องทางสื่อมวลชน (Mass Media Channel) เป็นวิถีทางในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หรือสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2) ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interperson Channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อการถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

โรเจอร์ได้กล่าวอีกว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ การแพร่กระจายข่าวสาร รวมทั้งสามารถในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ และสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้มากกว่า

จึงสรุปได้ว่า กระบวนการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเพิ่มความรู้ความสามารถ ปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ ย่อมส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่บุคคลมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น ช่องทางการสื่อสารและปัจจัยส่วนตัวถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้วิจัยศึกษา

1.3 วัตถุประสงค์ของการให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ทวิวงศ์ ศรีบุรี (2538: 95) ได้สรุปว่า วัตถุประสงค์ของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ มีดังนี้

- 1) เพื่อได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ หรือกิจการและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น
- 2) เพื่อช่วยในการชี้ประเด็นปัญหา และคุณค่าต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อม
- 3) เพื่อแสดงความคิดเห็นอันอาจเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา
- 4) เพื่อช่วยในการให้ข้อมูลย้อนกลับ และช่วยในการวิเคราะห์ผลกระทบ
- 5) เพื่อจัดปัญหาความขัดแย้งและเพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกัน

1.4 ข้อดีของการให้ประชาชนมีส่วนร่วม

จากแนวคิดของปาริชาติ โชติยะและคณะ (2529 : 3-6) สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้เกิดประโยชน์หลายประการคือ

- 1) ทำให้ได้ข้อมูลกว้างขวางและหลายแห่ง โดยเฉพาะข้อมูลที่ไม่อาจจะพิจารณาตีค่าเป็นตัวเลขได้ง่าย ๆ
- 2) ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในหน่วยงาน และการตัดสินใจของหน่วยงานนั้นมากขึ้น
- 3) ช่วยตรวจสอบการตัดสินใจของทั้งฝ่ายการเมืองและการบริหาร
- 4) เป็นการผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ ต้องพิจารณาประเด็นผลกระทบให้กว้างขวางและรอบด้านยิ่งขึ้น

1.5 ข้อเสียของการให้ประชาชนมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ถึงแม้ว่าโดยทั่วไปแล้ว หากมีการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ดีย่อมก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมาก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าข้อเสียที่เกิดขึ้นนั้น ควรจะต้องนำมาพิจารณาเช่นกัน

จากแนวคิดของ ชานเตอร์ (Canter. 1977 : 221) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจก่อให้เกิดผลเสียบางประการคือ

1. ประเด็นที่กำลังพิจารณาอาจเกิดความสับสน เนื่องจากมีความหลากหลายมากเกินไป สาเหตุหนึ่งอาจเกิดจากผู้มีส่วนร่วมไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น หรือรับรู้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนและไม่ถูกต้อง
2. จากการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา อาจทำให้โครงการล่าช้ากว่ากำหนดและต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

3. มีแนวโน้มที่ประชาชนจะละเลยหรือให้ความสนใจน้อยลง เมื่อโครงการมีระยะเวลายาวนานเกินไป

1.6 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff. 1977 : 6) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)
4. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์

กริมา (ปาริชาติ โชติยะ และคณะ. 2539: 3-8 ; อ้างอิงจาก Grima. 1977) เห็นว่าการมีส่วนร่วมอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับด้วยกันคือ

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการร้องขอให้มีการทบทวนการตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับข้อมูลข่าวสาร

จากแนวคิดของอดิสวิก (ปาริชาติ โชติยะและคณะ. 2539: 3-8 ; อ้างอิงจาก Edisvik. 1978) เห็นว่าประชาชนจะมีส่วนร่วมจากน้อยไปหามากดังนี้ คือ

1. ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของโครงการซึ่งอาจมีการตัดสินใจไปแล้ว
2. ประชาชนได้รับแจ้งข้อมูลข่าวสารและได้รับการประชาสัมพันธ์ ให้มีความเห็นคล้อยตาม
3. ประชาชนตัดสินใจร่วมกับรัฐ
4. ประชาชนมีสิทธิในการตัดสินใจนั้นด้วยตนเอง

อาร์นสไตน์ (กานดา ปิยะจันทร์. อัดสำเนา ; อ้างอิงจาก Arnstien. 1971 : 70) แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็นระดับ เรียงลำดับจากน้อยไปหามากดังนี้

1. รัฐเข้าควบคุมแรงกดดัน (Manipulate)
2. เข้าร่วมแต่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจ แต่เป็นการลดแรงกดดัน (Therapy)
3. ร่วมรับรู้ข้อมูล (Informing)
4. ร่วมให้คำปรึกษา (Consultation)
5. ร่วมแสดงความคิดเห็น (Placation)
6. เข้าร่วมเป็นที่ปรึกษา/เจรจาต่อรอง (Partnership)
7. ตัวแทนเข้าร่วมตัดสินใจ (Delegated Power)
8. ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจ (Citizen Control)

1.7 รูปแบบการมีส่วนร่วม

จากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ รวมทั้งรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ประเทศต่าง ๆ ได้ดำเนินการสามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมออกได้เป็น 5 รูปแบบคือ (ปาริชาติ โชติยะ และคณะ 2539 : 11-13)

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information)

การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation)

เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมโดยหลักการของการจัดให้มีการหารือ จะต้องมีการดำเนินการก่อนที่จะมีการเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การปรึกษาหารือยังเป็นช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการมากขึ้น และหารือเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบทางเลือกในการพิจารณาตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น

เป็นรูปแบบที่พบเห็นได้บ่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องคือผู้ที่ได้รับผลกระทบผู้ที่อาจได้รับผลกระทบหากมีการดำเนินโครงการ หน่วยงานเจ้าของโครงการและผู้มีอำนาจตัดสินใจได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจและค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินการโครงการหรือไม่ดำเนินโครงการในพื้นที่นั้นๆ การประชุมรับฟังความคิดเห็นอาจมีการดำเนินการได้หลายรูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและประเด็นที่ต้องการหารือกัน รูปแบบที่พบเห็นได้บ่อยในหลายประเทศ ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting)

การจัดประชุมในลักษณะนี้ จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการจะส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งหลังจากนั้นก็จะเป็นเรื่องของการซักถามของผู้เข้าร่วมในประเด็นปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามการประชุมในระดับชุมชนนี้อาจจัดเป็นเฉพาะจุดในระดับชุมชนย่อย ซึ่งในโครงการอาจมีชุมชนย่อยที่ได้รับผลกระทบหลายชุมชน ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่อาจมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในระดับที่กว้างขวางขึ้นรวมหลาย ๆ ชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing)

บางโครงการอาจมีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จึงจำเป็นต้องมีการจัดประชุมเชิงเทคนิควิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกช่วยอธิบายซักถามและให้ความเห็นซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การประชุมและสาธารณชนอีกทางหนึ่ง การประชุมจึงอาจจัดในที่สาธารณะทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญทั้งของโครงการและภาคีรัฐก็จะเข้าร่วมในการหารือนี้ ผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะและผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชุมประชาพิจารณ์ (Public Hearing)

การประชุมในลักษณะนี้ จะมีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้นและเป็นเวทีในการเสนอข้อมูลจาก 2 ฝ่ายคือเจ้าของโครงการและผู้รับผลกระทบ การประชุมจะต้องเปิดกว้างและเจ้าของโครงการจะต้องเปิดเผยข้อมูลอย่างไม่มีปิดบัง การประชุมและคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับกันได้มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน ซึ่งอาจมาจากการร่วมกันกำหนดขึ้น ทั้งนี้รูปแบบการประชุมนั้นควรเป็นในลักษณะไม่เป็นทางการมากนัก และไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมายที่จะต้องมีการชี้ขาดเหมือนการตัดสินใจในทางกฎหมาย การประชุมจึงอาจจัดในเวลาหลายวันและไม่จำเป็นต้องจัดเพียงครั้งเดียวและสถานที่เดียวตลอดไปสามารถเปลี่ยนไปตามพื้นที่โครงการได้ตามความเหมาะสม

4. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)

ถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ไม่ใช่เรื่องที่จะดำเนินการได้ง่าย ๆ อย่างแน่นอนอาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เลือกตัวแทน

ของตนเข้าไปยังคณะกรรมการคณะใดคณะหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ เช่น อาจเป็นสภาที่ปรึกษา (Advisory Council) หรืออาจเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา (Consultative Committee) รวมทั้งการได้รับคัดเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่สำหรับประชาชนจะมีบทบาทชี้แนะในการตัดสินใจได้เพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้น ๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

5. การใช้กลไกทางกฎหมาย

อาจไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงในเชิงการป้องกันแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องสิทธิของตนอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งมักใช้เมื่อหมดช่องทางอื่นในการต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าควรจะได้รับ หรือเพื่อพิทักษ์สิทธิโดยอาศัยมาตรการทางกฎหมาย การใช้วิธีนี้ย่อมจะทำให้เกิดความยืดเยื้อต่อการดำเนินโครงการหรือยุติโครงการ ซึ่งประชาชนบางครั้งก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินการฟ้องร้องเพราะนอกจากจะเสียเวลาแล้วยังต้องมีการค่าใช้จ่าย รวมทั้งมีการแสวงหาข้อมูล นอกเหนือจากการพึ่งพิงทางกฎหมายแล้ว ประชาชนอาจดำเนินการในรูปแบบกึ่งกฎหมาย ซึ่งหมายถึงว่าหากประเทศนั้นมีกลไกการรับรู้เรื่องราวร้องทุกข์ในระดับที่อาจตัดสินใจพิพากษาได้เบ็ดเสร็จที่รัฐบาลอาจตั้งขึ้นโดยชั่วคราวหรือถาวร และเป็นที่ยอมรับกันของทุกฝ่าย ประชาชนจึงอาจทำเรียกร้องโดยตรงไปยังคณะกรรมการที่วางนี้ได้

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป หรือสาธารณชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยลักษณะการมีส่วนร่วมจะมีหลายรูปแบบแตกต่างกัน คือ ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นสนับสนุนหรือคัดค้าน การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น จนถึงการร่วมในการตัดสินใจ

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.1 ความหมายของวัฒนธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 746) กล่าวว่าวัฒนธรรมนั้นจะต้องมีนัยสำคัญอยู่ 4 อย่าง คือ 1) สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ 2) วิถีชีวิตของหมู่คณะ 3) ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน 4) พฤติกรรมและสิ่งที่คนสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และใช้ร่วมกันในหมู่เพื่อนของตน

เสนห์ จามริก (อาคม เดชทองคำ. 2543 : 33 ; อ้างอิงจาก เสนห์ จามริก) "... ไม่ว่าเราจะนิยามวัฒนธรรมกันอย่างไรจิตรพิสดารหรือลึกซึ้งเพียงใดก็ตาม แก่นสารจริง ๆ ของเนื้อเรื่องทั้งหมดก็คือชีวิตคนนั่นเอง ..."

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (อาคม เดชทองคำ. 2543 : 33 ; อ้างอิงจาก พระเทพเวที) "... ตัววัฒนธรรมที่แท้จริงอยู่ที่ชีวิตของประชาชน ..."

อัลเฟรด โครเบอร์และไคลด์ คลุกโกห์น (อาคม เดชทองคำ. 2543 : 34 ; อ้างอิงจาก Alfred Kroeber And Clyde Kluckhohn. n.d.) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับวัฒนธรรมว่า "วัฒนธรรม" หมายถึง ผลรวมเบ็ดเสร็จของทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งหมายความรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และลักษณะนิสัยที่มนุษย์ได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกในสังคม

วอลเดน เบลโล (2542 : 6-7) นักวิเคราะห์เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ได้วิเคราะห์วัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียว่า

วัฒนธรรมของประเทศในเอเชียผูกพันอยู่กับชุมชนเกษตร ดังนั้นจึงพบจารีตประเพณีประชาธิปไตยไม่น้อยในความร่วมมือในภาคการเกษตร ถ้าละทิ้งการเกษตรไม่เพียงทำลายภาคเศรษฐกิจหนึ่งเท่านั้นแต่จะทำลายมรดกทางศิลปวัฒนธรรมจำนวนมากมายด้วย วัฒนธรรมอุตสาหกรรมนั้นค่อนข้างใหม่ มีมิติที่แปลกแยกต่อสังคมเอเชียและขัดแย้งต่อวัฒนธรรมที่มาจากวัฒนธรรมอันมีรากฝังลึกอยู่ในอดีตของชุมชนเกษตรกรรม เพราะฉะนั้นถ้าเราทำลายภาคเกษตรกรรม หรือภาคเกษตรในชนบทให้กลายเป็นเพียงแหล่งแรงงานราคาถูก แสดงว่าเรากำลังตัดขาดตัวเราเองจากอดีต การดำรงอยู่ของสังคมแบบเกษตรอันมีชีวิตชีวา เป็นเครื่องผูกวัฒนธรรมของเราไว้ในหลายมิติ หากเราตัดขาดวัฒนธรรมชนบท เราก็ตัดขาดตัวเราเองในเวลาเดียวกัน

ส. ศิวรักษ์. (2540 : 72) ได้วิพากษ์ระบบการศึกษาสมัยใหม่กับวัฒนธรรมพื้นบ้านว่า การศึกษาสมัยใหม่โดยมากได้ทำลายความมั่นใจในความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน แยกผู้เรียนออกจากสภาพที่เป็นจริงทางสังคมออกจากภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของบรรพชน และออกจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เน้นที่การพัฒนาสมอง ตรรกะ เหตุผล ทำให้เกิดความเข้าใจอันมีขอบว่า คนเราจะต้องประสบความสำเร็จในชีวิต ในยศศักดิ์ อัครฐาน โดยการแก่งแย่งแข่งขันกันในกลุ่มมนุษย์ และการเอาชนะรวมทั้งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างไร้ขอบเขต

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544 ได้กล่าวถึงแผนการสร้างวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาประเทศว่า ประเทศต้องพัฒนายืนอยู่บนฐานของตนเองและภูมิปัญญาของท้องถิ่นโดยสนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงวัฒนธรรมอันดีงามทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น โดยมีหลักการดังนี้

1. เสริมสร้างวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาคนและสังคมให้ชุมชนและสังคมพึ่งตนเองได้ โดยสนับสนุนกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ริเริ่มโดยชุมชนท้องถิ่น และสร้างเวทีเสนอผลงาน เผยแพร่งานด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อสังคม

2. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการพัฒนา โดยส่งเสริมการวิจัย รวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้เพื่อสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น และปรับเนื้อหาสาระของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ให้เชื่อมโยงกับรากฐานวัฒนธรรมและสนับสนุนเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรม

3. สร้างความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐและท้องถิ่นในการทำนุบำรุง สร้างสรรค์และพัฒนาโบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน ฯลฯ พร้อมทั้งเผยแพร่คุณค่าเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540 : 65-67)

ประเวศ วะสี (2541 : 11) กล่าวถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า

วัฒนธรรมคือการปฏิบัติ หรือวิถีชีวิตสะท้อนภูมิปัญญาของชุมชนหรือสังคม ซึ่งได้มาจากประสบการณ์จริง เลือกรรกลั่นกรอง ลองใช้ และถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมแต่ละแห่งแตกต่างกัน วัฒนธรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ จึงแตกต่างกันนี้ต่างจากวิทยาศาสตร์ซึ่งเหมือนกัน วัฒนธรรมของคนในเขตหนาว เขตร้อน ริมภูเขา ริมทะเล ในทุกราบ ฯลฯ จึงแตกต่างกัน เรียกว่ามีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในประเทศเดียวกัน วัฒนธรรมของภูมิภาคท้องถิ่นต่าง ๆ ก็แตกต่างกัน แม้แต่

ในแต่ละหมู่บ้าน หรือในแต่ละครอบครัวอาจมีวัฒนธรรมบางอย่างที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือเป็นธรรมชาติ หรือถือเป็นความงามตามธรรมชาติ

นิพนธ์ เทียนวิหาร (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2540 : 173 ; อ้างอิงจาก นิพนธ์ เทียนวิหาร) กล่าวถึงวัฒนธรรมชุมชนว่า วัฒนธรรมมีลักษณะสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ 1) วัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่แล้ว วัฒนธรรมนี้ให้คุณค่าแก่ความเป็นคนและชุมชนที่มีความผสมกลมกลืน 2) วัฒนธรรมที่เป็นพลังผลักดันการพัฒนาชุมชน ที่สำคัญที่สุดจะใช้ประโยชน์ได้เมื่อมีการปลูกให้สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกรับรู้ในคุณค่าวัฒนธรรมของตน

ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้ว คือมีคุณค่าที่รวบรวมไว้จากประวัติศาสตร์ เป็นบทสรุปของความคิดและปฏิบัติของชุมชนนั้น ๆ เป็นวิถีชีวิตและทิศทางการพัฒนาชุมชนที่ชาวบ้านสรุปขึ้นมา แก่นกลางของวัฒนธรรมชุมชนคือการให้ความสำคัญแก่คน และแก่ความกลมกลืนกันในชุมชน วัฒนธรรมชุมชนดังกล่าวมา เป็นพลังผลักดันการพัฒนาชุมชนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นสิ่งที่ประชาชนสร้างขึ้นเอง

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540 : คำนำ) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นพลังผลักดันการเปลี่ยนแปลงสังคม และมีส่วนสำคัญมากในการกำหนดแนวทางการเปลี่ยนแปลงนั้น สังคมไทยควรยึดถือวัฒนธรรมพื้นบ้านของเราไว้ให้มั่นคงโดยเฉพาะในด้านอารมณ์ความรู้สึกและจริยธรรม เป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูง เป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและเจริญรุ่งเรืองมาช้านาน อีกทั้งเรายังสามารถปรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศอย่างเลือกสรร เลือกปรับทั้งด้านเทคโนโลยีและด้านเสรีภาพ มาผสมเป็นวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

กาญจนา แก้วเทพ (2541 : 171) กล่าวถึงการแพร่ขยายของวัฒนธรรมหลังสมัยใหม่ (post-modern) สู่แนวคิดด้านวัฒนธรรมว่า

ในขณะที่วัฒนธรรมหลังสมัยใหม่ได้เริ่มเกิดขึ้นบ้างแล้วในโลกตะวันตก ที่ถือว่าสังคมยุคหลังสมัยใหม่นั้นเป็นการพลิกหน้าใหม่ของประวัติศาสตร์สังคมที่ตัดขาดจากสังคมยุคสมัยใหม่ แนวคิดใหม่ ๆ ก็คือ ความก้าวหน้าทางด้านวัตถุถึงทางตันแล้ว ยุคต่อไปจะเป็นยุคของการแสวงหาความก้าวหน้าด้านจิตวิญญาณ ส่วนความเชื่อเรื่องความเสมอภาค ความชอบธรรมของระบบเหตุผล และความเชื่อในประสิทธิภาพขององค์กรขนาดใหญ่ bureaucrats จะต้องตกยุคไป ส่วนทางด้านสังคมวัฒนธรรม แนวคิดหลังสมัยใหม่คือ การล้มล้างวัฒนธรรมที่ถูกมองว่าหยุดนิ่งและมีลำดับชั้น (เช่น งานคลาสสิก งานมาสเตอร์พีซ) ไม่มีศิลปะวรรณกรรมหรือวัฒนธรรมที่เป็นมาตรฐานหรือแบบฉบับอีกต่อไปแล้ว รูปแบบใหม่ของศิลปวัฒนธรรมในอนาคตคือ ศิลปะที่อยู่กับปัจจุบันเพียงชั่วครู่ ทุบวาบฉาบฉวย และสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าที่ต้องใช้เหตุผลคิดเอา สำหรับสื่อมวลชน สื่อภาพและเสียงจะอยู่เหนือสื่อสิ่งพิมพ์เหนือประเพณี

ส.ศิวัรักษ์ (2540 : 176 , 2537 : 108) กล่าวถึง ลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ว่า

“... เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์พิเศษของแต่ละภูมิภาค มีความเป็นสากลที่เป็นกลางทางธรรมชาติที่ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ ที่ประสานสอดคล้องกัน คนใต้ที่เป็นพุทธกับคนใต้ที่เป็นมุสลิม ต่างก็มีลัทธิและศาสนาที่ต่างกัน แม้เชื้อชาติและศาสนาก็ต่างกัน แต่เคารพนับถือกันได้อย่างลึกซึ้งที่สุด เพราะเมื่อไปถึงที่สุดแห่งทุกข์ ย่อมเข้าถึงบรมธรรมซึ่งไปพ้นภาษา ณ ที่นั่นแหละที่เราต้องเข้าใจความแตกต่าง ระหว่างภาษาคนกับภาษาธรรม ถ้าฝึกปรือให้เคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เคารพภูมิธรรมชาวบ้าน ย่อมเป็นพื้นฐานแห่งความเสมอภาค ภราดรภาพ และเสรีภาพ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2541 : 24-25) กล่าวถึงวัฒนธรรมกับการศึกษาไทยว่า ในปัจจุบันการศึกษาไทยตัดขาดจากรากทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสาเหตุของการเสื่อมสูญทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมไทยมีวัฒนธรรมที่

ดิงามแต่น่าเสียดายที่การศึกษาไทยไม่ได้เรียนรู้สมบัติล้ำค่าเหล่านี้ ดังนั้นรัฐบาลควรมีนโยบายให้การศึกษาทุกระดับปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิต

ภูษณ ปริมาโนช (2543 : 26) กล่าวว่า “...วัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่นของไทยมีความอลังการงดงามและทรงคุณค่า...และมีความแข็งแกร่งเพียงพอ ในการรับมือกับการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก ที่พุ่งมากับสันหนาทิศทางเทคโนโลยีที่ทันสมัย ...”

ฟริตจอฟ คาปรา (ส.ศิวรักษ์. 2540 : 174 ; อ้างอิงจาก Fritjof Capra.n.d.) ได้เสนอแนวคิดทางวัฒนธรรมว่า

“... วัฒนธรรมและอารยธรรมเจริญขึ้นจนถึงจุดสุดยอดแล้วก็เสื่อมสลายลง โดยมีวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาแทนที่ มีปัญหาใหม่ ๆ ความคิดในทางสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ปรากฏขึ้นมา ดังในตอนต้นของศตวรรษนี้ วัฒนธรรมเก่าคือวัฒนธรรมทางวิทยาศาสตร์ที่มาจากคริสต์ศตวรรษที่ 17 ที่เรียกว่ายุคสมัยแห่งการตื่นตัว สืบมาแต่ฟิสิกส์ของนิวตัน การปฏิบัติความคิดอันสืบมาแต่คอปเปอร์นิคัส วิธีนี้ทำให้เรารู้จักมองดูโลกให้เป็นดั่งยนตร์กรรม ไร้ลึกลับอะไร ๆ ลงมาในทางตรรกวิทยา ให้คิดเป็นเสี่ยง ๆ แต่แล้วแนวคิดดังกล่าวได้มาถึงจุดจบโดยเสื่อมลงเรื่อย ๆ สิ่งที่มาแทนที่คือการคิดอย่างเป็นองค์รวม ให้รู้จักมองอะไร ๆ ตามสภาพความเป็นจริงให้สัมพันธ์กับความสมดุลกับชนชาติ ...”

1.2 ความหมายของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประเวศ วะสี (2539 : 4-5) ได้กล่าวถึงความหมายของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า

การที่ชาวบ้านดำรงชีวิตร่วมกันเป็นเวลาราวนานอาจเป็นร้อยปีหรือพันปี เรียกว่ามีความยั่งยืน สิ่งใดจะยั่งยืนก็ต่อเมื่อมีดุลยภาพ ถ้าเสียดุลยภาพก็จะเจ็บป่วย วิกฤติและล่มสลาย วิถีชีวิตของชาวบ้านคือการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างได้ดุลยภาพทั้งมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เช่น การทำมาหากินอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับธรรมชาติจะต้องมีเอื้ออาทรและมีขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติต่อกันอย่างไร คนทั้งหมดจึงจะอยู่ร่วมกันได้ด้วยสันติ จะเคารพนับถืออะไรร่วมกันและอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เช่น การรักษาป่า ดินน้ำลำธาร ภูมิปัญญาเหล่านี้รวมเรียกว่า “วัฒนธรรม” วัฒนธรรมภูมิปัญญา ที่สั่งสมจากการปฏิบัติจริงและถ่ายทอดกันมาเป็นเวลาราวนาน ความรู้ของมนุษย์ไม่ได้มีแต่เกิดขึ้นจากการทดลองในห้องวิทยาศาสตร์เท่านั้น ความรู้อีกกระแสนหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นมาก่อน คือความรู้ที่เกิดจากการทดลองปฏิบัติจริงในห้องปฏิบัติทดลองทางสังคม คือความรู้กระแสวัฒนธรรม ความรู้ดั้งเดิมหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ความรู้เหล่านี้ได้ถูกค้นพบ ลองใช้ คัดแปลง ถ่ายทอดกันมาด้วยเวลานานเป็นพันปีมีนับไม่ถ้วน เป็นมรดกทางปัญญาของมนุษย์ด้วยการศึกษาอย่างที่ทำกันในปัจจุบัน มรดกทางปัญญาเหล่านี้จะสูญหายไปอย่างรวดเร็ว

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (25439 : 93-94) กล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมว่า

การศึกษาและเข้าถึงศิลปวัฒนธรรมไทยไม่ใช่เพื่อป้องกันไม่ให้ถูก “กลืนชาติ” อย่างที่เข้าใจกัน หากความเฉพาเจาะจงของวัฒนธรรมเราเองที่จะเป็นพลังให้สังคมไทยมีทางเลือกที่เหมาะสมของตนเอง ท่ามกลางโลกที่จะถูกกระแสความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพัดพาไปอย่างรุนแรง ก่อนที่ใครจะประนีประนอมกับพลังภายนอกได้สำเร็จ เขาจำเป็นต้องรู้จักตัวของเขาเองให้ดี ทั้งในด้านที่เป็นจุดอ่อนและด้านที่เป็นจุดแข็ง มิฉะนั้นก็ไม่ใช่การประนีประนอมกับภายนอก แต่เป็นการจำนน ชีวิตของผู้จำนนย่อมอับเฉาเป็นธรรมดา นี่นับเป็นด้านที่หนึ่งของการศึกษาและเข้าถึงเอกลักษณ์ไทย ด้านที่สองของเอกลักษณ์ไทยในการศึกษาของมหาวิทยาลัยมีความสำคัญว่า เนื่องจากมีความจำเป็นอย่างรีบด่วนที่มหาวิทยาลัยไทยจะต้องพัฒนาฐานคิดของการศึกษาวิชาความรู้ต่าง ๆ จากมิติของสังคมและวัฒนธรรมไทย เอกลักษณ์ในแง่จึงไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงวิชาความรู้ความรู้ด้านที่ถูกจัดว่าเกี่ยวกับ “ศิลปวัฒนธรรม” โดยตรง เช่น อักษรศาสตร์, วรรณคดี, นาฏศิลป์, จิตรกรรม,

ปรัชญา ฯลฯ แต่หมายถึงวิชาความรู้ทุกอย่าง รวมทั้งคอมพิวเตอร์ศิลป์, วิศวกรรมศาสตร์, ฟิสิกส์, แพทยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

ศรีศักร วัลลิโภดม (2542 : 27-50) กล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมว่า การมองศิลปวัฒนธรรมก่อนข้างจะใช้แนวคิดตามความจริง แล้วก็ไม่ใช่อัตวิสัยของตนเองมาตัดสินว่าอันนี้ดีงามหรือไม่ เราจำเป็นต้องรับทั้งความคิดเห็นของคนอื่นในกลุ่มที่เป็นเจ้าของศิลปวัฒนธรรมนั้น ในอดีตนั้นเรามีการผลิตศิลปวัฒนธรรมมาก เพราะศิลปะเป็นสิ่งที่รับใช้สังคมในด้านการสื่อความหมาย เพราะมีการถ่ายทอดกันมาเป็นเวลาช้านานอย่างพระพุทธรูป เจดีย์ หรือประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถสื่อความหมายได้ทั้งสิ้น

ศิลปวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหญ่ อันประกอบด้วยศิลปวัฒนธรรม 2 ระดับด้วยกัน คือ

1. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ได้แก่ วัฒนธรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นวัฒนธรรมที่แสดงศักยภาพของมนุษย์ที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน มีการสร้างวัฒนธรรมขึ้นและเราสามารถแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 3 มิติด้วยกัน

1.1 มิติทางสังคม

1.2 มิติทางเศรษฐกิจ

1.3 เรื่องความเชื่อ ศาสนา และจักรวาล

การที่มนุษย์สร้างมิติทั้ง 3 อย่างขึ้นจะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันได้จนกลายเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. วัฒนธรรมหลวง ซึ่งเกิดจากเมืองหรือราชสำนักพยายามจะสร้างวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายในวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน วัฒนธรรมที่มีลักษณะบูรณาการมาก เพราะฉะนั้นเราจะเห็นปราสาทราชวัง วัดวาอารามต่าง ๆ ลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะของวัฒนธรรมหลวง

ในการมองเรื่องศิลปวัฒนธรรมจะต้องมองทั้ง 2 ระดับ แล้วทั้ง 2 ระดับไม่ได้อยู่ในสภาพที่หยุดนิ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเมื่อใดก็ตามศิลปวัฒนธรรมที่ดำรงในระยะหนึ่งก็จะเกิดความอ่อนตัวลงคือหมดหน้าที่ที่จะทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น ศิลปวัฒนธรรมก็จะหมดหน้าที่ จะเปลี่ยนแปลงและมีรูปแบบใหม่เกิดขึ้นมา ฉะนั้น เรื่องศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องหลักชีวิตของคนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง เป็นภูมิปัญญาที่เขาสร้างขึ้นมา เรียนรู้ทำให้เข้าใจว่าตัวเองเป็นอย่างไร และวัฒนธรรมมีความหมาย 3 อย่าง คือ

2.1 เพื่อการมีชีวิตรอด

2.2 การศึกษาอบรม คนที่จะเกิดมาในชุมชนนั้นจะได้รับการอบรมมาตั้งแต่เล็ก ๆ ให้อยู่ร่วมกัน ให้ความภูมิใจในตนเอง ฉะนั้น การศึกษาของมนุษย์ไม่ได้อยู่ในโรงเรียน เริ่มตั้งแต่มนุษย์เกิดขึ้นมามีกระบวนการคลี่คลายปรับตัวตามลำดับ

2.3 การสื่อสารซึ่งกันและกัน

เจตนา นาควัชระ (2542 : 6-7) กล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมว่า ถ้าพูดถึง “วัฒนธรรม” เราไม่สามารถจะพูดถึงเฉพาะแต่ส่วนที่เกี่ยวกับศิลปะได้ ในโลกสมัยใหม่และโลกปัจจุบันสืบเนื่องกันมาหลายร้อยปี หรืออย่างน้อยสามร้อยปีแล้ว เราจะต้องยอมรับว่าวัฒนธรรมนั้นต้องครอบคลุมถึงประสบการณ์และความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ด้วย ความหมายที่แฝงอยู่กับคำว่า “ศิลปวัฒนธรรม” เราพยายามคิดว่าเวลาที่เรากำลังศึกษาศิลปะ เรื่องอารยธรรม เรื่องวัฒนธรรม มันก็อดไม่ได้ที่จะไปย้อนดูของเก่า ถ้าเป็นตะวันออกก็ต้องย้อนไปดู อินเดีย จีน

ถ้าเป็นยุโรปก็ย้อนไปถึงกรีก เมโสโปเตเมีย ถึงอียิปต์ อะไรเหล่านั้น คือการอยากจะเน้นเรื่องราวในสิ่งที่มันปรากฏหลงเหลืออยู่ให้เห็นเป็นรูปธรรม คืองานศิลปะ เพราะฉะนั้น ศิลปะกับวัฒนธรรมจึงควบคู่กันมา

วิรุณ ตั้งเจริญ (2543 : 50-51) ได้กล่าวถึงการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงบริบทต่าง ๆ เข้าด้วยกันว่า

ศิลปวัฒนธรรม หมายถึงวัฒนธรรมเชิงศิลปะหรือวัฒนธรรมทางด้านศิลปะ โดยใช้ศิลปะเป็นตัวตั้งในการศึกษาวิจัย เพื่อเอื้อนำไปสู่บริบทต่าง ๆ ซึ่งการศึกษาค้นคว้านั้นสามารถใช้แง่มุมใดในการศึกษาค้นคว้าก็ได้ ไม่ว่าจะเป็น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ ซึ่งต่างก็มีจุดเน้นของตนเอง ท้ายที่สุดผลการศึกษาก็เชื่อมโยงเข้าหากัน และศิลปะในที่นี้ หมายความว่ารวมถึงศิลปกรรมทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดง ดนตรี วรรณกรรม โดยมีหลักคิดหรือกรอบแนวคิดดังนี้

1. การมองศิลปวัฒนธรรมในมุมกว้าง โดยเชื่อว่าอดีต ปัจจุบัน และอนาคตคือเส้นทางเดียวกัน ศิลปวัฒนธรรมต้องผสานการอนุรักษ์ การสืบสาน และการสร้างสรรค์ไว้ด้วยกัน ศิลปวัฒนธรรมไม่ใช่การแยกส่วน หรือภาพต่อประกอบ
2. ศิลปวัฒนธรรมคืองานหรือชีวิตที่เชื่อมโยงกับทุกสิ่งทุกอย่าง มีบริบทที่ครอบคลุมทุกด้านทั้งระบบครอบครัวและระบบสังคม
3. ศิลปวัฒนธรรมสัมพันธ์กับมานุษยวิทยา สังคมวิทยา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ฯลฯ ศิลปวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นภาพซ้อนหลายมิติ ภาพซ้อนที่พัฒนาเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
4. ปรากฏการณ์ทางกายภาพ ไม่ว่าจะเป็นศิลปวัตถุ ทัศนศิลป์ ดนตรี ศิลปะการแสดง ล้วนเป็นผลผลิตของภูมิปัญญาที่สำคัญยิ่ง
5. ศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับคน คนมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง มีทั้งเหตุผลและจิตวิญญาณ มีทั้งกายและจิต การทำความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมจึงต้องเข้าใจคนเป็นประการสำคัญ

วิทยากร เชียงกูล (2539 : 177-179) กล่าวถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมว่า ศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องเกิดขึ้นท่ามกลางวิถีชีวิตของคน เมื่อวิถีชีวิตของคนเปลี่ยนเพราะการพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมสมัยใหม่ ศิลปวัฒนธรรมก็พลอยเปลี่ยนตามไปด้วย สิ่งที่เข้ามามีบทบาทสำคัญคือ วิทยุ เทป คาสเซต โทรทัศน์ วีดีโอ ภาพยนตร์ เพราะเป็นเครื่องมือให้ความบันเทิงที่ตอบสนองความต้องการของคนได้รวดเร็วทันใจ มีราคาไม่สูง สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ถึงทุกที่ รวมทั้งยังเป็นสินค้าที่ทำกำไรให้ผู้ประกอบการได้มาก เป็นสื่อโฆษณาที่ธุรกิจต่าง ๆ ได้ประโยชน์ สื่อเหล่านี้จึงมีส่วนในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมจากต่างชาติอย่างสำคัญ

การพัฒนาศิลปวัฒนธรรมต้องทำ 2 อย่างควบคู่กันไป คือ ทั้งการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม ในส่วนที่เราคิดว่าดีงามและยังเหมาะสมกับยุคสมัย การส่งเสริมพัฒนาศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งรวมทั้งศิลปวัฒนธรรมของชาวบ้านชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ด้วย มีความหมายมากกว่าการสืบทอดของเก่า อนุรักษ์ของเก่า เช่น การเล่นเพลงไทยเดิม รำไทยเดิม เล่นโขน ละครแบบเดิม หากแต่ควรหมายถึง การสร้างสรรค์ของใหม่ โดยอาศัยพื้นฐานหรือรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมด้วย การที่ศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมใหม่ ๆ เหมือนกับหยดน้ำหรือแม่น้ำแต่ถอยหลังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร รวมทั้งคนไม่สนใจก็เพราะเราไม่เข้าใจประเด็นนี้ ไม่พยายามส่งเสริมพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้มีชีวิตชีวาขึ้นมา

กลุ่มคนที่ควรเป็นเป้าหมายในการส่งเสริมให้มีความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น คือผู้นำชุมชน ตั้งแต่คณะรัฐบาล ผู้บริหาร ทกม. ผู้บริหารเทศบาลต่าง ๆ พระ ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในประเทศอื่น ๆ เขาก็จะมีกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมาก ทั้งจากรัฐบาลกลาง ผู้บริหารเทศบาล ชุมชนต่างๆ โบสถ์ ศูนย์ต่างๆ ตามสวนสาธารณะจะมีการจัดคอนเสิร์ตหรือแสดงกลางแจ้งให้ประชาชนได้ชื่นชมกับศิลปวัฒนธรรม ทำ

ให้วิถีชีวิตของประชาชนมีรสนิยมน และมีคุณภาพมากขึ้น ในประเทศไทยเมื่อไม่มีการส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้ เยาวชนก็ไม่มีอะไรทำนอกจากเที่ยวศูนย์การค้า โรงหนัง ดิสโก้เธค ร้านกาแฟ หรือร้านขายเหล้า ฯลฯ

ประเทศไทยเคยมีอารยธรรม ศิลปวัฒนธรรมมาช้านาน เพียงแต่ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นเพราะว่าเรากำลังหลงทาง เน้นการพัฒนาทางวัตถุ เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มากกว่าการพัฒนา คุณภาพชีวิตและจิตใจของคน การหลงงมใจแต่อดีตไม่เพียงพอ ต้องศึกษาค้นคว้าพัฒนาต่อยอด จึงจะช่วยพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้เจริญรุ่งเรืองและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประชาชนอย่างแท้จริง

สันติ เล็กสุขุม (2542 : 57) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ศิลปวัฒนธรรม” ว่า ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมทางศิลปะประเภทต่าง ๆ รวมทั้งหัตถกรรมในครัวเรือน วรรณกรรม ประเพณี การละเล่น การร้องรำทำเพลง เป็นต้น การเคลื่อนย้ายถ่ายทอดของศิลปวัฒนธรรมจากเมืองสู่ชนบท จากชนบทสู่เมือง ถ่ายเทกลับไปกลับมาเช่นนี้ตั้งแต่อดีตกาล และจะรวดเร็วเป็นลำดับในปัจจุบัน

ไพบุลย์ ดวงจันทร์ (2542 : 72) ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมเมืองกับวัฒนธรรมชนบท ว่า ชุมชนชนบทนั้นถ้าเราจะแยกง่าย ๆ ชัด ๆ จากรูปธรรมที่เห็นชัดจากใบหน้าคน เห็นได้ว่าชุมชนเมือง เป็นวัฒนธรรมที่ยัมน้อยกว่าคนในวัฒนธรรมชนบท เพราะบ้านนอกมีวิถีทำลายความเครียดโดยวิธีการของเขา เช่น เขามีผีต่าง ๆ อยู่ในใจ มีพิธีกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ แต่คนในเมืองไม่มีวิถีที่จะผ่อนคลายความเครียด ตรงนั้น ไม่มีเวลาที่จะคิดถึงความรัก ไม่มีเวลาที่จะคิดถึงความดีงาม คิดถึงแต่ปัญหา ๆ ทุกวัน

เสรี พงศ์พิศ (2542 : 110) ได้ให้ความหมายศิลปวัฒนธรรมว่า ถ้าอยากจะทำให้ศิลปวัฒนธรรมในวิถีชีวิตชุมชนต้องลงไปอยู่ในชุมชน เพราะเราจะต้องคืนสู่รากเหง้าและไปสัมผัสกับสิ่งที่เป็นจริงอยู่ในชุมชน เพราะที่ผ่านมาเราถูกสอนให้คิดแบบรวมศูนย์กลางจากส่วนกลาง แม้จะไปวิเคราะห์หลายฝ่าย ลายนํ้าไหล ลายต้นไม้ ลายเถาวัลย์ ลายดวงดาว ลายดาวดิงซ์ แต่เรามักจะไปใช้สิ่งเหล่านั้นเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมอะไรก็ไม่ทราบ ไม่ว่าจะเป็นการค้า ไม่ว่าจะเป็นวิชาการ อะไรก็แล้วแต่ ผีฟ้า พญาแถน ก็ถูกทำให้เป็นเรื่องของการท่องเที่ยวเพื่อให้ฝรั่งดูเท่านั้น เพราะวิธีคิดแบบใหม่ของเรา สอนเราให้แยกออกจากกัน ในขณะที่วิถีของชุมชนและสิ่งที่สร้างพลังของมันหรือสิ่งที่เป็พลังของมัน สิ่งที่เราสร้างพลังให้เป็นองค์รวมของมันต่างหาก ศิลปวัฒนธรรมในวิถีชีวิตชุมชนคงเป็นอาวุธอันเดียวที่เหลืออยู่ในชุมชนชนบท

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ (2522 : 4) ได้กล่าวถึงความหมายของศิลปวัฒนธรรมว่า ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น มีความหมายครอบคลุมถึงศิลปะสาขาต่าง ๆ ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และการแสดงดนตรีที่เป็นของท้องถิ่น ตลอดจนศิลปหัตถกรรมชาวบ้านที่สะท้อนออกมาด้วยความชำนาญในการสร้างสรรค์ ที่ได้รับจากสภาพทางธรรมชาติและสังคม สร้างเป็นความงามที่เรียบง่ายที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ ชื่นชมได้

ศิลป พีรศรี (วิบูล ลิ้มสุวรรณ. 2522 : 4 ; อ้างอิงจาก ศิลป พีรศรี) เสนอว่า “ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ ศิลปชาวบ้าน คือการร้องรำทำเพลง จิตรกรรม การวาดเขียนและอื่น ๆ ซึ่งกำเนิดมาจากชีวิตจิตใจของประชาชน “

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง งานศิลปะที่เกิดจากภูมิปัญญา ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ประเพณี ศาสนา ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้ประสบการณั้ สัมผัสไว้ในกาปรับตัวและดำรงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรม งานสิ่งทอ การละเล่น วรรณกรรม ที่ได้รับการพัฒนาสืบสานกันมาในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่นจากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กัน และได้รับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์ หรือแก้ปัญหาในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม วัฒนธรรมของชนกลุ่มนั้น

2.3 แนวคิดในเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2523 : อัดสำเนา) ได้ให้ความหมายของการสงวนรักษา (Preservation) และการอนุรักษ์ (Conservation) ไว้ดังนี้ คือ

การสงวนรักษา (Preservation) หมายถึง การรักษาไว้ในสภาพเดิมเพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้

การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรักษาความสำคัญและหลักฐานในการที่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นวิวัฒนาการ ความรุ่งโรจน์ของศิลปวัฒนธรรมไว้โดยปรับสภาพให้เข้ากับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนในสังคมนั้นสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าในด้านศิลปกรรมในปัจจุบันและอนาคตต่อไปได้

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การสร้างสรรค์ และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมในด้านศิลปกรรม เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรม วรรณกรรมและการละเล่น ฯลฯ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและสืบทอดความเป็นชาติและเอกลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่น การอนุรักษ์นั้นไม่เพียงแต่การเก็บอาคารเพื่อการ “รักษา” เท่านั้น หากหมายถึงการถนอมดูแลรักษาทุกสิ่ง จากตัวอาคารถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และบรรยากาศในจินตภาพอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยเชื่อว่าเมืองไม่ใช่เป็นเพียงผลงานในพิพิธภัณฑ์ หากแต่เป็นศูนย์กลางของชีวิตที่ดำเนินต่อไป

ในปัจจุบันเป็นยุคของการพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าเท่าเทียมกับอารยประเทศนั้น สิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ควรคำนึงถึง เป็นหลักการในการพัฒนาโดยไม่ทำลายหรือพยายามที่จะรักษาคุณภาพพระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนาให้เหมาะสม

ในการที่จะสามารถปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว นิจ หิฐิระนันท์ (ม.ป.ป. : 319) ได้กล่าวว่า จำเป็นจะต้องเข้าใจในหลักการเสียก่อน การอนุรักษ์กับการพัฒนานั้นไม่ใช่สิ่งตรงข้ามแยกออกจากกัน แต่จะต้องถือว่าการพัฒนาเป็นการอนุรักษ์เป็นส่วนอันสอดประสานกันดังที่กล่าวว่า “เป็นอันหนึ่งอันเดียวตั้งเกลียวเชือก” ซึ่งหากยอมรับในข้อดังกล่าวนี้ย่อมสรุปเป็นหลักการ คือ

1. พึงจัดความเชื่ออย่างผิวเผิน ที่ว่าการพัฒนาเป็นการอนุรักษ์เป็นสิ่งขัดกัน
2. พึงเข้าใจให้ถูกต้องว่า แท้จริงการพัฒนาเป็นการอนุรักษ์นั้น เป็นส่วนประกอบต่อกันและกัน
3. พึงกำหนดว่าไม่มีขบวนการพัฒนาอันใดที่ถือได้ว่าสมบูรณ์ หากขาดข้อพิจารณาในด้านการอนุรักษ์รวมอยู่ด้วยกันอย่างได้ดุลยภาพ

ดังนั้น การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตามหลักการใหม่นั้นจะไม่อนุรักษ์เพียงเพื่อการอนุรักษ์ กล่าวคือจะไม่อนุรักษ์อย่างเป็นชิ้นส่วนอยู่ในพิพิธภัณฑ์หรือในลักษณะที่เรียกว่า “รักษาไว้ในตู้กระจก” แต่จะต้องอนุรักษ์ในแนวใหม่ คือ ให้ศิลปวัฒนธรรมที่ว่่านั้นผสมกลมกลืนไปกับชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ฉะนั้น คำกล่าวที่ว่านักอนุรักษ์เป็นผู้ที่ย้อนกลับไปมีชีวิตอยู่กับอดีต ไม่มองไปข้างหน้าจึงไม่ถูกต้อง แท้จริงนักอนุรักษ์เป็นผู้ที่กำลังจะฟื้นฟูอดีตให้กลับมาปรับใช้ และเป็นประโยชน์แก่ชีวิตในสังคมปัจจุบัน

จากแนวความคิดดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า ในปัจจุบันแนวความคิดในด้านการอนุรักษ์มิใช่การอนุรักษ์ในลักษณะที่แตะต้องไม่ได้ แต่จะต้องอนุรักษ์ในลักษณะที่สามารถผสมกลมกลืนกับชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งในแนวความคิดเหล่านี้มีผู้กล่าวสนับสนุนไว้หลายท่าน คือ

ฮาตูอิน (Hadouin) (รัชวดี สังขคุลย์, 2536 : 12 ; อ้างอิงจาก ฮาตูอิน) กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมนั้นควรได้รับการฟื้นฟูให้มีลักษณะอันเหมาะสมกับชุมชน ในปัจจุบันมันอาจจะเป็นไปได้ที่จะทำให้สิ่งเหล่านั้นมีบทบาทเช่นเดียวกับอดีต แต่เราก็ควรจะทำให้ศิลปวัฒนธรรมใช้ประโยชน์ได้ (Living Monument)

และมีส่วนร่วมอยู่ในชีวิตความเป็นอยู่ชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมเป็นเหมือนศูนย์กลางทางวัฒนธรรม ความเป็นอยู่

แซนด์ยาส (Sandys. 1979: 4-7) ได้กล่าวว่า การยอมรับในข้อที่ว่ามรดกด้านอารยธรรมที่เป็น สถาปัตยกรรมอันล้ำค่าของโลกซึ่งมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาต่างเป็นเจ้าของและปกป้องรักษา ฉะนั้น เราทุกคน ต้องมีหน้าที่คุ้มครองป้องกันสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้รอดพ้นจากอันตรายร้ายแรงนานับประการ ซึ่งได้แก่ การพัง ทะลายอันเกิดขึ้นจากการละเลยไม่เอาใจใส่ หรือมลพิษในอากาศหรือสาเหตุอื่น ๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะการ พิจารณารอบคอบในเรื่องการรื้อทำลาย (Demolition) เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อมีการพัฒนาแผนใหม่

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันประชาชนได้ให้ความสำคัญต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ในฐานะที่เป็นของหายากและเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติ ซึ่งถึงแม้ว่าสภาพสังคมในปัจจุบันจะมีอิทธิ พลผลกดดันในด้านผลของการเร่งรัดพัฒนาให้ทันสมัยขึ้น แต่การพัฒนาดังกล่าวก็ต้องควบคุมไปกับการอนุรักษ์ อย่างได้ดุลยภาพ โดยต้องไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ของสิ่งเหล่านั้นไปอย่างน่าเสียดาย

3. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

เนื่องจากแนวนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอย่างจริงจัง จึงกำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนในทุกระดับ โดยได้กำหนดให้มีรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ใน ระดับตำบลซึ่งเรียกว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล” หรือ อบต. โดยได้ตราเป็นพระราชบัญญัติสภาตำบลและ อบต. พ.ศ. 2537 กำหนดให้สภาตำบลซึ่งเดิมเป็นพื้นที่เขตการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่มีรายได้เกินกว่า 150,000 บาท/ปี ติดต่อกัน 3 ปี ยกฐานะเป็นอบต. ได้

วัตถุประสงค์ของการตราพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว จึงต้องการยกฐานะของสภาตำบลเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารงานในระดับตำบลมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถรองรับการ กระจายอำนาจไปสู่ประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

อบต. จึงเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นในระดับพื้นฐานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน ซึ่งโครงสร้างการ บริหารของ อบต. แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังเช่นโครงสร้างขององค์กรปกครองท้องถิ่นโดยทั่วไป กล่าวคือ ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการบริหาร อบต.
2. สภา อบต.

ซึ่งในเบื้องต้นได้กำหนดให้กำนัน แพทย์ประจำตำบล และผู้ใหญ่บ้าน เป็นสมาชิกของสภา อบต. โดยตำแหน่ง และให้มีตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน เป็นสมาชิกสภา อบต. ด้วย ส่วนคณะกรรมการบริหาร อบต. ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 2 คน และสมาชิกที่มาจากการเลือก ตั้งของประชาชนอีก 4 คน รวมเป็น 7 คน ซึ่งบทเฉพาะกาลได้กำหนดให้กำนันเป็นประธานกรรมการ บริหารฯ ในช่วง 4 ปีแรก หลังจากนั้นประธานจะต้องมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสภา

หลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ประกาศใช้ สมาชิกสภา อบต. จะต้องมาจากการ เลือกตั้งของประชาชนทั้งหมด

3.1 บทบาทภารกิจตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

จากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (ราชบัณฑิตยสถาน และคณะ. มปป. : 41-49) ส่วนที่ 3 เรื่อง อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มาตรา 66 กำหนดให้ “องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม” ซึ่งถือได้ว่าเป็นกรอบภาระหน้าที่หลักของ อบต. เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น มาตรา 289 บัญญัติว่า “องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่ บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น” และ “องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ...” นอกจากนี้มาตรา 290 ยังได้กำหนดให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่ตน เพื่อการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น กรอบหน้าที่ของ อบต. ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ (รวมถึงการส่งเสริมอาชีพ การอุตสาหกรรมในครัวเรือน และอื่น ๆ) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (รวมถึงการสาธารณสุข การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การศึกษาอบรม ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอื่น ๆ) ซึ่งปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 67 และมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2540 โดยกำหนดเป็นภารกิจหน้าที่ที่ต้องทำ และอาจทำได้ดังนี้

หน้าที่ที่ต้องทำ

- 1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- 2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่ง

ปฏิกูล

- 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 6) ส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

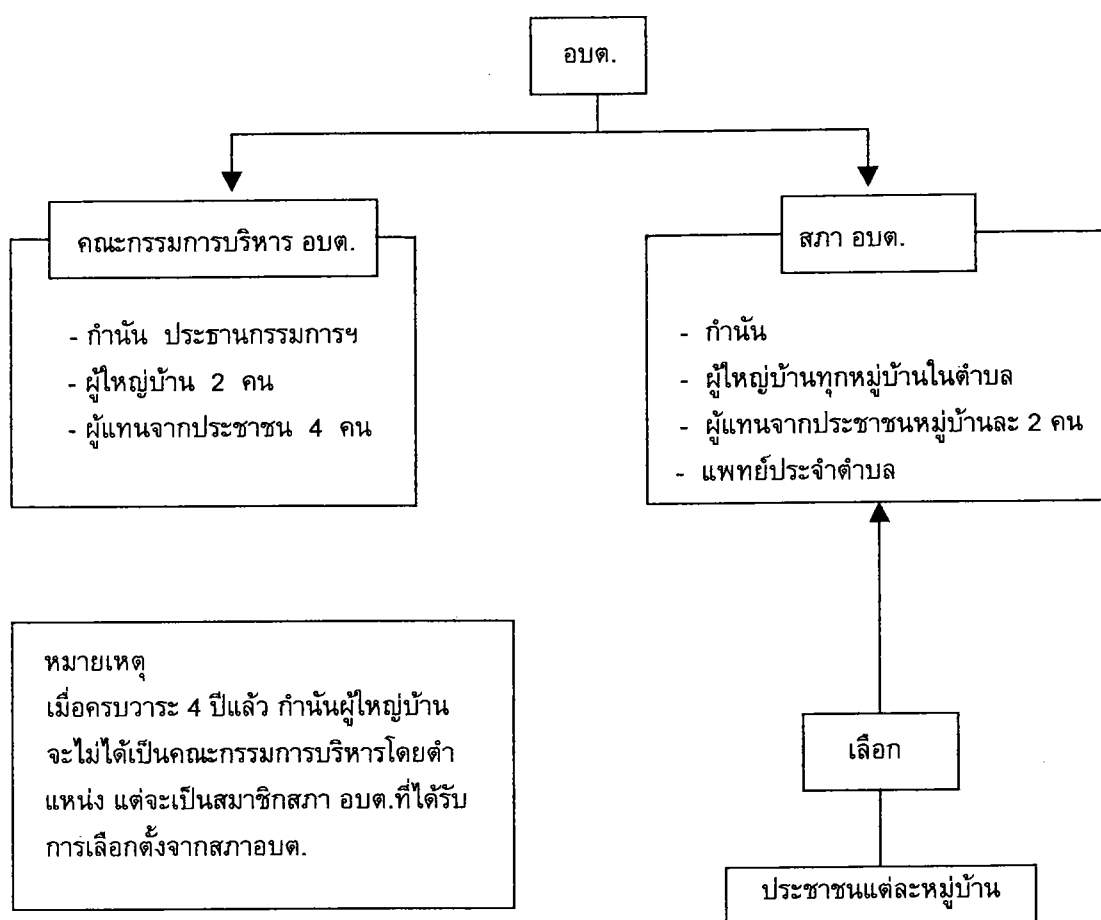
หน้าที่ที่อาจทำ

- 1) จัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- 2) จัดให้มีและบำรุงรักษาไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 3) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 4) จัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ
- 5) จัดให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- 6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครัวเรือน
- 7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- 9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ อบต.
- 10) จัดให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

นอกจากนี้ ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น อบต. ยังอาจสามารถดำเนินการนอกเขตอำนาจของตนก็ได้ดังนี้

- 1) ต้องเป็นกิจการที่จำเป็นต้องทำ และเป็นการเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมที่อยู่ในเขตอำนาจตน
- 2) ต้องได้รับการยินยอมจากองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือมีข้อตกลงที่จะดำเนินการร่วมกัน

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาในกลุ่มสมาชิก อบต. ทั้งที่เป็นคณะกรรมการบริหาร อบต. และสภา อบต. ที่มาจากการเลือกตั้งและการแต่งตั้งโดยตำแหน่ง ซึ่งมีโครงสร้าง อบต. ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 : แสดงโครงสร้าง อบต.

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิราวรรณ พิเศษสกุลกิจ (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถาน : ศึกษากรณีป้อมมหากาฬ จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณป้อมมหากาฬในระดับปานกลาง โดยตัวแปร การ

ศึกษา การใช้ประโยชน์ การเวนคืนที่ดิน การให้คุณค่าต่อป้อมมหากาฬ และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ก่อให้เกิดการผันแปรในเรื่องความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณป้อมมหากาฬอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ตัวแปรระยะห่างของที่พักอาศัยกับป้อมมหากาฬก่อให้เกิดการผันแปรในเรื่องความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณป้อมมหากาฬอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : ศึกษากรณีจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กรรมการสภาตำบลส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับปานกลาง นอกจากนี้พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น สถานภาพในสภาตำบล จำนวนครั้งของการได้รับข่าวสาร การเป็นกรรมการในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การได้รับการอบรมในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกันจะก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน จะก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และรายได้ที่แตกต่างกันจะก่อให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดารณี อารณพัฒนา (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความรู้และความตระหนักของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่น : ศึกษากรณีองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้และตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่นในระดับปานกลาง และความแตกต่างกันในเรื่องอาชีพ แหล่งที่พักอาศัย การให้คุณค่าศิลปกรรม พฤติกรรมการรับข่าวสาร ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

เทียนชัย ให้ศิริกุล (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษา : ปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทกุสุมาแล จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์มีบทบาทต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง เพศ และอายุ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับบทบาทที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า อาชีพ ระดับการศึกษา และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันจะมีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นฤนาท พุทธิสง (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานในบริเวณเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานปานกลาง โดยตัวแปรการศึกษา การให้คุณค่าโบราณสถาน ความรู้ในการอนุรักษ์โบราณสถาน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 พฤติกรรมการรับข่าวสารแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การใช้ประโยชน์จากโบราณสถาน และระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พิสันต์ ธนะสารสมบุรณ์ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณี เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า

ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับต่ำ อายุ ภูมิสำเนาเดิม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมโดยเริ่มจากบุคคลที่มีจิตสำนึกร่วมกัน และพัฒนาเป็นกลุ่มเพื่อจัดทำกิจกรรม / โครงการต่าง ๆ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สถาพร อิทธิพงษ์ (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกาบังและกิ่งอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสภาตำบลส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า อายุ จำนวนบุตร ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่น ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง อาชีพ สถานภาพในสภาตำบล การมีตำแหน่งอื่น ๆ ในชุมชน ประสบการณ์ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลนจะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนโดยการเข้าไปในบริเวณชายฝั่งทะเลที่ติดป่าชายเลนเพื่อจับสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเพื่อนำมาบริโภคหรือจำหน่าย การได้รับข่าวสารจะก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนโดยการถางป่าเพื่อใช้พื้นที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ศิริวรรณ ทาปัญญา (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานอำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานในระดับต่ำ ประชากรที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประชากรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารและได้รับการอบรมแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานแตกต่างกัน โดยประชากรที่ได้รับข้อมูลข่าวสารและได้รับการ อบรมมากกว่า จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานมากกว่า นอกจากนั้นยังพบว่า ประชากรที่มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถานร้างกับประชากรที่มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถานที่ยังมีชีวิต มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถานไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าผู้นำท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับปานกลางจนถึงต่ำ โดยมีตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล และตัวแปรที่เป็นปัจจัยเสริม เช่น ความรู้ ทักษะ การรับรู้ข่าวสาร ความตระหนักถึงคุณค่า การใช้ประโยชน์ ฯลฯ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น การให้ความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องแก่ประชาชนสามารถนำไปสู่การผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตปัจจุบันได้อย่างสมดุล

5. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วม

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 112) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่ง : กรณีศึกษาอำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งอยู่ในระดับปานกลาง

นดา ดำริห์เลิศ (2542 : 73) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในชุมชนบ้านครัว กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนบ้านครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนในระดับปานกลาง

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับปานกลาง

อายุ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2526 : 108) กล่าวว่า การที่บุคคลจะใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อาศัยการเรียนรู้ทางสังคมที่จะให้ค่าความสำคัญแก่ลักษณะของสถานการณ์โดยมีต้นเหตุมาจากอิทธิพลในสังคมหรือสิ่งแวดล้อม และนักทฤษฎีการเรียนรู้ก็สามารถพิสูจน์ได้ว่าความคิดและการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์เรานั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์โดยไม่จำกัดอายุ กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุน้อยและอายุมากจะมีการรับสิ่งใหม่ การตัดสินใจ และมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

จิรนุช ศิริรัตน์พิริยะ (2534: 75) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อแผนนโยบายของรัฐให้เอกชนรับสัมปทานพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ พบว่า อายุแตกต่างกันมีผลต่อการให้ความคิดเห็นต่อนโยบายของรัฐแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นงเยาว์ หลีพันธ์ (2537: 203) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในจังหวัดจันทบุรี พบว่า อายุแตกต่างกัน จะก่อให้เกิดความแตกต่างกันในระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน

ระดับการศึกษา

สุชา จันทรเอน (2522 : 152) กล่าวถึงการศึกษาว่า การศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งที่บุคคลจะเปลี่ยนพฤติกรรม ความรู้สึก ความคิดเห็น เพราะได้เรียนบางสิ่งบางอย่างเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงความรู้ที่มีอยู่เดิม ความคิดหรือการกระทำกิจกรรมบางอย่างจึงผิดไปจากเดิม หรืออาจเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็นในบางเรื่อง กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีการเรียนรู้มีความรู้เพิ่มขึ้น มีความเฉลียวฉลาดเพิ่มขึ้น จะทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า

จิราวรรณ พิเศษสกุลกิจ (2534 : 76) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถาน : ศึกษากรณี ป้อมมหากาฬ จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าหรือสูงกว่า มีความคิดเห็นเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมป้อมมหากาฬมากที่สุด รองลงมาได้แก่ กลุ่มที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีว

ศึกษา หรืออนุปริญา และประณตศึกษาตามลำดับ เมื่อทดสอบทางสถิติ พบว่า มีความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

สุกาญดา เหล็กเพชร (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ : ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน

อาชีพร

วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533 : 95-100) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล พบว่า อาชีพก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จิราวรรณ พิเศษสกุลกิจ (2534 : 77) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถาน : ศึกษากรณี บ่อมหากาฬ จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณบ่อมหากาฬแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สุกาญดา เหล็กเพชร (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ : ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

สมใจ เข้มเจริญ (2531 : 85-89) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษากรณีตำบลสระเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุกาญดา เหล็กเพชร (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ : ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เฉลิมชัย จงศิริ (2540 : 114) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดนครปฐมที่มีต่อการสร้างถนนพุทธบูชาเฉลิมพระเกียรติเข้าสู่องค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันส่งผลให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็นต่อการสร้างถนนพุทธบูชาเฉลิมพระเกียรติเข้าสู่องค์พระปฐมเจดีย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น

วชิรวรรณ เจริญเรืองพาณิชย์ (2532 : 113) ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมเนื่อง จากผลของการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสวนสาธารณะประโยชน์ : ศึกษากรณีชุมชนแขวงตลิ่งชันและแขวง นิมพลี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนแตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตก ต่างของความคิดเห็นต่อการกำหนดพื้นที่สีเขียวในแขวงนิมพลีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ชัยโรจน์ ธนสันติ (2535 : 122-128) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลใน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : ศึกษากรณีจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นต่าง กันก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.01

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยใน ท้องถิ่นแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน

การใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนมากน้อยไม่เท่ากัน เนื่องมา จากลักษณะการประกอบอาชีพที่ไม่เหมือนกัน หรือความสะดวกสบาย ความคล่องตัว ความใกล้ชิด ในการ นำประโยชน์มาใช้ไม่เหมือนกัน ทำให้การมีส่วนร่วมเกิดความแตกต่างหรือมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมได้

นฤนาท พุทธิไสย (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานในบริเวณเกาะเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การได้ใช้ประโยชน์จากโบราณสถานในบริเวณเกาะเมืองต่างกันมีความคิด เห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานในบริเวณเกาะเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คันสนะ ดันติชาติ (2531 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในโครง การพัฒนาแหล่งน้ำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่แตกต่างกันก่อ ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้นการศึกษครั้งนี้จึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่ใช้ ประโยชน์กับผู้ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แตกต่างกัน

การเข้ารับการอบรม

จวีร์ดีน ภารา (2538 : 71) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการ ป้องกันโรคเอดส์ กรณีศึกษาอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านที่มี ประสบการณ์ในการฝึกอบรม และทำงานด้านพัฒนามากครั้ง จะมีส่วนร่วมในการป้องกันโรคเอดส์มากกว่าคณะ กรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านที่มีลักษณะตรงข้าม

ศิริวรรณ ทาปัญญา (2539 : 72) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณ สถาน : กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถาน อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่ได้รับการอบรมมากจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถานมากกว่า ประชาชนที่ได้รับการอบรมน้อย

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่ได้เข้ารับการอบรมกับผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน

การรับรู้ข่าวสาร

ดารณี อัยตระกูล (2532 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความรู้และความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว – เขาชมัญญา พบว่า การได้รับข่าวสารก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ดารณี อารณพัฒนา (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความรู้และความตระหนักของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พบว่า การรับรู้ข่าวสารก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

วลัยภรณ์ ดาวสุวรรณ (2533 : 95-100) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล พบว่า การรับรู้ข่าวสารต่างกันก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่มีระดับการรับรู้ข่าวสารแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

จิราวรรณ พิเศษสกลกิจ (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถาน : ศึกษากรณีป้อมมหากาฬ จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้เกี่ยวกับแนวทางในการอนุรักษ์ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณป้อมมหากาฬ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นฤนาท พุทโธสง (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานในบริเวณเกาะเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชาชนที่มีความรู้ในการอนุรักษ์โบราณสถานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานในบริเวณเกาะเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

จตุพร ผลเกิด (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณชายหาด : ศึกษาเฉพาะกรณีหาดคุ้งเต็ อำเภอมะนัง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็นต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณหาดคุ้งเต็ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน

ความคิดเห็นที่มีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ทิวพันธ์ รัตนเกตุ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ กรณีศึกษา : อ่างเก็บน้ำคลองระโงก จังหวัดระยอง พบว่า ประชาชนที่มีทัศนคติต่อการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ต่างกัน ก่อให้เกิดผลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุริพร ภัทรพรนันท์ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกันมีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน

6. แนวคิดการพัฒนาประเทศกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์อยู่กับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้ ต้องการที่จะศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้นปัจจัยของการมีส่วนร่วมในชุมชนจึงเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในบริบทอื่น ๆ ด้วย การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนจึงเป็นการนำเสนอเหตุผลของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับพลวัตรของชุมชน เช่น การเปลี่ยนแปลงทรัพยากร อาชีพ ความสัมพันธ์ในชุมชน เท่ากับว่าการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ล้วนเชื่อมโยงอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทางศิลปวัฒนธรรมด้วย

ในสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพของการเปลี่ยนแปลงในชุมชนท้องถิ่นกำลังได้รับการสนใจอย่างกว้างขวาง ในฐานะที่เป็นระบบฐานรากของสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม เพราะประชาชนในภาคชนบทโดยเฉพาะสังคมเกษตรจัดเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ นอกจากนั้นยังเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปแล้วว่าภาคชนบทนั้นได้สูญเสียความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไปทุกขณะ ด้วยหลักการของการพัฒนาแบบทุนนิยมและการบริหารจัดการแบบรวมศูนย์ของรัฐ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของชุมชนจึงได้รับผลกระทบโดยตรงจากแผนพัฒนาชนบท ดังนั้นจึงมีผู้เสนอแนวทางในการพัฒนาประเทศในอนาคตโดยต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นกลับมาผนวกภูมิปัญญาเดิมเข้ากับการพัฒนาในยุคปัจจุบันเพื่อจัดช่องว่างทางสังคม โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดได้ว่าเป็นภูมิปัญญาที่ก่อให้เกิดความสมดุลของโครงสร้างทางสังคมในชนบท

ประเวศ วะสี (2541 : 3-26) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในชุมชนที่เกิดจากแผนพัฒนาว่า การพัฒนาที่เอาเศรษฐกิจโดยเฉพาะเงินเป็นตัวตั้งที่ทำการอยู่กำลังทำลายชุมชนของสังคมไทยอย่างรุนแรง คือ 1) ทำลายฐานทางสังคม 2) ทำลายฐานทางวัฒนธรรม 3) ทำลายฐานสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 4) ทำลายฐานทางจิตวิญญาณ ความยั่งยืนของสังคมชนบทเป็นปัจจัยของความยั่งยืนทั้งหมด เดิมเศรษฐกิจของชนบทเป็นเศรษฐกิจพอเพียง คือมีสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติพอเพียง สามารถหล่อเลี้ยงชีวิตได้ตามปกติ เศรษฐกิจแบบใหม่ได้เอาตัวเงินเป็นตัวตั้งทำให้เกิดการทำลายและแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติขนานหนัก ในสี่สิบปีที่ผ่านมาเราสูญเสียป่าไม้กว่าครึ่งหนึ่งที่เคยมี วัฒนธรรมการทำมาหากินของชาวบ้านถูกเปลี่ยนแปลงให้เป็นธุรกิจซื้อถูกขายแพง โดยการสูบของกลไกที่เป็นประโยชน์ต่อคนส่วนน้อยในเมือง ทำให้เกษตรกรต้อง

เป็นหนี้สิน ขายที่ ขายควาย และขายลูกสาวเป็นโสเภณีบำเรอคนในเมือง ต้องอพยพออกจากถิ่นฐานไปเป็นผู้ใช้แรงงานราคาถูก ก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา เช่น ครอบครัวแตกแยก เกิดคนจนในเมืองจำนวนมาก อาชญากรรม ยาเสพติด และความรุนแรงในรูปแบบอื่น ๆ

สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณ หรือคุณค่าเป็นฐานของสังคม ถ้าฐานของสังคมแข็งแกร่ง สังคมข้างบนก็จะเติบโตสูงขึ้นไปได้มาก แต่การพัฒนาที่ผ่านมาทำลายฐานของสังคมให้อ่อนแอเมื่อฐานสังคมอ่อนแอสังคมทั้งหมดก็จะทรุดตัวลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อเราเอาระบบการเงินของเราไปเชื่อมกับระบบการเงินโลก ให้เงินไหลเข้าออกอย่างเสรี เงินที่ไหลอยู่ในโลกกว่าร้อยละ 90 ไม่ใช่เงินเพื่อเศรษฐกิจที่แท้ แต่เป็นการเก็งกำไร ใครมีเงินก้อนใหญ่กว่า มีข้อมูลข่าวสารมากกว่า และมีความชำนาญมากกว่าย่อมดูดเงินของคนอื่นไปได้เร็ว ที่ผ่านมาการพัฒนาถูกทำให้แคบโดยหมายถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ และแคบต่อไปอีก เศรษฐกิจหมายถึงธุรกิจ และแยกส่วนต่อไปอีกเป็นธุรกิจการค้าเงิน นี่คือการพัฒนาแบบแยกส่วนอันมีผลให้สังคมแตก ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบใหม่คือยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบบูรณาการ ที่พัฒนาทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพ เชื่อมโยงพร้อมกัน ยุทธศาสตร์นี้ไม่เอาเศรษฐกิจเป็นตั้งตั้งแต่เอาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้งเพราะสังคมบูรณาการได้มากกว่าเศรษฐกิจ ในสังคมมีทั้งครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจ จิตใจ ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่ง การพัฒนาอย่างบูรณาการคือการพัฒนามีฐานอยู่ในวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ วิถีชีวิตหมายถึงวิถีชีวิตของคนทั้งหมดร่วมกัน อันประกอบด้วยระบบความเชื่อร่วมกัน ระบบคุณค่าร่วมกัน การทำมาหากิน ภาษา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค การบันเทิง และประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมทั้งการปฏิบัติต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นวัฒนธรรมยังมีความหลากหลายไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรมคือการเคารพความหลากหลายของชุมชนท้องถิ่น ต่างจากการพัฒนารวมศูนย์ที่ยึดยึดค่านิยมต่างถิ่นเข้าไปทั่วประเทศ

เมื่อโครงสร้างของสังคมในชุมชนชนบทได้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยแผนแม่บทของการพัฒนา ที่เน้นเพียงด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ปัญหาด้านทรัพยากร อาชีพ รายได้ และอื่น ๆ จึงทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตในภาคชนบท จึงได้รับผลกระทบไปพร้อม ๆ กัน เช่น หากประชาชนเกิดความยากจนเนื่องจากสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ถึงเวลานั้นวัตถุโบราณหรือศิลปกรรมล้ำค่าของชุมชนก็จะถูกลักลอบไปขายในตลาดสินค้าวัตถุโบราณอย่างมีอาชญากรรมเสี่ยง ปัญหาทางเศรษฐกิจในชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงมีอาจแยกออกจากกันได้

เทียนชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2542 : 141-146) ได้เสนอต้นเหตุของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และได้เสนอยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคม และศิลปวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาวางอยู่บนหลักทฤษฎีที่เสนอจากประเทศตะวันตกที่ว่าด้วยการทำให้ทันสมัย กระแสแนวคิดนี้ได้พัฒนาสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เป็นทั้งแนวคิด ทฤษฎี และยุทธศาสตร์ จากยุคที่ชื่นชมต่อสิ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรมตะวันตก” และสืบทอดมาถึงคำว่า “โลกาภิวัตน์” ซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบนี้มีแนวทางอยู่ 8 ประการ 1) ความเชื่อที่ว่าวัฒนธรรมไทยรวมทั้งสถาบันโบราณของไทยล้าหลัง และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา จะพัฒนาก้าวหน้าได้ก็ต้องเลียนแบบโลกตะวันตก 2) เศรษฐกิจแบบทุนนิยมจะนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประชาชน 3) แนวทางของการพัฒนาไม่ได้ถูกกำหนดจากความต้องการของประชาชนเป็นหลัก แต่ถูกครอบงำโดยแนวทางการนำเสนอโดยธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ 4) วางพื้นฐานการพัฒนาจากข้างบนสู่ข้างล่าง ใช้รัฐและนโยบายของรัฐเป็นศูนย์กลางของการวางแผนดำเนินการในการพัฒนา 5) วางอยู่บนพื้นฐานการสร้างเมืองหลวงหรือ “กรุงเทพฯ” ให้เป็นศูนย์กลางทาง

ด้านการค้า อุตสาหกรรม การปกครอง การคมนาคม และวัฒนธรรม 6) เป็นนโยบายที่คำนึงถึงการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านการเมือง ศิลปวัฒนธรรม และการศึกษา 7) เป็นแผนพัฒนาที่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม และ 8) เป็นแผนพัฒนาประเทศภายในขอบเขตของ ประเทศไทยเท่านั้น ขาดการวางยุทธศาสตร์ในขอบเขตรดับโลก

จากทิศทางการพัฒนาดังกล่าว สังคมและชุมชนจึงเกิดปัญหาขึ้น ดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างดังกล่าวเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่วางอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบเมืองบริวาร และเมืองแม่ กล่าวคือ ยิ่งพัฒนาเมืองไทยก็ยิ่งพึ่งพาเมืองแม่หรือศูนย์กลางเศรษฐกิจทุนนิยมโลก ทั้งการเงิน การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษา ระบบโครงสร้างการพึ่งพาและขึ้นต่อในระดับโลกนี้ได้นำไปสู่ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ภายใต้โครงสร้างนี้ประเทศไทยได้กลายเป็นตลาดของสินค้า และเทคโนโลยีระดับสูงที่ผลิตจากต่างประเทศ ทุนศูนย์กลางในขณะที่ประเทศไทยทำหน้าที่ผลิตสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเป็นหลัก ผลที่ตามมาโดยตรงคือการเสียดุลการค้าและปัญหาหนี้สินที่มีอาจหลีกเลี่ยง

2. ก่อให้เกิดโครงสร้างแบบอำนาจนิยมที่ครอบงำสังคมไทย โดยมีหัวใจหลักของระบบอยู่ 3 ประการ คือ 1) ระบบผูกขาดทางเศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งประสานเชื่อมโยงโดยตรงกับระบบผูกขาดระดับโลก 2) การสร้างระบบราชการที่ใหญ่โตประสานกับระบบอำนาจอิทธิพลที่ก่อตัวขึ้นทั้งในเมืองและชนบท และ 3) ระบบวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยมซึ่งวางอยู่บนรากฐานแบบเจ้าขุนมูลนาย ประสานกับวัฒนธรรมแบบนักเลง และระบบลูกผู้ชายหรือพ่อเป็นใหญ่

3. ประเทศไทยได้เปลี่ยนผ่านจากยุคเกษตรกรรมสู่ยุคเกษตรกรรมโดยไม่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรม ดังนั้นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจึงจำกัดอย่างยิ่ง ประเทศไทยต้องพึ่งพาการนำเข้าทางเทคโนโลยี และสินค้าประเภททุนเพิ่มขึ้น ๆ เมื่อการก้าวสู่ยุคอุตสาหกรรมของไทยไม่ได้เน้นที่เน้นการปฏิวัติด้านเทคโนโลยีและความรู้ ความสำเร็จของเศรษฐกิจไทยที่ผ่านมาจึงขึ้นอยู่กับการดึงเอาทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมมาไว้ และจัดการทุจริตส่วนเกินอย่างหนักหน่วงต่อชาวบ้านชาวไร่ และกรรมกรเป็นสำคัญ ดังนั้นกำเนิดของชนชั้นนายทุนไทยจึงสอดคล้องกับการพัฒนาของโครงสร้างแบบอำนาจนิยม และการผูกขาดอำนาจทางเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผ่านมาจึงมองการพัฒนาในแง่ของตัวเงินเป็นหลัก ไม่คำนึงถึงความสำคัญของการปฏิวัติด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยีมากนัก รวมทั้งไม่คำนึงถึงราคาหรือค่าของต้นทุนทางด้านทรัพยากรที่ถูกทำลายไป ตลอดจนไม่คำนึงถึงต้นทุนทางสังคม และคุณค่าของเพื่อนมนุษย์

4. ได้ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำของการพัฒนา ซึ่งได้แสดงออกในรูปของความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ระหว่างคนจนกับคนรวย จากการศึกษาของสถาบันพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ระหว่างปี ค.ศ. 1987-1988 ประชาชนในเขตชนบทมีรายได้ต่อหัวเพียง 8,916 บาทต่อปี ในขณะที่คนในเมืองมีรายได้ถึง 26,970 บาท คนรวย 20 เปอร์เซ็นต์ของประเทศมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากร้อยละ 49.3 ของรายได้ทั้งหมดในปี ค.ศ. 1976 เป็นร้อยละ 55.6 ในปี ค.ศ. 1986 และในช่วงเวลาเดียวกันคนจน 20 เปอร์เซ็นต์กลับมีส่วนแบ่งรายได้ลดลงจากร้อยละ 6.05 เป็นร้อยละ 4.5

5. ระบบวัฒนธรรมได้พุ่งสู่การเป็นสังคมตะวันตก (Westernization) อย่างสุดขีด โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทยเดิม เกิดระบบการศึกษาที่ทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาชาวบ้าน นอกจากนี้ได้สร้างระบบการศึกษาแบบรวมศูนย์อำนาจและควบคุมโดยตรงจากส่วนกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดว่าแบบเรียนการศึกษาต้องมาจากกระทรวงศึกษาธิการ และไม่ให้ความสำคัญต่อระบบการศึกษาแบบอื่น ๆ ที่เคยดำรงอยู่ในสังคมท้องถิ่น รวมทั้งปฏิเสธแนวคิดเรื่องอิสรภาพทางการศึกษา

6. การพังทลายของสิ่งแวดลอมและทรัพยากร เมื่อ 35 ปีก่อนหน้านี้ ประเทศไทยมีเนื้อที่เป็นป่ากว่า 220 ล้านไร่ ปัจจุบันป่าได้ถูกทำลายไปมากกว่าครึ่งทำให้เกิดการเสียความสมดุลทางธรรมชาติ ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 7 ป่ายังคงถูกทำลายประมาณปีละ 1 ล้านไร่ ในขณะที่สามารถปลูกป่าชดเชยได้ปีละ 1.6 แสนไร่เท่านั้น นอกจากนี้เพียงช่วงจากปี ค.ศ. 1975-1988 ปัญหามลภาวะที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมก็ได้เพิ่มขึ้นถึง 10 เท่า ทำให้สายน้ำทุกสายเน่าเสีย ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ในการเพาะปลูกได้เสื่อมโทรมลงอย่างมาก รวมทั้งปลาในอ่าวไทยและอันดามันก็ได้ลดจำนวนลงอย่างมากเช่นกัน จนกระทั่งกลายเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศ

7. การพังทลายของเกษตรกรรมและชุมชนในชนบท ปัญหาที่เป็นหัวใจคือปัญหาความยากจนในชนบท การล่มสลายของเกษตรกรรรายย่อย ปัญหานี้ทำให้ครอบครัวแตกสลาย ผู้คนต้องทิ้งครอบครัวมาหางานทำในเมืองและต่างประเทศ เด็กในชนบทไม่ได้รับการศึกษาเพราะต้องทำงานเลี้ยงครอบครัวตั้งแต่เล็ก ดังนั้นชุมชนและครอบครัวในชนบทจึงแตกสลาย ชนบทจึงกลายเป็นที่อยู่ของคนแก่และเด็กเล็ก ๆ

8. การเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมและศีลธรรม การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการโดยไม่คำนึงถึงแบบแผนวัฒนธรรมเดิมได้ก่อให้เกิดแบบแผนวัฒนธรรมใหม่ คนไทยปัจจุบันจึงมีชีวิตวัฒนธรรมอยู่กับเหล่า บุหรี่ บาร์ คลับ สถานเริงรมย์ ยาเสพติด การพนัน และการขายตัว

นอกจากนั้น วอลเดน เบลโล (2542 : 80-81) นักวิเคราะห์เศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชียได้กล่าวถึงที่มาของการพัฒนา และส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นว่า วิฤตการณ์ทางการเงินที่ประทุขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2540 นั้น เป็นเพียงด้านหนึ่งของปรากฏการณ์ท้ายที่สุดอันเกิดจากปัญหาโครงสร้างที่ลึกซึ้งของระบบเศรษฐกิจไทย สิ่งที่เรากำลังพูดถึงก็คือวิกฤติของแผนแม่บทการพัฒนาซึ่งเป็นสิ่งที่เห็นได้จริงในขณะนี้ เราจึงไม่เพียงแต่มีวิกฤติการณ์เงินระยะสั้นและเราไม่เพียงแต่มีปัญหาดุลบัญชีกับต่างประเทศเท่านั้น แต่สิ่งที่เรากำลังเผชิญจริง ๆ ในเอเชียอาคเนย์และเอเชียตะวันออกในช่วง 25-30 ปี มานี้ กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ “วิกฤติแห่งแม่บทของประเทศอุตสาหกรรมใหม่” หรือ “วิกฤติแห่งทุนนิยมเร่งรัด” ลักษณะของแผนแม่บทการพัฒนาประเภทนี้คือการบรรลุถึงอัตราเจริญเติบโตอย่างสูงสุดโดยอิงตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ จุดประสงค์ที่เข้าใจกันทั่วไปของแม่แบบประเภทนี้คือการสร้างความรุ่งเรืองโดยการผนวกเศรษฐกิจของประเทศเข้ากับเศรษฐกิจโลกอย่างเข้มข้น แต่ทว่าเป้าหมายที่แท้จริงของการบรรลุถึงอัตราความเจริญเติบโตในระดับสูงก็เพื่อก่อให้เกิดความมั่งคั่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกจัดสรรโดยชนชั้นนำ และปล่อยให้ผลการเจริญเติบโตบางส่วนกระเด็นกระสลายไปสู่ส่วนล่างของสังคมบ้าง ทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และจะเห็นได้ว่าตลอดทั้งภูมิภาคนี้แม่บทการเจริญเติบโตนั้นมักดำเนินมาควบคู่กับความขัดแย้ง เนื่องจากความแตกต่างของรายได้ทางสังคม แกนกลางหรือเนื้อแท้ของแม่แบบประเภทนี้คือความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเชื่อที่หนุนแม่แบบประเภทนี้คือความเชื่อที่มุ่งไปสู่การลงทุนจากต่างประเทศ และหนึ่งในบรรดาสิ่งจูงใจนักลงทุนเหล่านั้นก็คือข้อเสนอที่จะผ่อนปรนการควบคุมมาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อม และกดขี่ภาคเกษตรกรรมเพื่อประโยชน์ของภาคอุตสาหกรรมในเมือง และภาคเกษตรกรรมจึงต้องสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมโดยผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น การเก็บภาษีทางอ้อม การกำหนดราคาที่แตกต่างกัน

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงษ์ (2540 : 12-33) ได้เสนอเงื่อนไขความเข้มแข็งของชุมชนที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเอง ความมั่นคงของทรัพยากร การประกอบอาชีพ รวมทั้งการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความสมดุลทางโครงสร้างของชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้โครงสร้างทางสังคมของชุมชนจะต้องอยู่ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ อยู่ในแนวราบหรือแนวนอน เนื่องจากโครงสร้างแบบนี้เป็นเงื่อนไขให้เกิดความร่วมมือ

และเกิดการมีส่วนร่วมของคนทั้งหมดได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้และแสดงศักยภาพอย่างมีอิสระ อันเป็นปัจจัยหนุนให้เกิดความรัก ความสามัคคี ซึ่งเป็นฐานของความเข้มแข็ง และพลังของส่วนรวม การกลับมาพัฒนาความร่วมมือในชุมชนทำให้มีการแลกเปลี่ยนกันทุกด้าน มิใช่เพียงด้านเศรษฐกิจเพื่อการอุปโภคบริโภคเท่านั้น แต่รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี การจัดการ ค่านิยม ความเชื่อ ศิลปะ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยความเอื้ออาทร

2. ต้องอาศัยระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนเป็นปัจจัยที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในลักษณะที่พึ่งตนเอง และมุ่งตอบสนองความต้องการเพื่อการยังชีพของชุมชนเป็นหลัก ชุมชนจึงมักกำหนดความต้องการและวิธีการจัดการทางเศรษฐกิจได้ด้วยตนเอง เช่น เกษตรกรจะเรียนรู้จากธรรมชาติว่าเวลาใดเหมาะสมแก่การหว่านดำ จะเรียนรู้วิถีจัดการชลประทานแบบดั้งเดิม การจัดการกับแมลงศัตรูพืช รวมทั้งเรียนรู้การทำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น กังหันวิดน้ำ เครื่องมือสีข้าว หุ่นไล่กา เป็นต้น นอกจากนี้รูปแบบการผลิตดังกล่าวยังมีผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจมีใช้กิจกรรมหลักอย่างเดียวในวิถีชีวิตของบุคคล หากแต่สมาชิกในชุมชนยังมีเวลาว่างเพื่อทำงานอื่น ๆ หรือพักผ่อน เช่น การถนอมอาหาร การทอผ้า การออกแบบประดิษฐ์ข้าวของเครื่องใช้ เช่น เครื่องทอผ้า กระดาษชุดมะพร้าว หมาดักน้ำ ว่า อันแสดงออกถึงภูมิปัญญาด้านเทคโนโลยี และศิลปะของชุมชน นอกจากนี้ยังมีเวลาไปวัดรับใช้พระ ฟังธรรม ตลอดจนถึงกิจกรรมของชุมชนในงานบุญ งานประเพณี งานพัฒนาต่าง ๆ

3. ชุมชนจะเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับค่านิยมของสมาชิกในชุมชนยึดถือ เพราะค่านิยมเป็นปัจจัยที่กำหนดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็งคือส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นหรือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน สร้างจิตวิญญาณความผูกพันระหว่างชุมชน สร้างความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และการที่ชุมชนยึดถือรูปแบบทางความเชื่อทางศาสนาหรือลัทธิทางจิตวิญญาณแล้วนำมาซึ่งความสงบสุขของชุมชน ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและความสุขทางจิตวิญญาณของปัจเจกชน จนกระทั่งกลายเป็นค่านิยมของชุมชน และกิจกรรมด้านอื่น ๆ ของชุมชนทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของบุคคล ทัศนคติของกลุ่ม ผู้นำชนบทรอบนิคมประเพณี รวมทั้งโครงสร้างทางสังคมแบบแนวราบมีผลให้ชุมชนธำรงรักษาความเป็นปึกแผ่นทางกายภาพ และจิตวิญญาณไว้อย่างกลมกลืน

4. กระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดระดับความเข้มแข็งของชุมชน เพราะเป็นกลไกหลักที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและพัฒนาระบบค่านิยม ชุมชนจะดำรงลักษณะความเข้มแข็งไว้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นกับประสิทธิภาพของกระบวนการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน ความหมายของการศึกษาในที่นี้มิใช่หมายถึงการเรียนหนังสือหรือการศึกษาในสถาบัน แต่หมายถึงการเรียนรู้ของบุคคลในลักษณะของกระบวนการเกิดขึ้นตลอดเวลาตลอดชีวิตอย่างไม่หยุดนิ่ง เกิดขึ้นด้วยตนเองหรือด้วยการเรียนรู้จากผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมทำให้มีทักษะในการแก้ไขปัญหา และสามารถพัฒนาตนเองไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาทางสังคม แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนจึงมีอยู่รอบด้านทั้งครอบครัว ในวัด ในเมือง ในธรรมชาติ เช่นเดียวกับผู้ให้ความรู้ที่มีอยู่มากมายหลากหลาย ทั้งพ่อแม่ พี่ป้าน้าอา เพื่อน นักบวช ครูช่าง พ่อค้า หมอพื้นบ้าน บุคคลสามารถเรียนรู้ความสามารถเฉพาะทางที่มีอยู่ในชุมชนทุกแห่ง เช่น ความรู้ด้านการแพทย์ ความรู้ด้านหัตถกรรม การทอผ้า การจักสาน การก่อสร้างบ้านเรือน ความรู้ด้านศิลปะพื้นบ้าน การกวี การปั้น การวาด การละคร เนื่องจากชุมชนสมัยเดิมต้องพึ่งตนเองทุกด้านจึงมีผลทำให้ชุมชนสั่งสมและพัฒนาความรู้เพื่อดำรงชีวิตประจำวัน

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช (2542 : 83-84) ได้เสนอแนวทางให้พิจารณาการพัฒนาวิถีทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า ในกระแสโลกาภิวัตน์นั้น มิติทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นมิติที่สำคัญที่สุดเพราะมิติทาง

เศรษฐกิจและการเมืองมีความเป็นสากล จึงจะต้องมีการถือปฏิบัติโดยไม่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นสากลของเศรษฐกิจและการเมือง หมายถึงความกลมกลืนกันแต่เป็นความกลมกลืนภายใต้เงื่อนไขของทุนนิยมยุคดิจิทัล ที่การลงทุนและการไหลเวียนของเงินเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยผู้ลงทุนและผู้กำหนดการไหลเวียนของเงินไม่จำเป็นต้องมีความเข้าใจในภาษา หรือการเรียนรู้คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ความสัมพันธ์ของผู้ค้าขายในยุคนิยมพาณิชย์กรรม ซึ่งผู้ค้าขายต้องเข้าใจทุนนิยมและวัฒนธรรมของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ชุมชนท้องถิ่นที่ยังไม่ได้เข้าสู่ความเป็นสากลในระดับเดียวกับส่วนเล็ก ๆ บางส่วนของสังคมไทยจำต้องเรียนรู้และมีวิถีชีวิตที่กลมกลืนกับความเป็นสากลของทุนนิยม ข้อสังเกตนี้ทำให้คิดต่อไปว่าการส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพอเพียง และอุตสาหกรรมขนาดย่อมน่าจะทำให้สังคมไทยยังคงรักษาคุณค่าและวัฒนธรรมที่เป็นหลักจริยธรรมทางสังคมมีความสำคัญเหนือความเห็นแก่ตัวอย่างไร้ขอบเขตได้ สิ่งที่มีคุณค่าอาจจะไม่มีมูลค่าเศรษฐกิจ ในทำนองเดียวกันสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอาจไม่มีคุณค่าก็ได้ มูลค่าและมูลค่าเพิ่มเป็นสิ่งที่กำหนดโดยกลไกตลาด ส่วนคุณค่าเป็นนามธรรมได้กำหนดโดยกลไกทางสังคม มนุษย์เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญในการกำหนดว่าอะไรเป็นสิ่งหรือนามธรรมที่มีคุณค่า

จากการนำเสนอแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและชุมชน โดยแสดงให้เห็นตั้งแต่ต้นตอของการเปลี่ยนแปลงจนถึงการเสนอทางออกเพื่อบรรเทาปัญหาของชุมชน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นถือเป็นปัจจัยหนึ่งในการดำรงชีวิตของวิถีชีวิตชุมชน จึงมีอาจหลีกเลี่ยงได้ที่จะกล่าวถึงปัจจัยอื่น ๆ ประกอบการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาแบบทุนนิยมโดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตชุมชน และความเป็นมนุษย์ก็เท่ากับว่าการพัฒนาดังกล่าวกำลังละเมิดสิทธิการมีส่วนร่วมทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน ซึ่งกรอบแนวคิดในการพัฒนาทั้งหมดจะส่งผลต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

7. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การศึกษาความเป็นมาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนในบริเวณรอบอ่าวบ้านดอนด้านฝั่งอ่าวไทย การติดต่อค้าขายทางทะเลในครั้งอดีตทำให้การสร้างชุมชนรอบอ่าวยังปรากฏหลักฐานจนถึงปัจจุบัน หลักฐานส่วนใหญ่ที่ปรากฏเป็นสิ่งก่อสร้างตามความเชื่อทางศาสนา และสิ่งของเครื่องใช้ที่สำคัญ ซึ่งพบร่องรอยของการทับซ้อนทางศาสนา ทั้งพราหมณ์ พุทธ และอิสลาม ชุมชนที่ทิ้งร่องรอยทางประวัติศาสตร์ไว้มากที่สุดบนพื้นแผ่นดินจังหวัดสุราษฎร์ธานีคือบริเวณอำเภอไชยา อันมีความเชื่อว่าเป็นแหล่งที่มีความเกี่ยวเนื่องกับอาณาจักรศรีวิชัยที่เคยรุ่งเรืองในแหลมมลายู

สาเหตุที่มีคนรู้จักเรื่องราวของอาณาจักรศรีวิชัยน้อย เนื่องจากความเป็นมาของอาณาจักรศรีวิชัยมักกล่าวถึงอยู่บ้างในเอกสารโบราณและภาษาต่างประเทศ อาทิ จดหมายเหตุจีนและบันทึกการเดินทางค้าขายของอาหรับ ตลอดจนภาษาในศิลาจารึก ต่อมาเมื่อชาวตะวันตกสนใจศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์อารยธรรมของชาวตะวันออกมากขึ้นจึงได้อ่านและแปลเป็นภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอังกฤษ อันเป็นภาษาสากล ทำให้เกิดการแพร่หลายออกไป สำหรับคนไทยเราเองก็คิดว่าเป็นเรื่องไกลตัวไม่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของชาติเท่าที่ควร

ปัจจุบันสถานที่ตั้งอันเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรศรีวิชัยนั้น ยังมีได้เป็นที่ยุติว่าตั้งอยู่ที่เมืองใดและประเทศใด ฝ่ายประเทศอินโดนีเซียก็กล่าวอ้างว่าอาณาจักรศรีวิชัยตั้งอยู่ใกล้เมืองปาเล็มบัง หรือไม่กี่สถานที่

แห่งใดแห่งหนึ่งบนเกาะสุมาตรา ส่วนประเทศไทยก็อ้างว่าอาณาจักรศรีวิชัยตั้งอยู่ที่เมืองไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือไม่ก็เมืองนครศรีธรรมราช โดยต่างฝ่ายต่างก็หาเหตุผลและหลักฐานต่าง ๆ มากกล่าวอ้าง

นักโบราณคดีได้ศึกษาเรื่องราวของอาณาจักรศรีวิชัย ได้นำเสนอความคิดเห็นผ่านเอกสารโบราณที่ค้นพบ ซึ่งแสดงทัศนะแตกต่างกันดังนี้

ปีพ.ศ. 2261 บาทหลวงเรโนโดต์ (Abbe Renavdof) ชาวฝรั่งเศส ได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ *Anciennes Relations des Indes et de la Chine, paris 1718* โดยแปลจากจดหมายเหตุการเดินทางของชาวอาหรับ 2 คน คนแรกเขียนเมื่อ ปีพ.ศ. 1394 คนหลังเขียนเมื่อกลางพุทธศตวรรษที่ 15 ได้กล่าวว่า มีอาณาจักรที่มีความสำคัญทางการค้าอยู่แห่งหนึ่ง ชื่อว่า “เซอร์เบซา” (Serbeza) ตั้งอยู่ระหว่างประเทศอินเดียและประเทศจีน

พ.ศ. 2419 ศาสตราจารย์เกรินเนเวลด์ (W.P. Croeneveldt) ได้เขียนหาความเชื่อ *Votes on the Halay Peninsula and Halacca, from chinese Sources, Bata via, 1876* ได้กล่าวถึงอาณาจักรศรีวิชัยว่าเป็นอาณาจักรโบราณแห่งหนึ่งของอินโดนีเซียซึ่งมีเมืองหลวงตั้งอยู่ที่เมืองปาเล็มบัง ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะสุมาตรา

ศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ เสนอไว้ว่าประมาณ ปีพ.ศ. 1200 – 1700 มีอาณาจักรโบราณอาณาจักรหนึ่งเป็นใหญ่อยู่ทางทะเลใต้ คือบริเวณหมู่เกาะต่าง ๆ ตอนปลายแหลมมลายู มีราชธานีอยู่ที่เกาะสุมาตรา ใกล้กับเมืองปาเล็มบัง เคยเป็นอาณาจักรของนักเดินเรือที่เจริญรุ่งเรืองและมีอนุภาพมาก เดินเรือทะเลติดต่อค้าขายกับจีน อินเดีย และอาหรับ ควบคุมเส้นทางเดินเรือนานาชาติผ่านช่องแคบปลายแหลมมลายู และมีประเทศราชเป็นอันมาก ด้วยเหตุนี้ศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์ จึงสมมติตั้งชื่ออาณาจักรทะเลใต้แห่งนี้ว่า “อาณาจักรศรีวิชัย” จนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และเป็นจุดเริ่มต้นของการถกเถียงกันสืบมาจนถึงทุกวันนี้

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้อาณาจักรศรีวิชัยเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทบริเวณแหลมมลายูอย่าง ที่ ยอร์ช เซเดส์ กล่าวอ้างว่ามีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ

ประการแรก เส้นทางเดินเรือติดต่อค้าขายระหว่างจีนกับอินเดียจำเป็นต้องผ่านแหลมมลายู คือผ่านช่องแคบมะละกา และช่องแคบซุนดะ ทำให้ดินแดนเกาะต่าง ๆ ทางฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะสุมาตราและตอนปลายแหลมมลายูมีความสำคัญเป็นพิเศษ แหลมมลายู และเมืองปาเล็มบัง จึงตั้งอยู่ในสถานที่เหมาะสมสำหรับการเดินเรือและเป็นเมืองท่าเทียบและแวะพักเดินทาง ตามจดหมายเหตุจีนบันทึกไว้เมื่อปี ค.ศ. 1721 ว่า “เมืองนี้ (ปาเล็มบัง) เป็นท่าเรือสำคัญที่สุดสำหรับชาวต่างประเทศ ไม่ว่าจะเดินเรือมาจากชาวหรืออาหรับที่จะไปเมืองจีนแล้ว จำเป็นต้องผ่านแหลมมลายู และเกาะสุมาตรา ปาเล็มบังทั้งนั้น”

ประการที่สอง เมื่ออาณาจักรพุนันสลายลงในพุทธศตวรรษที่ 12 อิทธิพลที่เคยแผ่ไปถึงแหลมมลายูและแถบทะเลใต้เป็นเวลาราว 500 ปี ก็หมดสิ้นลง แม้อาณาจักรกัมพูชา (เจนละ) ซึ่งเกิดขึ้นใหม่แทนอาณาจักรพุนันนั้นก็หาได้พยายามที่จะแผ่อณาเขตให้ได้กว้างใหญ่ไพศาลอย่างพุนันไม่ เพียงแต่จะทำนุบำรุงแถบลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้ตลอดถึงแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งปรากฏโบราณวัตถุ โบราณสถานสวยงามใหญ่โตมากมายจนทุกวันนี้ เช่น นครวัด นครธม ปราสาทหินต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตประเทศกัมพูชาและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อาณาจักรกัมพูชา (เจนละ) ไม่สนใจที่จะขยายอาณาเขตลงไปทางใต้ หรือแหลมมลายู ฉะนั้นดินแดนแถบทะเลใต้จึงไม่มีอำนาจใดครอบครองหรือรบกวน

ประการที่สาม สถานที่ที่มีชนพื้นเมืองรวมตัวกันตั้งที่อยู่อาศัยเป็นกลุ่ม ๆ ก็มักเป็นบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเล และบริเวณโดยรอบปากแม่น้ำหรือปากอ่าว เพราะเป็นที่เหมาะสำหรับเพาะปลูกเกษตรกรรมและทำประมงชายฝั่ง เมื่อครั้งที่ชาวอินเดียเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขาย พร้อมกับเอาอารยธรรมชาวอินเดียมาใช้ทำให้

เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ดินแดนแถบนี้จึงมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เริ่มมีบทบาทในการควบคุมเส้นทางเดินเรือในทางการค้ากับจีนและอินเดีย

ในระบือนาณาจักรศรีวิชัยเจริญสูงสุด เราทราบเรื่องราวได้บ้างจากจดหมายเหตุจีน ตีลาจารึก และนักภูมิศาสตร์ นักเดินเรือชาวอาหรับ เปอร์เซีย ในคราวนี้หลวงจีนอี้จิง (I- Ching) เดินทางไปสืบสานศาสนา ยังประเทศอินเดียครั้งแรกเมื่อ ปีพ.ศ. 1214 ท่านได้บันทึกไว้ว่าท่านใช้เวลาเดินทางประมาณ 20 วันจากเมืองท่ากวางตุ้ง ถึงประเทศศรีวิชัย หลวงจีนอี้จิงพักอยู่เป็นเวลา 6 เดือน เพื่อศึกษาไวยากรณ์บาลีสันสกฤต ตามความตอนหนึ่งท่านบันทึกไว้ว่า

“.....ภายในเมืองศรีวิชัยมีกำแพงล้อมรอบพระสงฆ์ในพุทธศาสนากว่า 1,000 รูป ท่านเหล่านี้มีจิตใจน้อมนอบไปในทางการศึกษาและปฏิบัติธรรม บำเพ็ญกุศลด้วยการศึกษาและพิจารณาแสวงหาหลักธรรมทุกสิ่งทุกอย่าง เช่นเดียวกันนี้คือปฏิบัติในมัยประเทศ ที่พระภิกษุจีนปรารถนาจะเดินทางไปยังทิศตะวันตกเพื่อศึกษาเล่าเรียนพุทธศาสนา ทางที่ดีควรแวะพักอยู่ที่นครศรีวิชัยเพื่อฝึกหัดปฏิบัติพระธรรมวินัยสักปีสองปีก่อน และจึงค่อยเดินทางต่อไปยังภาคกลางของประเทศอินเดีย”

หลวงจีนอี้จิงไปศึกษาพระคัมภีร์พุทธศาสนาที่มหาวิทยาลัยนาลันทาเป็นเวลา 10 ปี ก็เดินทางกลับจากอินเดียโดยทางเรือมาแวะที่นครศรีวิชัยอีก 4 ปี คือระหว่าง พ.ศ. 1228 – 1232 เรื่องเมืองหรือสถานที่ที่หลวงจีนอี้จิงได้เดินทางมาและพักเพื่อศึกษาและแปลคำภีร์พุทธศาสนาทั้งขาไปและขากลับนี้จะเป็นเมืองใดแน่ บ้างก็ว่าเป็นเมืองปาเล็มบัง เมืองหลวงของอาณาจักรศรีวิชัย บ้างก็ว่าเป็นเมืองแถบแหลมมลายูตอนเหนือ คือเมืองไชยา หรือเมืองนครศรีธรรมราชเพราะระยะเวลาเดินเรือ 20 วันจากเมืองจีนใกล้เคียงความจริงมากกว่า เพราะมีโบราณวัตถุโบราณสถานเก่าแก่มากกว่า ซึ่งตรงกับความจริงทางพระพุทธศาสนาดังในจดหมายเหตุจีนกล่าวไว้

เรื่องของอาณาจักรศรีวิชัยก็เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างหนึ่งที่น่ามาใช้เป็นเหตุอ้างแหล่งอันเป็นที่ตั้ง เมืองไชยาเคยเกี่ยวข้องกับอาณาจักรศรีวิชัย โดยเชื่อกันว่า คำว่า “ไชยา – ชัยยา” มาจากคำว่าศรีวิชัย คำนี้ยังปรากฏเป็นนามกษัตริย์ในตำนานนิทานชาดกในพุทธศาสนาด้วย ศรีวิชัย – ชัยยะ หรือไชยา เนื่องจากสำเนียงคนปากมอญได้ถนัดพูดตัดคำให้สั้นลง ดังนั้นคำว่า วิชัย – ไชยาเป็นคำเดียวกัน คนสุราษฎร์ธานีหรือเมืองไชยาชอบพูดจากทางเสียง จึงพูดคำว่า (วิ) ไชยเป็นไชยา หรือเช่นเดียวกับภาษาจีน คำ ชี-ลิ-โฟ-ชิ, สัน-โฟ-ชิ และ โฟ-ชิ สามารถตัดคำให้สั้นลงได้เช่นเดียวกับคำว่า ศรีวิชัยยะ- - วิชัยยะ และ ชัยยะ หากพิจารณาจากชื่อเมืองและแหล่งสำคัญทางพุทธศาสนาแล้วมีความเป็นไปได้เหมือนกันว่า อาณาจักรไชยาอาจตั้งอยู่ในแถบเมืองไชยาหรือนครศรีธรรมราช

หลักฐานวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นว่าดินแดนแถบนี้มีส่วนเกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัย ปรากฏให้เห็นอยู่อย่างชัดเจน ทั้งในภาคใต้และภาคเหนือของประเทศ

1. สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมศรีวิชัย คือ เจดีย์สถานที่สร้างอุทิศเนื่องในพุทธศาสนา ที่ยังเหลือรูปทรงชัดเจนส่วนใหญ่อยู่ที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ เจดีย์วัดหลง วัดแก้ว วัดพระบรมธาตุ เพราะซากฐานก่ออิฐในวัดเวียง จังหวัดนครศรีธรรมราช ก็มีอาคารที่เห็นว่าสร้างในสมัยศรีวิชัยหลายแห่ง เช่น วัดเขาหลัก อำเภอทุ่งใหญ่ ฐานของอุโบสถ วิหารเจดีย์ และเทวสถานในอำเภอเมือง อำเภอท่าศาลา และอำเภอสิชล

ลักษณะของเจดีย์สมัยศรีวิชัยสร้างด้วยอิฐทั้งหมด ลักษณะเป็นรูปทรงมณฑปสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป ส่วนยอดทำเป็นสถูป องค์เจดีย์แบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน ส่วนล่างสุดเป็นฐานสี่เหลี่ยมยกพื้นสูง มีซุ้มมุขสำหรับให้คนเข้าไปนมัสการพระพุทธรูปภายใน เหนือขึ้นไปเป็นกู่กู่หรือซุ้มเป็นรูปเกือกม้า และเจดีย์จำลองประดับไว้ตามมุมลดหลั่นกันไป

2. ประติมากรรม

ประติมากรรมในสมัยศรีวิชัยสร้างขึ้นตามคติความเชื่อของพุทธศาสนาเถรวาทได้แก่รูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสำริด ส่วนใหญ่พบทางภาคใต้ ส่วนภาคอื่น ๆ ก็มีให้เห็นบ้างประปราย เช่นภาคกลางและภาคเหนือ บริเวณที่พบในภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา และยะลา แต่ประติมากรรมที่จัดว่าเป็นผลงานชิ้นเอกส่วนใหญ่พบที่เมืองไชยาทั้งสิ้น เช่น รูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรครึ่งองค์พบในวัดพระบรมธาตุ และพุทธรูปปางมารวิชัย และปางนาคปรกพบที่วัดเวียง นอกจากนี้ในเขตเมืองไชยาหรือบริเวณรอบอ่าวบ้านดอน ยังได้พบประติมากรรมสำริดอีกหลายองค์ ลักษณะประติมากรรมสมัยศรีวิชัย ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียซึ่งแพร่ขยายเข้ามาพร้อมกับการเผยแผ่ศาสนา ลักษณะของประติมากรรมแสดงให้เห็นร่องรอยที่ได้รับอิทธิพลมาจากสมัยคุปตะ คือยังมีทรวดทรงบอบบาง แสดงท่าทางเคลื่อนไหวอยู่มาก ตอนหลังจึงค่อย ๆ อวบอ้วน ลำตัวตรงขึ้น และมีเครื่องอาภรณ์ประดับวิจิตรพิสดารมากขึ้น เนื่องจากได้รับอิทธิพลศิลปะอินเดียแบบปาละ อิทธิพลศิลปกรรมแบบปาละปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรครึ่งองค์ที่สวยงามที่สุดที่วัดศาลาทั้ง ลักษณะประติมากรรมสำริดแถบเมืองไชยามีลักษณะคล้ายคลึงกันกับที่พบในเกาะชวาภาคกลางซึ่งส่วนใหญ่สร้างด้วยศิลา หากพิจารณาข้อความในศิลาจารึกประกอบด้วยจะเห็นได้ว่าเมืองไชยาหรือแหลมมลายูตอนเหนือ กับเกาะชวาภาคกลางน่าจะมีเรื่องเกี่ยวพันทางการเมืองกันอยู่ และเป็นเหตุให้มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมต่อกัน

สำหรับพระพิมพ์สมัยศรีวิชัย มักเป็นพระพิมพ์ดินดิบหรือดินเหนียวสุกแดด อายุราว พ.ศ. 1450 – 1550 สถาปัตยกรรมความเชื่อลัทธิมหายาน คือ เมื่อเผาศพพระสงฆ์ที่มรณภาพแล้วยังเคารพนับถือจะเอาอัฐธาตุคลุกเคล้ากับดินแล้วพิมพ์พระพุทธรูปหรือพระโพธิสัตว์ปั้นเป็นพระสถูปจำลอง ด้านหลังประทับคาถาจารึกเป็นภาษาสันสกฤตเขียนด้วยอักษรเทวนาครี พระพิมพ์ดินดิบพบมากตามตัวอย่างในจังหวัดยะลา พัทลุง นครศรีธรรมราช และตามถ้ำต่าง ๆ ในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ส่วนหลักฐานที่ปรากฏอยู่บนศิลาจารึกในสมัยศรีวิชัย ส่วนใหญ่เป็นอักษรโบราณจึงไม่มีผู้ใดอ่านได้ โดยเฉพาะเรื่องในสมัยศรีวิชัย ปรากฏอยู่บนหลักที่ 23 – 29 พบศิลาจารึกอยู่ 2-3 หลักอยู่ในวิหารโพธิ์ลังกา วัดพระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช หลักฐานทางโบราณคดีอีกชนิดหนึ่งที่สามารถสืบหาเรื่องราวของอาณาจักรศรีวิชัยได้คือ ภาชนะ เครื่องมือเครื่องใช้ และเครื่องประดับ ได้แก่ หม้อ ไห อ่าง กระปุก คนโท กาน้ำ ถ้วยชาม เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องโลหะ และเครื่องประดับจำพวกลูกปัด แหวน กำไล ต่างหู ตลอดจนเงินตราสำหรับแลกเปลี่ยน เหตุที่หลักฐานพวกนี้เหลืออยู่น้อยเนื่องจากสิ่งของเหล่านี้มักจะชำรุดง่าย หรือไม่ก็แตกสลายจมดินไปตามกาลเวลา จึงต้องอาศัยการขุดค้นเป็นสำคัญ ประกอบกับภาคใต้เป็นดินแดนที่มีหลายวัฒนธรรมทับถมอยู่ ชาวของที่ขุดพบจึงยากที่จะจำแนกยุคสมัยให้ชัดเจนลงไป วัดถ้ำที่คาดว่าน่าจะร่วมสมัยกับอาณาจักรศรีวิชัยได้จัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา

จะเห็นได้ว่าดินแดนที่เรียกว่าอาณาจักรศรีวิชัย มีเนื้อที่กว้างขวาง กินแดนตลอดหมู่เกาะทะเลใต้ทั้งหมด แหล่งศิลปวัฒนธรรมจึงวางตัวกระจุกกระจายตามชายฝั่งตลอดแนวสันทราย จากภาคใต้ถึงแหลมมลายูในอินโดนีเซีย แต่บริเวณที่ผู้วิจัยศึกษาได้เจาะจงพื้นที่เป้าหมายเฉพาะอาณาเขตของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ก่อนที่จะเป็นจังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน เมืองหลักของจังหวัดนี้ตั้งอยู่บริเวณอำเภอไชยาในปัจจุบัน ซึ่งคาดว่าเป็นที่ตั้งของอาณาจักรศรีวิชัยในอดีต เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจลงราวพุทธศตวรรษที่ 17 เมืองไชยาได้ตกเป็นเมืองบริวารของเมืองที่เข้มแข็งกว่า เช่น ตกอยู่ใต้อำนาจของอาณาจักรสุโขทัยในครั้งที่ได้แผ่อำนาจมาทางภาคใต้ และในกาลต่อมาตกอยู่ใต้อำนาจเมืองนครศรีธรรมราช และมีฐานะเป็นเมืองชั้นตรีในสมัยอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์เมืองไชยามีปรากฏอยู่ในกฎหมายตรา 3 ดวง เจ้าเมืองมีราชทินนามว่า “พระยาวิชิตภักดีศรีสิทธิสงคราม” ถือศักดินา 5,000 ไร่

ครั้นปี พ.ศ. 2442 เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าให้เปลี่ยนแปลงการปกครองทั่วพระราชอาณาจักรเป็นระบบมณฑลเทศาภิบาล มีศาลาว่าการเมืองไชยา กับศาลาว่าการมณฑลชุมพร ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านดอน ส่วนเมืองไชยาเก่าถูกลดฐานะเป็นอำเภอ เรียกว่าอำเภอชุมเรียง และในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้ยุบมณฑลสุราษฎร์ธานีไปรวมมณฑลเดียวกับมณฑลนครศรีธรรมราช ภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 8 ทางราชการให้ยุบมณฑลทั่วราชอาณาจักรและจัดตั้งเป็นจังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน (วัดพระบรมธาตุไชยา 2531 : 69-117)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี กำหนดให้มีการศึกษา 3 ด้าน คือ การศึกษาเชิงปริมาณซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบการสัมภาษณ์ นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และทำการศึกษาข้อมูลด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมหรือการจัดเวทีชาวบ้าน รวมทั้งได้ศึกษาเอกสารและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการสร้างแบบสอบถาม สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดแนวทางการศึกษา การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (การศึกษาค้นคว้า)
3. การสร้างแบบสอบถาม
4. การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้จะใช้กลุ่มประชากรคือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 42 คน และกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน ในเขตพื้นที่เดียวกัน จำนวน 1,085 คน ที่มีแหล่งศิลปวัฒนธรรมจำนวนมาก ได้แก่อำเภอไชยา อำเภอพุนพิน และอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สํารวจโดยหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานีและสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 5 ท่าน 1). รศ.ชวน เพชรแก้ว 2). รศ.สมเกียรติ ดันสกุล 3). ผศ.ดร.อนันต์ ใจสมุทร 4). ผศ.ณัฐสันต์ เพชรรักษ์ และ 5). อาจารย์สำรวย มีชนอน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะจงตำบล ที่ตำบลเวียง ตำบลศรีวิชัย ตำบลช้างขวา ซึ่งมีจำนวนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 42 คน และประชาชนจำนวนทั้งหมด 1,085 ครัวเรือน

ตาราง 1 แสดงจำนวนสมาชิก อบต. ในอำเภอไชยา อำเภอพุนพิน และอำเภอกาญจนดิษฐ์

ลำดับที่	อำเภอ	อบต.	จำนวนสมาชิก อบต. (คน)
1.	ไชยา	เวียง	10
2.	พุนพิน	ศรีวิชัย	6
3.	กาญจนดิษฐ์	ช้างขวา	26
รวม			42

ตาราง 2 แสดงจำนวนครัวเรือนในอำเภอไชยา อำเภอพนมพิณ อำเภอกาญจนดิษฐ์

ลำดับที่	อำเภอ	อบต.	จำนวนครัวเรือน
1.	ไชยา	เวียง	460
2.	พนมพิณ	ศรีวิชัย	488
3.	กาญจนดิษฐ์	ช้างขวา	425
รวม			1,364

เก็บได้ 1,085 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ชุดที่ 1 ซึ่งมีลักษณะผสมระหว่างคำถามปลายปิด (Closed End) และปลายเปิด (Open End) โดยมีโครงสร้างแบบสอบถามดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ลักษณะส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่น การใช้ประโยชน์ และการเข้ารับการอบรมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชนด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด โดยถือเกณฑ์การให้คะแนนการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน และสื่อระหว่างบุคคล ตามระดับความถี่ดังนี้

ไม่เคย	ให้คะแนน	0	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	ให้คะแนน	1	คะแนน
เดือนละ 1-2 ครั้ง	ให้คะแนน	2	คะแนน
1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	ให้คะแนน	3	คะแนน
3-4 ครั้งต่อสัปดาห์	ให้คะแนน	4	คะแนน
ทุกวัน	ให้คะแนน	5	คะแนน

เมื่อให้คะแนนเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารทางสื่อมวลชนและทางสื่อระหว่างบุคคลตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้แล้ว จะนำมาจัดกลุ่มการรับรู้ข่าวสารโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยจัดเป็นกลุ่มการรับรู้ข่าวสารสูง ปานกลาง และกลุ่มการรับรู้ข่าวสารต่ำ

ส่วนที่ 3 คำถามวัดความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คำถามเป็นแบบปลายปิด 2 ตัวเลือก คือ ใช่ ไม่ใช่ โดยยึดหลักการให้คะแนนดังนี้

ตอบถูก	ให้คะแนน	1	คะแนน
ตอบผิด	ให้คะแนน	0	คะแนน

เกณฑ์การจัดคะแนนความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จะพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยจัดเป็นกลุ่มที่มีความรู้สูง ปานกลาง และกลุ่มที่มีความรู้ต่ำ

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด 3 ตัว คือ มีส่วนร่วมทุกครั้ง บางครั้ง ไม่เคย โดยมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นใน 6 ลักษณะ คือ 1.การคิดริเริ่ม 2.การวางแผน 3.การปฏิบัติตามแผน 4.การใช้ประโยชน์ 5. การติดตามและประเมินผล 6.การบำรุงรักษา โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มีส่วนร่วมทุกครั้ง	ให้คะแนน	2	คะแนน
มีส่วนร่วมบางครั้ง	ให้คะแนน	1	คะแนน
ไม่เคยมีส่วนร่วม	ให้คะแนน	0	คะแนน

เมื่อให้คะแนนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามเกณฑ์ที่กำหนดให้แล้ว นำมาจัดกลุ่มการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยจัดเป็นกลุ่มระดับการมีส่วนร่วมสูง ปานกลาง และกลุ่มระดับการมีส่วนร่วมต่ำ

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คำถามเป็นแบบปลายปิด 2 ตัวเลือก คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย โดยยึดหลักการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วย	ให้คะแนน	1	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	0	คะแนน

เกณฑ์การจัดคะแนนความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จะพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยจัดเป็นกลุ่มที่มีระดับคะแนนความคิดเห็นสูง ปานกลาง และต่ำ

ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะได้อย่างเสรี และนำเสนอโดยพรรณนาวิเคราะห์ตามข้อเท็จจริง

2. แบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในกลุ่มต่าง ๆ เช่น ผู้นำตามธรรมชาติ พระภิกษุ ครู สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้แหล่งโบราณสถาน นักวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้าน ภัณฑารักษ์ และประชาชนทั่วไป โดยมีประเด็นคำถามดังนี้

1. สภาพทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์ด้านอาชีพกับทรัพยากร
3. ความเชื่อทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมชุมชน
4. ผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร
5. ผลจากการพัฒนาโดยหน่วยงานของรัฐในด้านต่าง ๆ
6. การศึกษาของคนในชุมชน
7. ผลจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม
8. ประสิทธิภาพของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
9. ผลจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง 8 ข้อที่ส่งผลต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
10. ทำที่ของคนในชุมชนในการแสดงออกต่อสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมดูแลปกป้องศิลปวัฒนธรรมของตนเอง

3. เครื่องมือชุดที่ 3 คือการจัดกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมหรือเวทีชาวบ้าน

ผู้วิจัยใช้กิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของฝ่ายต่าง ๆ เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้นำตามธรรมชาติ พระภิกษุ ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งทุกฝ่ายได้ร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่ม และนำเสนอต่อที่ประชุม ดังประเด็นต่อไปนี้

- 1) แนวนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชน ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 3) ความพร้อมในการรับถ่ายโอนหน้าที่ดูแลศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- 4) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 5) บทบาทผู้นำทางธรรมชาติของท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 6) ความคิดเห็นที่มีต่อคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ ฯลฯ
- 7) ผลกระทบของการแพร่ขยายของวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่มีต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. การสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยมีการดำเนินงานตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากเอกสารและตำราทั่วไป
2. กำหนดเนื้อหาของคำถามหรือข้อความในแบบสอบถาม เพื่อครอบคลุมเรื่องที่จะศึกษาและมีลักษณะที่ทุกคนสามารถตอบข้อเท็จจริงได้
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปรับปรุงจนเป็นแบบวัดที่สมบูรณ์ ชัดเจน ถูกต้อง และตรงตามเนื้อหา
4. นำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพ โดยทดสอบหาความเชื่อมั่นกับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย

4. การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามไปทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มประชากรสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 200 ตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้ไปคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยแบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่เป็นความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยใช้วิธีคูเดอร์ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson method) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum pq}{S^2} \right)$$

เมื่อ r_{tt} = แทนค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
ที่คำนวณได้สูตร KR – 20

n = แทนจำนวนข้อคำถามของแบบทดสอบทั้งหมด

p = แทนสัดส่วนของผู้ตอบถูกจากผู้ตอบทั้งหมดในแต่ละข้อ

q = แทนสัดส่วนของผู้ตอบผิดจากผู้ตอบทั้งหมดในแต่ละข้อ

$$(q = 1 - p)$$

S^2 = แทนความแปรปรวนของคะแนน

จากการทดสอบความเชื่อมั่น ปรากฏว่า

- ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 14 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.689

- ระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 14 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.731

ซึ่งแบบวัดทั้ง 2 ชุด อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ทำการวิจัยได้

ส่วนที่เป็นมาตรวัดการมีส่วนร่วมหาค่าความน่าเชื่อถือได้โดยวิธี Coefficient of Alpha ของ Cronbach ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum \sigma^2 i}{\sigma^2 x} \right)$$

เมื่อกำหนดให้

α	=	ค่าความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบทั้งฉบับ
n	=	จำนวนข้อในแบบสอบถาม
$\sigma^2 i$	=	ความแปรปรวนของแบบทดสอบแต่ละข้อ (single item Variance)
$\sigma^2 x$	=	ความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งหมด (Total test Variance)

จากการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งหมด 20 ข้อ ปรากฏว่ามีค่าเท่ากับ 0.961 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ทำการวิจัยได้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 ทำหนังสือราชการจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังนายอำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอไชยา และอำเภอพุนพิน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

1.2 จัดทำแบบสอบถามและตรวจสอบคุณภาพ

1.3 เก็บข้อมูลโดยให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนกรอกข้อมูลด้วยตนเองซึ่งผู้วิจัยทำการชี้แจงทำความเข้าใจก่อนตอบแบบสอบถาม และตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนรับคืนทุกชุด

2. การสอบถามข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1 ทำหนังสือราชการจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แจ้งให้กลุ่มประชากรที่จะทำการสัมภาษณ์ทราบเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 กำหนดนัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ และผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยดำเนินการสัมภาษณ์สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนอย่างไม่เป็นทางการ โดยการพูดคุยถึงประเด็นการศึกษาที่กำหนดไว้ ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึก

2.3 การค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ อบต. และประชาชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. การวิจัยแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1 ทำหนังสือราชการจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แจ้งให้กลุ่มตัวอย่างที่จะจัดกิจกรรมกระบวนการเวทีชาวบ้านทราบ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินงานจัดประชุม

3.2 กำหนดนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการเวทีชาวบ้านเพื่อระดมความ

คิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยตนเอง

3.3 ทำการบันทึกและพรรณาวเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้จากการจัดกิจกรรม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากภาคสนาม ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมด จัดระเบียบและจัดกลุ่มข้อมูล จากนั้นจึงนำข้อมูลมาตรวจให้คะแนนและลงรหัส (coding) ตรวจสอบความถูกต้องของการลงรหัสและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS for Window ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้สถิติเพื่อการพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของประชาชนที่ศึกษา การรับรู้ข่าวสาร การเข้ารับการอบรม ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ใช้สถิติอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) ตามความเหมาะสม

2. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ซึ่งใช้สถิติในการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่า 3 กลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์หนึ่งแปรทางเดียว เดียว (One-Way Analysis of Variance) และทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยสถิติ T-test

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Approach Analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Approach Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ตามลำดับการใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งใช้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามชุดที่ 1 จำนวน 1,085 ชุด โดยทำการแจกแจงข้อมูลตามลำดับดังนี้

1) ปัจจัยส่วนบุคคลจะนำเสนอการวิเคราะห์ในเชิงบรรยายเป็นค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นทำการจัดกลุ่มเพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

2) ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเข้ารับการอบรม ความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยจะนำเสนอการวิเคราะห์ในเชิงบรรยาย และแจกแจงความถี่เป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นทำการจัดกลุ่มเพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป

3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยส่งเสริมที่ได้จัดกลุ่มไว้ในข้อ 1) และ 2) เพื่อหาระดับความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และทดสอบระดับความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มโดยสถิติ T-Test

4) การวิเคราะห์ปัญหา และข้อเสนอแนะจากการตอบคำถามปลายเปิดในการแสดงความคิดเห็นด้านต่าง ๆ โดยจะนำเสนอโดยการพรรณาวิเคราะห์ (Descriptive Approach Analysis) ตามข้อเท็จจริง

2. ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพนำเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณาวิเคราะห์เพื่อแสดงภาพให้เห็นการเชื่อมโยงทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. การศึกษาวิจัยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อมูลการมีส่วนร่วมนำเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพของเวทีชาวบ้านที่ร่วมกันวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยประกอบกัน 3 ด้าน คือ การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมเวทีชาวบ้าน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นค่าสถิติและข้อมูลในทางลึกที่เกี่ยวกับบริบทชุมชนเชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติ ช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังมีรายละเอียดการนำเสนอผลการศึกษาลำดับ

4.1 ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณทำการแจกแจงข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมด 1,085 ชุด

4.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล โดยเสนอผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างในเชิงบรรยายและแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.1.2 ปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเข้ารับการอบรม ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เสนอผลการศึกษาในเชิงบรรยายโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.1.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยส่งเสริมกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์การแปรผันทางเดียว (One - Way Analysis of Variance) และการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยสถิติ T-test

4.1.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชน เสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Approach Analysis)

4.2 ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพนำเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อแสดงภาพให้เห็นการเชื่อมโยงทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.3 การศึกษาวิจัยด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อมูลการมีส่วนร่วมนำเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพของเวทีชาวบ้านที่ร่วมกันวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.1 ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

4.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีในบริเวณพื้นที่อำเภอไชยา อำเภอพนมพิน และอำเภอกาญจนดิษฐ์ จำนวน 1,085 คน ผลการศึกษาสามารถอธิบายได้ดังนี้ (ตาราง 3)

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35 ปีและต่ำกว่า ร้อยละ 35.5 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 36-48 ปี ร้อยละ 34.6 และกลุ่มอายุ 49 ปีและสูงกว่า ร้อยละ 30.0 ตามลำดับ ระดับอายุน้อยที่สุด 17 ปี อายุมากที่สุด 85 ปี และอายุเฉลี่ย 42 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 41.1 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 16.5 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 12.9 การศึกษาระบบอื่น ๆ 10.8 ระดับอนุปริญญาและเทียบเท่า ร้อยละ 10.7 และระดับปริญญาตรี ร้อยละ 8.0 ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 41.1 รองลงมาคืออาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 19.1 อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 18.3 ประกอบอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 10.7 อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 7.8 และอาชีพพนักงานเอกชน ร้อยละ 2.9 ตามลำดับ

รายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 3,900-6,900 บาท ร้อยละ 42.0 รองลงมาคือกลุ่มที่มีรายได้ 7,000 บาทและสูงกว่า ร้อยละ 29.8 และกลุ่มที่มีรายได้ 3,800 บาทและต่ำกว่า ร้อยละ 28.2 ตามลำดับ ซึ่งรายได้สูงสุดต่อเดือนคือ 50,000 บาท รายได้ต่ำสุดคือ 1,000 บาท และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,500 บาท

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาอยู่ในท้องถิ่น 21-39 ปี ร้อยละ 34.7 รองลงมาคือ 40 ปีและสูงกว่า ร้อยละ 33.7 และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น 20 ปีและต่ำกว่า ร้อยละ 31.6 ตามลำดับ โดยมีผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นน้อยที่สุด 1 ปี มากที่สุด 85 ปี และระยะเวลาเฉลี่ย 31 ปี

การอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรม ร้อยละ 85.4 และเคยเข้ารับการอบรม ร้อยละ 14.6

การใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ประโยชน์ ร้อยละ 73.1 และเคยใช้ประโยชน์ ร้อยละ 36.9

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	1085	100.0
อายุ		
35 ปีและต่ำกว่า	385	35.5
36 – 48 ปี	375	34.6
49 ปีและสูงกว่า	325	30.0
$\bar{X} = 42.14$ S.D. = 14.60 MAX = 85 MIN = 17		
ระดับการศึกษา		
ระดับประถมศึกษา	446	41.1
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	140	12.9
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	179	16.5
ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	116	10.7
ระดับปริญญาตรี	87	8.0
อื่น ๆ	117	10.8
อาชีพ		
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	207	19.1
รับจ้าง	199	18.3
เกษตรกร	446	41.1
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	85	7.8
พนักงานเอกชน	32	2.9
อื่น ๆ	116	10.7
รายได้จากการประกอบอาชีพต่อเดือน		
3800 บาทและต่ำกว่า	306	28.2
3900 – 6900 บาท	456	42.0
7000 บาทและสูงกว่า	323	29.8
$\bar{X} = 64.52$ S.D. = 51.86 MAX = 50,000 MIN = 1,000		

ตาราง 3 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	1085	100.0
ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น		
20 ปีและต่ำกว่า	343	31.6
21 – 39 ปี	376	34.7
40 ปีและสูงกว่า	366	33.7
$\bar{X} = 31.23$ S.D. = 18.27 MAX = 85 MIN = 1		
การอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
ไม่เคยเข้ารับการอบรม	927	85.4
เคยเข้ารับการอบรม	158	14.6
การใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
ไม่เคยใช้ประโยชน์	793	73.1
เคยใช้ประโยชน์	292	26.9

4.1.2 ปัจจัยส่งเสริม

จากการศึกษาปัจจัยส่งเสริมของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัด สุราษฎร์ธานี จำนวน 1085 ตัวอย่าง ผลการศึกษามีได้ดังนี้ (ตาราง 4)

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากสื่อสารมวลชน

ประเภทโทรทัศน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารทุกวัน ร้อยละ 26.8 รองลงมาคือนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 26.0 ได้รับ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 16.8 ได้รับ 1-2 ครั้ง/เดือน ร้อยละ และไม่เคยได้รับ ร้อยละ 3.1 ตามลำดับ

วิทยุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 33.6 รองลงมาคือไม่เคยได้รับ ร้อยละ 16.3 เคยได้รับ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 13.8 ได้รับทุกวัน ร้อยละ 12.5 ได้รับ 1-2 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 12.1 และได้รับ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 11.6 ตามลำดับ

หนังสือพิมพ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 32.4 รองลงมาคือไม่เคยได้รับ ร้อยละ 18.5 ได้รับ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 13.5 ได้รับทุกวัน ร้อยละ 12.9 ได้รับ 1-2 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 12.4 และได้รับ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 10.2 ตามลำดับ

วารสาร/นิตยสาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 35.9 รองลงมาคือไม่เคยได้รับ ร้อยละ 34.8 ได้รับ 1-2 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 13.2 ได้รับ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 7.4 และได้รับทุกวัน กับ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 4.3 ตามลำดับ

เอกสารเผยแพร่ความรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 39.6 รองลงมาคือไม่เคยได้รับ ร้อยละ 36.1 1-2 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 11.2 ได้รับ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 5.3 ได้รับทุกวัน ร้อยละ 4.3 และ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 3.3 ตามลำดับ

หอกระจายข่าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ร้อยละ 39.5 รองลงมา นาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 28.4 ได้รับทุกวัน ร้อยละ 10.3 ได้รับ 1-2 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 10.1 ได้รับ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 7.2 และ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 4.4 ตามลำดับ

ข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 42.8 รองลงมาคือไม่เคยได้รับ ร้อยละ 39.6 ได้รับ 1-2 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 7.6 ได้รับ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 4.1 ได้รับ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 3.3 และ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

การสนทนากับเพื่อนบ้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 40.8 รองลงมาคือไม่เคยได้รับ ร้อยละ 16.0 ได้รับ 1-2 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 12.9 ได้รับทุกวัน ร้อยละ 12.8 ได้รับ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 9.9 และได้รับ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 7.6 ตามลำดับ

ป้ายประชาสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 44.1 รองลงมาคือไม่เคยได้รับ ร้อยละ 29.9 ได้รับ 1-2 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 10.8 ได้รับ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 6.0 ได้รับทุกวัน ร้อยละ 5.4 และได้รับ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 3.9 ตามลำดับ

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่งเสริม

ประเภทของสื่อและความถี่ที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	1085	100.0
โทรทัศน์		
ทุกวัน	291	26.8
3-4 ครั้ง/สัปดาห์	182	16.8
1-2 ครั้ง/สัปดาห์	141	13.0
1-2 ครั้ง/เดือน	155	14.3
นาน ๆ ครั้ง	282	26.0
ไม่เคย	34	3.1

ตาราง 4 (ต่อ)

ประเภทของสื่อและความถี่ที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		จำนวน	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด		1085	100.0
วิทยุ			
ทุกวัน		136	12.5
3-4 ครั้ง/สัปดาห์		126	11.6
1-2 ครั้ง/สัปดาห์		150	13.8
1-2 ครั้ง/เดือน		131	12.1
นาน ๆ ครั้ง		365	33.6
ไม่เคย		177	16.3
หนังสือพิมพ์			
ทุกวัน		140	12.9
3-4 ครั้ง/สัปดาห์		111	10.2
1-2 ครั้ง/สัปดาห์		146	13.5
1-2 ครั้ง/เดือน		135	12.4
นาน ๆ ครั้ง		352	32.4
ไม่เคย		201	18.5
วารสาร/นิตยสาร			
ทุกวัน		47	4.3
3-4 ครั้ง/สัปดาห์		47	4.3
1-2 ครั้ง/สัปดาห์		80	7.4
1-2 ครั้ง/เดือน		143	13.2
นาน ๆ ครั้ง		390	35.9
ไม่เคย		378	34.8
เอกสารเผยแพร่ความรู้			
ทุกวัน		47	4.3
3-4 ครั้ง/สัปดาห์		36	3.3
1-2 ครั้ง/สัปดาห์		58	5.3
1-2 ครั้ง/เดือน		122	11.2
นาน ๆ ครั้ง		430	39.6
ไม่เคย		392	36.1

ตาราง 4 (ต่อ)

ประเภทของสื่อและความถี่ที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	1085	100.0
หอกระจายข่าว		
ทุกวัน	112	10.3
3-4 ครั้ง/สัปดาห์	48	4.4
1-2 ครั้ง/สัปดาห์	78	7.2
1-2 ครั้ง/เดือน	110	10.1
นาน ๆ ครั้ง	308	28.4
ไม่เคย	429	39.5
เจ้าหน้าที่ของรัฐ		
ทุกวัน	45	4.1
3-4 ครั้ง/สัปดาห์	27	2.5
1-2 ครั้ง/สัปดาห์	36	3.3
1-2 ครั้ง/เดือน	83	7.6
นาน ๆ ครั้ง	364	42.8
ไม่เคย	430	39.6
การสนทนากับเพื่อนบ้าน		
ทุกวัน	139	12.8
3-4 ครั้ง/สัปดาห์	82	7.6
1-2 ครั้ง/สัปดาห์	107	9.9
1-2 ครั้ง/เดือน	140	12.9
นาน ๆ ครั้ง	443	40.8
ไม่เคย	174	16.0
ป้ายประชาสัมพันธ์		
ทุกวัน	59	5.4
3-4 ครั้ง/สัปดาห์	42	3.9
1-2 ครั้ง/สัปดาห์	65	6.0
1-2 ครั้ง/เดือน	117	10.8
นาน ๆ ครั้ง	478	44.1
ไม่เคย	324	29.9

ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การจัดระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยจะนำคะแนนจากการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้ง 9 ข้อมารวมกัน แล้วใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง รองลงมาคือกลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทำคะแนนได้ดังนี้ (ตาราง 5)

18 คะแนนและต่ำกว่า หมายถึง ระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำ

19-29 คะแนน หมายถึง ระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นปานกลาง

30 คะแนนและสูงกว่า หมายถึง ระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง

ผลที่ได้คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับปานกลาง ร้อยละ 41.0 รองลงมาคือมีระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับต่ำ ร้อยละ 34.3 และได้รับข่าวสารการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับสูง ร้อยละ 24.7 ตามลำดับ

ตาราง 5 ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	1085	100.0
ระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำ (18 คะแนนและต่ำกว่า)	372	34.3
ระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นปานกลาง (19 - 29 คะแนน)	445	41.0
ระดับการรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง (30 คะแนนและสูงกว่า)	268	24.7
$\bar{X} = 23.98$ S.D. = 9.85 MAX = 54 MIN = 9		

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การศึกษาความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด 2 ตัวเลือก คือ ใช่ และ ไม่ใช่ จำนวน 14 ข้อ ปรากฏผลดังนี้ (ตาราง 6)

ข้อที่ 1 โบราณสถานบางแห่งก็เป็นสิ่งที่ขัดต่อการพัฒนาบ้านเมืองควรจะทำลายทิ้งเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนา หรือประโยชน์ในการใช้สอยที่ดินอย่างมีคุณค่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 86.8 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 13.2 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 2 การอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึงการเปลี่ยนแปลงรูปทรงวัสดุและกรรมวิธีให้เหมาะสมกับการผลิตและการตลาด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 57.4 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 42.6 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 3 การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน หมายถึง การรักษาสถานที่บริเวณโดยรอบของแหล่งโบราณสถานให้มีสภาพแวดล้อม หรือบรรยากาศแบบดั้งเดิมโดยปราศจากการถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ โดยไม่จำเป็น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 90.0 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 10.0 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 4 ความปรารถนาของลวดลายผ้าไหมบ้านพุมเรียง เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมายาวนาน ควรเปลี่ยนแปลงลวดลายและกรรมวิธีโดยใช้เครื่องจักรอันทันสมัยแทนการทอด้วยมือ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 73.5 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 26.5 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 5 การสลักชื่อหรือทำสัญลักษณ์ใด ๆ ตามต้นไม้ ผนังกำแพง ผนังถ้ำ ที่เป็นแหล่งศิลปกรรม ไม่มีผลต่อความงามสภาพแวดล้อมของแหล่งศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 72.4 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 27.6 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 6 การสร้างถนนตัดผ่านโบราณสถาน หรือแหล่งศิลปกรรม เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่งเพราะจะทำให้มีการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 64.2 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 35.8 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 7 การพัฒนาชุมชนกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 80.4 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 19.6 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 8 การร่วมประเพณีชักพระของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ถือเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 94.8 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 5.2 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 9 ผลงานจิตรกรรมฝาผนังตามวัดต่าง ๆ ที่ลบเลือนควรทาสีทับและเขียนขึ้นใหม่ให้งดงาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 64.6 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 35.4 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 10 การย้ายถิ่นฐานของคนชนบทเข้ามาทำงานในสังคมเมือง ไม่มีผลกระทบต่อการสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 63.0 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด ส่วนที่เหลือร้อยละ 37.0 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก

ข้อที่ 11 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเท่านั้นประชาชนไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 90.0 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 10.0 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 12 การแสดงหนังตะลุงและมโนราห์ที่ยังคงรักษาศิลปะการแสดงแบบดั้งเดิม ถือเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 93.7 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูก ส่วนที่เหลือร้อยละ 6.3 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 13 การส่งเสริมการท่องเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ถือเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้อีกวิธีหนึ่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 93.4 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือร้อยละ 6.6 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 14 การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของวัดพระบรมธาตุไชยาคือการปิดไม่ให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมหรือเปิดเฉพาะวันสำคัญทางศาสนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 85.4 ตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือร้อยละ 14.6 ตอบว่าใช่ ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ตาราง 6 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

(N = 1085)

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. โบราณสถานบางแห่งก็เป็นสิ่งที่ขัดต่อการพัฒนาบ้านเมือง ควรจะทุบทำลายทิ้งเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนา หรือประโยชน์ในการใช้สอยที่ดินอย่างมีคุณค่า	942	86.8	145	13.2
2. การอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านหมายถึงการเปลี่ยนแปลงรูปทรงวัสดุและกรรมวิธีให้เหมาะสมกับการผลิตและการตลาด	623	57.4	462	42.6
3. การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานหมายถึงการรักษาสถานที่บริเวณโดยรอบของแหล่งโบราณสถานให้มีสภาพแวดล้อม หรือบรรยากาศแบบดั้งเดิมโดยปราศจากการถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ โดยไม่จำเป็น	976	90.0	109	10.0
4. ความปราณีตงดงามของลวดลายผ้าไหมบ้านพุมเรียงเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมายาวนาน ควรเปลี่ยนแปลงลวดลายและกรรมวิธีโดยใช้เครื่องจักรอันทันสมัยแทนการทอด้วยมือ	798	73.5	287	26.5
5. การสลักชื่อหรือทำสัญลักษณ์ใด ๆ ตามต้นไม้ ผนังกำแพง ผนังถ้ำที่เป็นแหล่งศิลปกรรมไม่มีผลต่อความงามสภาพแวดล้อมของแหล่งศิลปกรรม	785	72.4	300	27.6
6. การสร้างถนนตัดผ่านโบราณสถาน หรือแหล่งศิลปกรรม เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้มีการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว	697	64.2	388	35.8
7. การพัฒนาชุมชนกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิง	872	80.4	213	19.6

ตาราง 6 (ต่อ)

(N = 1085)

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
8. การร่วมประเพณีชักพระของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ถือเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี	1029	94.8	56	5.2
9. ผลงานจิตรกรรมฝาผนังตามวัดต่าง ๆ ที่ลบเลือนควร ทาสีทับและเขียนขึ้นใหม่ให้งดงาม	701	64.6	384	35.4
10. การย้ายถิ่นฐานของคนชนบทเข้ามาทำงานในสังคมเมือง ไม่มีผลกระทบต่อการสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	401	37.0	684	63.0
11. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นควรเป็นหน้าที่ของ หน่วยงานรัฐเท่านั้นประชาชนไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วม	976	90.0	109	10.0
12. การแสดงหนังตะลุงและมโนราห์ที่ยังคงรักษาศิลปะการ แสดงแบบดั้งเดิม ถือเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	017	93.7	68	6.3
13. การส่งเสริมการท่องเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ถือเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้ อีกวิธีหนึ่ง	1013	93.4	72	6.6
14. การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของวัดพระบรมธาตุไชยาคือ การปิดไม่ให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมหรือเปิดเฉพาะวันสำคัญ ทางศาสนา	927	85.4	158	14.6

ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การจัดระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยจะนำคะแนนจากการตอบคำถามทั้ง 14 ข้อ ของกลุ่มตัวอย่างมารวมกัน มีคะแนนเต็ม 14 คะแนน สำหรับเกณฑ์ที่ใช้แบ่งกลุ่มความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ประกอบด้วยความใกล้เคียงกันด้านจำนวนของกลุ่มตัวอย่างแต่ละช่วงเพื่อใช้ฐานคะแนนเปรียบเทียบกับอัตราส่วนดังนี้

- 9 คะแนนและต่ำกว่า หมายถึง ระดับความรู้ต่ำ
- 10 – 12 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ปานกลาง
- 13 คะแนนและสูงกว่า หมายถึง ระดับความรู้สูง

ผลจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับปานกลาง ร้อยละ 51.3 รองลงมาได้แก่ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง ร้อยละ 26.0 และระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำ ร้อยละ 22.7 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้เฉลี่ย 10.80 คะแนน โดยมีคะแนนสูงสุดเท่ากับ 14 คะแนน และมีคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2 คะแนน (ตาราง 7)

ตาราง 7 ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	1085	100.0
กลุ่มที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำ (9 คะแนนและต่ำกว่า)	247	22.7
กลุ่มที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นปานกลาง (10 - 12 คะแนน)	559	51.3
กลุ่มที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง (13 คะแนนและสูงกว่า)	283	26.0
$\bar{X} = 10.80$ S.D. = 2.11 MAX = 14 MIN = 2		

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีคำถามจำนวน 20 ข้อ ที่ใช้สำหรับวัดระดับการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นคำถามปลายปิด 3 ตัวเลือก คือ ทุกครั้ง บางครั้ง และไม่เคย โดยแบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีออกเป็น 6 ลักษณะ คือ การริเริ่มโครงการหรือกิจกรรม การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การใช้ประโยชน์ การประเมินผล และการบำรุงรักษา (ตาราง 8)

การริเริ่มโครงการหรือกิจกรรม

ข้อที่ 1 ร่วมศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 52.4 รองลงมาคือไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 38.6 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 8.9 ตามลำดับ

ข้อที่ 2 ร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 47.6 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 46.3 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 6.1 ตามลำดับ

ข้อที่ 3 ร่วมสร้างสรรค์และเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 46.5 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 45.9 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 7.6 ตามลำดับ

ข้อที่ 4 ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 51.4 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 39.4 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 9.1 ตามลำดับ

ข้อที่ 5 ร่วมเป็นกรรมการดำเนินงานหรือเป็นที่ปรึกษาในกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 61.8 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 31.1 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 7.1 ตามลำดับ

การวางแผน

ข้อที่ 6 ร่วมวางแผนการดำเนินงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 55.0 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 37.5 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 7.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 7 ร่วมวางแผนและแก้ไขปัญหาจากการดำเนินงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 60.4 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 32.9 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 6.7 ตามลำดับ

ข้อที่ 8 ร่วมวางแผนกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 61.8 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 31.1 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 7.1 ตามลำดับ

ข้อที่ 8 ร่วมวางแผนและปฏิบัติการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 59.3 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 34.7 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 6.7 ตามลำดับ

ข้อที่ 9 ร่วมวางแผนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 64.8 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 28.9 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 6.3 ตามลำดับ

ข้อที่ 10 ร่วมวางแผนและจัดทำเอกสารตำรารวบรวมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 68.8 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 26.8 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 4.4 ตามลำดับ

การปฏิบัติตามแผน

ข้อที่ 11 เป็นผู้นำเพื่อนบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 53.8 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 37.9 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 8.3 ตามลำดับ

ข้อที่ 12 เป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 62.5 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 31.3 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 6.2 ตามลำดับ

ข้อที่ 13 เป็นผู้เผยแพร่ความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 57.2 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 36.9 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

ข้อที่ 14 เป็นผู้เข้าร่วมประกอบกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 54.4 รองลงมาคือไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 35.51 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 10.1 ตามลำดับ

การใช้ประโยชน์

ข้อที่ 15 ร่วมใช้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 56.5 รองลงมาคือไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 34.4 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 9.11 ตามลำดับ

ข้อที่ 16 ร่วมจัดสรรประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับประชาชนในพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 46.55 รองลงมาคือไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 45.6 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 7.9 ตามลำดับ

การติดตามผล

ข้อที่ 17 ร่วมควบคุมและดูแลการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 59.4 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 32.9 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 7.7 ตามลำดับ

ข้อที่ 18 ร่วมติดตามการปฏิบัติงานและประเมินโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 60.7 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 32.4 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 6.8 ตามลำดับ

การบำรุงรักษา

ข้อที่ 19 ร่วมบำรุงรักษาผลผลิตที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 45.7 รองลงมาคือไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 41.0 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 13.3 ตามลำดับ

ข้อที่ 20 ร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดจากโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยมีส่วนร่วม ร้อยละ 50.8 รองลงมาคือมีส่วนร่วมบางครั้ง ร้อยละ 38.8 และมีส่วนร่วมทุกครั้ง ร้อยละ 10.4 ตามลำดับ

ตาราง 8 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

(N = 1085)

ข้อความ	ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การริเริ่มโครงการหรือกิจกรรม						
1. ร่วมศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	76	8.9	569	52.4	419	38.6
2. ร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	66	6.1	502	46.3	517	47.6
3. ร่วมสร้างสรรค์และเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	83	7.6	498	45.9	504	46.5
4. ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	99	9.1	428	39.4	558	51.4
5. ร่วมเป็นกรรมการดำเนินงานหรือเป็นที่ปรึกษาในกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	77	7.1	337	31.1	671	61.8
การวางแผน						
6. ร่วมวางแผนการดำเนินงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	81	7.5	407	37.5	597	55.0
7. ร่วมวางแผนและแก้ไขปัญหจากการดำเนินงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	73	6.7	357	32.9	655	60.4
8. ร่วมวางแผนและปฏิบัติการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	65	6.0	377	34.7	643	59.3
9. ร่วมวางแผนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	68	6.3	314	28.9	703	64.8
10. ร่วมวางแผนและจัดทำเอกสารตำรารวบรวมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น	48	4.4	291	26.8	746	68.8
การปฏิบัติตามแผน						
11. เป็นผู้นำเพื่อนบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	90	8.3	411	37.9	584	53.8
12. เป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	67	6.2	340	31.3	678	62.5
13. เป็นผู้เผยแพร่ความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	64	5.9	400	36.9	621	57.2
14. เป็นผู้เข้าร่วมประกอบกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	110	10.1	590	54.4	385	35.5

ตาราง 8 (ต่อ)

(N = 1085)

ข้อความ	ทุกครั้ง		บางครั้ง		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การใช้ประโยชน์						
15. ร่วมใช้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน	99	9.1	613	56.5	373	34.4
16. ร่วมจัดสรรประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับประชาชนในพื้นที่	86	7.9	504	46.5	495	45.6
การติดตามผล						
17. ร่วมควบคุมและดูแลการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	84	7.7	357	32.9	644	59.4
18. ร่วมติดตามการปฏิบัติงานและประเมินโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	74	6.8	352	32.4	659	60.7
การบำรุงรักษา						
19. ร่วมบำรุงรักษาผลผลิตที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	144	13.3	495	45.7	445	41.0
20. ร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดจากโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	113	10.4	421	38.8	551	50.8

ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การจัดระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยจะนำคะแนนจากคำถามทั้ง 20 ข้อของกลุ่มตัวอย่างมารวมกัน สำหรับเกณฑ์ที่ใช้แบ่งกลุ่มการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) แล้วแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระดับต่ำ ปานกลาง และสูง โดยกลุ่มตัวอย่างทำคะแนนได้ดังนี้

5 คะแนนและต่ำกว่า	หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำ
6 – 16 คะแนน	หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นปานกลาง
17 คะแนนและสูงกว่า	หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง

ผลที่ได้คือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำ ร้อยละ 37.4 รองลงมาคือมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นปานกลาง ร้อยละ 31.1 และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง ร้อยละ 29.5 ตามลำดับ (ตาราง 9)

ตาราง 9 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	1085	100.0
กลุ่มที่มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำ (5 คะแนนและต่ำกว่า)	406	37.4
กลุ่มที่มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นปานกลาง (6 - 16 คะแนน)	359	33.1
กลุ่มที่มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง (17 คะแนนและสูงกว่า)	320	29.5
$\bar{X} = 11.00$ S.D. = 9.39 MAX = 40 MIN = 0		

ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การศึกษาความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด 2 ตัวเลือก คือ เห็นด้วย และ ไม่เห็นด้วย จำนวน 14 ข้อ ซึ่งปรากฏผลดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องชี้ให้เห็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในอดีตและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 97.5 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 2.5 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 2 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ และยังสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 95.1 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 4.9 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 3 ควรอนุรักษ์ความเก่าแก่ดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยมิควรปรับปรุง เปลี่ยนแปลงใด ๆ โดยไม่จำเป็น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 82.6 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 17.4 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 4 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยไม่จำเป็น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 90.2 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 9.5 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 5 การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมควรเป็นภารกิจลำดับสุดท้ายที่พึงกระทำ เพราะไม่ใช่ส่วนสำคัญของสังคม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 86.1 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 13.5 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 6 ศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องของคนรุ่นก่อน ไม่เหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับสังคมปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 87.1 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 12.9 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 7 ชุมชนควรจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ตำบลเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมศิลปหัตถกรรม และเป็นประโยชน์ทางการศึกษาของประชาชนทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 92.9 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 7.1 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 8 การจัดการศึกษาในปัจจุบันควรให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและเศรษฐกิจมากกว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 80.9 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 19.1 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 9 ศิลปวัฒนธรรมเป็นเครื่องขัดขวางความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 86.5 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 13.5 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 10 อบต. และประชาชนไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากมีหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 87.3 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 12.7 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 11 การพัฒนาให้สังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เป็นปัจจัยหนึ่งในการละทิ้งศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีดั้งเดิม แล้วหันมาใช้ชีวิตและวัฒนธรรมแบบสังคมเมือง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 54.3 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 45.7 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 12 การศึกษาที่คำนึงถึงรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการศึกษาที่ล้าสมัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 82.3 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 17.4 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 13 การศึกษาศิลปวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องไปยังสถานที่จริง อาศัยอ่านจากตำราก็ได้ความรู้เช่นเดียวกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 69.5 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 30.5 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ข้อที่ 14 การให้ความรู้ ความสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นการสร้างทัศนคติและสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าเห็นด้วย ร้อยละ 95.3 ซึ่งเป็นคำตอบที่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือตอบว่าไม่เห็นด้วย ร้อยละ 4.7 ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิด

ตาราง 10 ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

(N = 1085)

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องชี้ให้เห็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในอดีตและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	1058	17.5	27	2.5
2. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ และยังสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง	1032	95.1	53	4.9
3. ควรอนุรักษ์ความเก่าแก่ดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงใด ๆ โดยไม่จำเป็น	896	82.6	189	17.4
4. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยไม่จำเป็น	982	90.5	103	9.5
5. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมควรเป็นภารกิจลำดับสุดท้ายที่พึงกระทำ เพราะไม่ใช่ส่วนสำคัญของสังคม	938	86.5	147	13.5
6. ศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องของคนรุ่นก่อน ไม่เหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับสังคมปัจจุบัน	948	87.4	137	12.6
7. ชุมชนควรจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ตำบลเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมศิลปหัตถกรรม และเป็นประโยชน์ทางการศึกษาของประชาชนทั่วไป	1008	92.9	77	7.1
8. การจัดการศึกษาในปัจจุบันควรให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและเศรษฐกิจมากกว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน	878	80.9	207	19.1
9. ศิลปวัฒนธรรมเป็นเครื่องขัดขวางความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ	939	86.5	146	13.5
10. อบต. และประชาชนไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเนื่องจากมีหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว	947	87.3	138	12.7
11. การพัฒนาให้สังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เป็นปัจจัยหนึ่งในการละทิ้งศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีดั้งเดิม แล้วหันมาใช้ชีวิตและวัฒนธรรมแบบสังคมเมือง	589	54.3	496	45.7
12. การศึกษาที่คำนึงถึงรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการศึกษาที่ล้าสมัย	896	82.6	189	17.4

ตาราง 10 (ต่อ)

(N = 1085)

ข้อความ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
13. การศึกษาศิลปวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องไปยังสถานที่จริง อาศัยอ่านจากตำราก็ได้ความรู้เช่นเดียวกัน	754	69.5	331	30.5
14. การให้ความรู้ ความสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลป วัฒนธรรม เป็นการสร้างทัศนคติและสำนึกร่วมกันในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง	1034	95.3	51	4.7

ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การจัดระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยจะนำคะแนนจากคำถามทั้ง 14 ข้อจากกลุ่มตัวอย่างมารวมกัน มีคะแนนเต็ม 14 คะแนน สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ประกอบกับความใกล้เคียงกันด้านจำนวนของกลุ่มตัวอย่างแต่ละช่วง เพื่อใช้ฐานคะแนนเปรียบเทียบกับอัตราส่วนดังนี้

10 คะแนนและต่ำกว่า หมายถึง ระดับความคิดเห็น ต่ำ

11-13 คะแนน หมายถึง ระดับคะแนนความคิดเห็น ปานกลาง

14 คะแนนและสูงกว่า หมายถึง ระดับคะแนนความคิดเห็น สูง

ผลจากการศึกษาคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคะแนนด้านความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระดับปานกลาง ร้อยละ 53.7 รองลงมาคือมีคะแนนความคิดเห็นระดับสูง ร้อยละ 26.3 และมีคะแนนความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระดับต่ำ ร้อยละ 20.0 ตามลำดับ (ตาราง 11)

ตาราง 11 ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	ร้อยละ	จำนวน
รวมทั้งหมด	100.0	1085
กลุ่มที่มีระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ต่ำ (10 คะแนนและต่ำกว่า)	20.0	218
กลุ่มที่มีระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ปานกลาง (11 – 13 คะแนน)	53.7	585
กลุ่มที่มีระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูง (14 คะแนน)	26.3	286
$\bar{x} = 11.89$ S.D. = 2.25 MAX = 14 MIN = 3		

4.1.3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งใช้สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่า 3 กลุ่ม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (ONE WAY ANALYSIS OF VARIONCE) และการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยสถิติ T – TEST

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้การวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (ONE WAY ANALYSIS OF VARIONCE)

ด้านอายุ

ตาราง 12 การวิเคราะห์การผันแปรของอายุกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แหล่งความผันแปร	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	10.396	5.198	7.935	0.000
ภายในกลุ่ม	1082	708.787	0.655		
รวม	1084	719.1832			

จากตารางพบว่า ผู้ที่มีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญจากระดับสถิติ 0.001 จากนั้นจึงนำไปเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟอร์ (scheffe) ดังตาราง 13

ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้ที่มีอายุแตกต่างกันเป็นรายคู่

อายุ	35 ปีและต่ำกว่า	38 – 48 ปี	48 ปีและสูงกว่า
35 ปีและต่ำกว่า	—	-.22***	- 4.27
36 – 48 ปี		—	.18***
48 ปีและสูงกว่า			—

จากตาราง แสดงว่าผู้ที่มีอายุ 38 – 48 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าผู้ใหญ่ที่มีอายุ 35 ปีลงมา ตัวอย่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ด้านการศึกษา

ตาราง 14 การวิเคราะห์การผันแปรของการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แหล่งความผันแปร	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	11.297	5.648	8.633	0.001
ภายในกลุ่ม	1082	708.887	0.654		
รวม	1084	719.183			

จากตารางพบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จากนั้นจึงนำไปเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟอร์ (Scheffe) ดังตาราง 15

ตาราง 15 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้ที่มีการศึกษาแตกต่างกันเป็นรายคู่

การศึกษา	ประถม	มัธยม	ปริญญาตรี
ประถม	—	- .14	.13
มัธยม		—	.27***
ปริญญาตรี			—

จากตารางแสดงว่า ผู้ใหญ่จากการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าระดับปริญญาตรีดั่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ด้านอาชีพ

ตาราง 16 การวิเคราะห์การผันแปรของอาชีพกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แหล่งความผันแปร	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	1.944	0.972	1.466	0.231
ภายในกลุ่ม	1082	717.239	0.663		
รวม	1084	719.183			

จากตารางพบว่า ผู้ที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตาราง 17 การวิเคราะห์การผันแปรของรายได้กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แหล่งความผันแปร	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	7.795	3.897	5.928	0.001
ภายในกลุ่ม	1082	711.389	0.657		
รวม	1084	719.183			

จากตารางพบว่า ผู้ที่มีรายได้แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จากนั้นจึงนำไปเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟอร์ (Scheffe) ดังตาราง 18

ตาราง 18 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้ที่มีรายได้แตกต่างกันเป็นรายคู่

รายได้	3,800 บาทและต่ำกว่า	3,900 – 6,900	7,000และสูงกว่า
3,800และต่ำกว่า	—	- .17*	- .21*
3,900 – 6,900		—	- 3.55
7,000 และสูงกว่า			—

จากตารางแสดงว่า ผู้ที่มีรายได้ 3,900 – 6,300 บาท มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 3,800 บาทลงมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น

ตาราง 19 การวิเคราะห์การผันแปรของระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แหล่งความผันแปร	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	3.270	1.635	2.471	0.085
ภายในกลุ่ม	1082	715.915	0.662		
รวม	1084	719.183			

จากตารางพบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นแตกต่างกันการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น

ตาราง 20 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ระหว่างผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมกับผู้ที่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

การเข้ารับการอบรม	N	$\bar{X}$	S.D.	f	sig
ไม่เคย	927	1.84	0.79	-7.876	0.001
เคย	158	2.38	0.79		

จากตารางแสดงว่า ผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการอบรมกับผู้ที่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยผู้ที่เคยเข้ารับการอบรม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม

การใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตาราง 21 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างผู้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์กับผู้ที่ใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

การใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	N	$\bar{X}$	S.D.	f	sig
ไม่เคยใช้ประโยชน์	793	1.85	0.80	-4.852	0.001
เคยใช้ประโยชน์	292	2.12	0.82		

จากตารางแสดงว่า ผู้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์กับผู้ที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยที่ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์

การรับรู้ข่าวสารกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตาราง 22 การวิเคราะห์การผันแปรของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แหล่งความผันแปร	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	63.840	31.920	52.701	0.001
ภายในกลุ่ม	1082	655.344	0.606		
รวม	1084	719.183			

จากตารางพบว่า ผู้ที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จากนั้นจึงนำไปเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟอร์ (Scheffer) ดังตาราง 23

ตาราง 23 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันเป็นรายคู่

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	รับรู้ข่าวสารต่ำ	ปานกลาง	สูง
รับรู้ข่าวสารต่ำ	—	-.25***	-.64***
รับรู้ข่าวสารปานกลาง		—	-.39***
รับรู้ข่าวสารสูง			—

จากตารางแสดงว่า ผู้ที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นระดับสูงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าผู้ที่รับรู้ข่าวสารในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตาราง 24 การวิเคราะห์การผันแปรของความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แหล่งความผันแปร	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	26.244	13.122	20.489	0.001
ภายในกลุ่ม	1082	692.939	0.640		
รวม	1084	719.183			

จากตารางพบว่า ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จากนั้นจึงนำไปเปรียบเทียบความแตกต่างกันเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟอร์ (Scheffer) ดังตาราง 25

ตาราง 25 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันเป็นรายคู่

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	ความรู้ระดับต่ำ	ความรู้ระดับปานกลาง	ความรู้ระดับสูง
ความรู้ระดับต่ำ	—	5.98	.39***
ความรู้ระดับปานกลาง		—	.33*
ความรู้ระดับสูง			—

จากตารางแสดงว่า ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับต่ำ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตาราง 26 การวิเคราะห์การผันแปรเกี่ยวกับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แหล่งความผันแปร	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	35.781	17.890	28.328	0.001
ภายในกลุ่ม	1082	683.402	0.632		
รวม	1084	719.183			

จากตารางพบว่า ผู้ที่มีระดับคะแนนความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 จากนั้นจึงนำไปเปรียบเทียบรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟอร์ (Scheffer) ดังตาราง 27

ตาราง 27 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีระดับความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกันเป็นรายคู่

ระดับคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	ระดับต่ำ	ปานกลาง	สูง
ระดับต่ำ	—	6.31	.46***
ปานกลาง		—	.39*
สูง			—

จากตารางแสดงว่า ผู้ที่มีระดับคะแนนความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับสูงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าผู้ที่มีระดับคะแนนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

4.1.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชน เสนอผลการศึกษาโดยการพรรณาวิเคราะห์ (Descriptive Approach Analysis)

4.1.4.1 ปัญหาและอุปสรรคของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีการเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม อาชีพ ศาสนา และโลกทัศน์ของคนในท้องถิ่น การให้ข้อมูลของประชาชนส่วนใหญ่จะมองเห็นปัญหาที่ปลายเหตุหรือปัญหาที่เขาประสบอยู่โดยไม่สามารถค้นหาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เกิดจากการคิดเฉพาะส่วนจนเคยชิน แม้กระนั้นในคำตอบของกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากก็จะพบคำตอบที่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงได้ตามลำดับ ดังนี้

1) ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชาชนในที่นี้หมายถึงคนทั่วไปในชุมชนต่างคนก็ต่างกล่าวหาผู้อื่นว่าขาดความร่วมมือในกิจกรรมการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยให้เหตุผลว่าเหตุที่ไม่ให้ความร่วมมือเพราะคนส่วนใหญ่มองไม่เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม เหมือนกับคุณค่าที่เป็นวัตถุซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็ว การให้ความเห็นว่าศิลปวัฒนธรรมไม่มีคุณค่าต่อชุมชนเป็นเรื่องที่ไม่แปลกนัก เพราะนักคิดหลายท่านอย่าง ชัยอนันต์ สมุทวณิช พระครูศรีปริยัติยาภรณ์ อนันต์ ใจสมุทร และคนอื่น ๆ (จะพบในบทต่อไป) ได้กล่าวถึงไว้แล้วว่าคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมอาจจะไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจหรือกลไกตลาดแต่มีคุณค่าทางสังคมที่เป็นนามธรรม ไม่อาจมองเห็นง่าย ๆ อย่างวัตถุ จากนั้นก็ให้เหตุผลเพิ่มเติมว่าประชาชนไม่มีความรู้ในการที่จะอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป ประเด็นการไม่มีความรู้นี้ก็เชื่อมโยงกับการไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ หากประชาชนรู้จักหาความรู้ด้านนามธรรมของศิลปวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับศาสนา เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ก็เกิดความรู้ แต่เป็นความรู้แบบใหม่ซึ่งเป็นความรู้ที่อาศัยการปฏิบัติจริงและมีอยู่ในวิถีชีวิตชุมชน ชาวบ้านจึงมีความต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยฝึกอบรม ให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมคล้ายกับความรู้ในการประกอบอาชีพด้านอื่น ๆ แม้กระนั้นหน่วยงานของรัฐก็มีขีดจำกัดอยู่ไม่น้อย ซึ่งจากการศึกษาภาคสนามพบว่ากรมศิลปากรซึ่งมีหน้าที่ดูแลโบราณสถานในตำบลศรีวิชัย ตำบลเวียง และตำบลช้างขวา ได้เข้ามาดูแลในพื้นที่น้อยมาก และการมาแต่ละครั้งก็มิได้ให้ความรู้แก่ชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณนั้นแต่อย่างใด ซึ่งเป็นการแยกส่วนระหว่างรัฐกับชุมชนในการมีส่วนร่วมดูแลปกป้องศิลปวัฒนธรรมของบรรพชน

2) ชาวบ้านให้เหตุผลว่าท้องถิ่นยังขาดงบประมาณในการสนับสนุนจากรัฐ เรื่องเงินงบประมาณด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นปัญหามานานแล้ว เพราะแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่จะทุ่มงบประมาณไปกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน เขื่อนชลประทาน และสิ่งก่อสร้างเป็นประเด็นหลัก จนบางครั้งการก่อสร้างเหล่านั้นทำลายศิลปวัฒนธรรมโดยจงใจ ดังมีตัวอย่างให้เห็นเช่นการก่อสร้างสนามบาสเก็ตบอลของโรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย ซึ่งเป็นสถานศึกษาแท้ ๆ แต่กลับสร้างสิ่งก่อสร้างทับแนวกำแพงโบราณสถานอย่างตั้งใจ ปัญหาเรื่องงบประมาณก็เชื่อมโยงกับปัญหาแรก คือเรื่องของคุณค่าเมื่อไม่เห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจะมีคุณค่าทางเศรษฐกิจก็พลอยไม่ใส่ใจ และไม่สนับสนุนงบประมาณด้านนี้

3) การไม่เอาจริงเอาจังของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงและโดยอ้อม ปัญหานี้เป็นปัญหาพื้นฐานเพราะการปกครองโดยรัฐนั้นไม่สามารถแก้ปัญหาให้ทั่วถึงได้ไม่เฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว ด้านอื่น ๆ ก็ยังเป็นปัญหาให้แก้ไขอยู่จนถึงทุกวันนี้ ในการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจก็เป็นจุดอ่อนอย่างหนึ่งของการพัฒนา และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อย่างหนึ่งที่รัฐปลูกฝังให้กับราษฎรคือคอยแต่จะรับ

การช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐอยู่เสมอแทนที่จะร่วมกันหาหรือเริ่มต้นแก้ปัญหาด้วยชุมชนเองบ้าง แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการพึ่งตนเองในด้านต่าง ๆ กำลังได้รับการตอบสนองมากขึ้นตามลำดับ ปัญหานี้อาจจะแก้ไขได้หากประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งศิลปวัฒนธรรมของตนเอง

4) ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ ประชาชนให้ทัศนะว่ารัฐซึ่งเป็นเจ้าของสื่อควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ให้ความรู้ด้านคุณค่าที่มีต่อชุมชน ด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านประเพณีวัฒนธรรม และความมั่นคงทางจิตใจ ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนบังเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งเหล่านี้มากขึ้น ในทางกลับกันชาวบ้านกล่าวหาสื่อของรัฐว่าส่งเสริมประชาสัมพันธ์แต่เพียงวัฒนธรรมบริโภคนิยมซึ่งมีส่วนเข้ามาแทรกแซงวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมาก เด็กและเยาวชนจึงรู้จักวัฒนธรรมต่างชาติและให้ความนิยมเป็นอย่างมาก ก็เพราะการใช้สื่อในการส่งผ่านจากวัฒนธรรมตะวันตกสู่ตะวันออก ซึ่งชาวบ้านตั้งข้อสงสัยว่าทำไมไม่มีการประชาสัมพันธ์คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้าง และมีคำถามต่อไปอีกว่าเป็นเหตุผลทางธุรกิจของผู้กุมอำนาจสื่อใช่หรือไม่

5) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านให้ทัศนะว่าคนชนบทยังยากจนอยู่จึงต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการประกอบอาชีพเพื่อประทังชีวิต และประชาชนส่วนหนึ่งก็หนีจากปัญหาเศรษฐกิจในชนบทไปประกอบอาชีพเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม การเคลื่อนย้ายที่อยู่ของชุมชนเท่ากับว่าเป็นการตัดตอนทางศิลปวัฒนธรรมที่ได้ผลมาก ซึ่งปัญหาทางเศรษฐกิจก็เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบระหว่างเศรษฐกิจมหภาค จุลภาค สิ่งแวดล้อม สังคม อิทธิพลทางการเมืองและจบลงที่แผนแม่บทการพัฒนาประเทศที่ส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.1.4.2 แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำตอบสำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถาม ได้บ่งบอกถึงปัญหาที่คิดว่าเป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมาแล้วนั้น ต่อไปนี้จะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามโจทย์ปัญหาที่ได้แสดงไว้ในตอนแรก โดยแนวทางแก้ไขปัญหาก็สัมพันธ์กับปัญหาที่กล่าวไว้ตอนต้น

1) ต้องการให้หน่วยงานรัฐได้เข้ามาให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เรื่องของคุณค่าที่มีต่อวิถีชีวิตชุมชน เพราะเรื่องนี้มักถูกกลบเกลื่อนด้วยมูลค่าทางกลไกตลาด การที่จะทำความเข้าใจในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมต้องอาศัยประสบการณ์ทางวิถีชีวิต ทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมเข้าประกอบด้วยจึงสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้กระนั้นความรู้ที่ตนเองมีก็ยังมองเห็นไม่ชัดเจนเหมือนมูลค่าทางเศรษฐกิจ

2) ประชาชนต้องการให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือกันมากกว่าที่เป็นอยู่ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาชุมชนตั้ง 40-50 ปีที่แล้วทำให้ชาวบ้านแตกแยก ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการประสานร่วมมือกันเหมือนครั้งอดีต ประชาชนด้วยกันเองจึงเรียกร้องให้เกิดความร่วมมือเพื่อเกิดเป็นพลังในการกระทำการกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและด้านอื่น ๆ ด้วย จะเห็นได้ว่าความสามัคคีในชุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญแต่ไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ แสดงว่ากลไกการตลาดเข้าครอบงำกลไกทางสังคมอย่างเบ็ดเสร็จ การที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจำต้องฝ่ากลไกทางเศรษฐกิจให้ถึงพรมแดนของวัฒนธรรมชุมชนให้จึงได้

3) ประชาชนต้องการให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณที่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งหมายถึงงบประมาณด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของผู้นำของรัฐ ว่าจะมีความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด ดังนั้นการจัดสรรงบประมาณให้มีความสมดุลระหว่างงบประมาณทางวัตถุและงบประมาณที่สนับสนุนทางศิลปวัฒนธรรมให้มีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน

4) ต้องการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองมากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะสำหรับแต่ละหน่วยงานของรัฐนั้นไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง และรัฐก็จะเข้าไปดูแลได้แต่เฉพาะด้านของวัตถุหรือโบราณสถานเท่านั้น แต่ในด้านจิตใจของราษฎรที่ผูกพันอยู่กับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นรัฐมีอาจจะเข้าใจได้ ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่สัมผัสกับศิลปวัฒนธรรมของเขา ดังนั้นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญ

4.1.4.3 การแสดงความคิดเห็นของประชาชนหากมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

สำหรับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ชาวบ้านให้ทัศนะเรื่องนี้ว่าเป็นเรื่องที่ดี และเป็นโอกาสที่จะทำให้รัฐและประชาชนเกิดความร่วมมือในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะแต่เดิมงานด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นของประชาชนที่สั่งสมประสบการณ์ทำการประดิษฐ์สร้างสรรค์ตามความเชื่อและประเพณี เมื่อประเทศมีการจัดระเบียบการปกครอง การพัฒนาโดยข้าราชการเป็นตัวจักรขับเคลื่อน การโอนย้ายศิลปวัฒนธรรมมาสู่ขอบเขตของอำนาจรัฐเป็นการแบ่งแยกตัดตอนศิลปวัฒนธรรมชุมชน โดยคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจในการดูแลบริหารจัดการ การขนย้ายโบราณสถานออกจากที่ตั้งเดิมที่เคยเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมของชาวบ้านมาหลายชั่วอายุคน รัฐสามารถกระทำได้โดยอาศัยเครื่องมือทางกฎหมายโดยไม่ได้หารือกับชุมชนแต่อย่างใด โครงสร้างทางสังคมแบบพึ่งพิงซึ่งกันและกันโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นสื่อกลาง แต่เมื่อรัฐจัดตั้งกรมศิลปากรขึ้นก็ได้ก่อให้เกิดข้ออำนาจใหม่ในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมชุมชน เช่น การเคลื่อนย้ายประติมากรรมรูปพระนารายณ์จากยอดเขาศรีวิชัยไปแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร โดยไม่ได้ขออนุญาตความเห็นชอบจากชาวบ้านผู้ที่เคยผูกพันกับศิลปกรรมเหล่านั้น กรณีนี้ชาวบ้านถือเป็นกรณีตัวอย่างในการปูทางไปสู่สิทธิอันชอบธรรมในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง และชาวบ้านได้เสนอประเด็นอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วม ทำให้ชาวบ้านมองว่าการที่ราษฎรได้เข้ามามีส่วนร่วมทำให้ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมนั้น หรือมีความรู้สึกเป็นเจ้าของมิได้แปลกแยกดังปัจจุบัน ซึ่งความรู้สึกแปลกแยกนั้นเกิดขึ้นมาเมื่อไม่นานนี้เองจากกระแสของการพัฒนาที่ทำให้มนุษย์แยกออกจากธรรมชาติ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ทำให้รู้สึกว่าศิลปวัฒนธรรม หรือวัดวาอารามเป็นสถานที่สาธารณะ และเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนรวมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการมีชีวิตอยู่ของคนในชุมชน พร้อมกันนั้นการสร้างความคุ้นเคยกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก็มีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งเรื่องเวลา อาชีพ ความคิด ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงสร้างความรู้สึกผูกพัน และเป็นเจ้าของแหล่งศิลปวัฒนธรรม

2) ชาวบ้านมองเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมว่า เมื่อได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทำให้เกิดการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งท่ามกลางความผันผวนของความรู้แบบสากลที่ครอบทับความรู้แบบท้องถิ่นอยู่นั้น การเรียนรู้ที่ได้จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นความรู้ที่เกิดจากท้องถิ่นโดยตรง น่าจะสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้ เพราะการสร้างความรู้ที่เกิดจากท้องถิ่นต้องเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากคนในท้องถิ่นเพื่อให้คนในท้องถิ่นมีชีวิตที่สมดุลกับสภาพแวดล้อม ตรงกันข้ามกับความรู้แบบสากลที่อาจจะใช้ได้เฉพาะส่วนของแต่ละสังคมเท่านั้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเปิดโอกาสให้พลิกฟื้นความรู้ดั้งเดิมของชุมชนอีกครั้งหนึ่ง

4.1.4.4 ข้อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชาชนส่วนใหญ่ยังให้น้ำหนักไปที่เรื่องของความรู้โดยให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการให้ความรู้แก่ประชาชนในแง่มุมต่าง ๆ ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งเรื่องของคุณค่าที่มีต่อชุมชนโดยอาศัยการคิดเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ หรือการให้ความรู้ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมไม่ได้รับใช้ชุมชนอีกต่อไป จะเห็นได้ว่าความรู้ตามแนวทางดังกล่าวมีผู้สนใจอยู่ไม่มากนักเพราะมีลักษณะเป็นนามธรรม และในขณะเดียวกันความรู้แบบสากลก็ได้อธิบายการอยู่ร่วมกันด้วยวัฒนธรรมสากลหรือระบบกลไกตลาดมากกว่ากลไกทางวัฒนธรรม และได้เสนอแนวทางอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1) ต้องการให้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมประจำหมู่บ้านหรือตำบลขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ในอดีตของชุมชน ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีความสัมพันธ์กับข้อเสนอลำดับแรกที่ว่าประชาชนยังขาดความรู้ การตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนจึงเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ เป็นเครื่องหมายแสดงให้เห็นว่าความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกลับกลายเป็นของหายากสำหรับชุมชน เพราะความรู้แบบสากลเข้าดบังความรู้ท้องถิ่นตามกระแสของการพัฒนา การเรียกร้องหาความรู้ท้องถิ่นโดยวิธีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ชาวบ้านต้องการ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ดังกล่าวได้จัดทำขึ้นบ้างแล้ว เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านวัดเวียง อำเภอไชยา อันเกิดจากการขับเคลื่อนของพระครูศรีปริยัติญาณาร่วมกับผู้นำตามธรรมชาติอีก 4-5 คน ทำการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านร่วมกันนำศิลปวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาร่วมกันบริจาคที่วัดและจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 ปัจจุบันนี้มีผู้ไปเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน จนกลายเป็นผลพลอยได้อีกทางหนึ่งของผู้ประกอบการท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2) ชาวบ้านต้องการให้บริหารจัดการแหล่งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งศักยภาพของชุมชนนั้นมีโบราณสถานหลายแห่งแต่ขาดการทำนุบำรุงให้อยู่ในสภาพที่น่าชม และให้เหตุผลต่อไปว่าควรจะเป็นการท่องเที่ยวในเชิงของการศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชนมากกว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่เอาวัฒนธรรมมารับใช้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว อันหมายถึงการท่องเที่ยวที่ไม่มีความจำเป็นที่ชาวบ้านต้องจัดจากทางศิลปวัฒนธรรมตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ ซึ่งในทางกลับกันประชาชนก็ดำเนินชีวิตตามปกติ ส่วนศิลปวัฒนธรรมในชุมชนที่ยังหลงเหลืออยู่ก็จะทำการรื้อฟื้นเพื่อให้คุณภาพชีวิตของชุมชนเกิดความสมดุล มิใช่เพื่อรายได้หลักทางการท่องเที่ยว สรุปความว่าชาวบ้านต้องการให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมของคนต่างถิ่นเพื่อเป็นการสื่อสารซึ่งกันและกันทางวัฒนธรรม

3) ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง ชาวบ้านมองว่าถึงแม้กฎหมายที่ตราไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนจะเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วข้าราชการยังติดกรอบเดิมยากจะเปลี่ยนแปลงได้ หรือแม้กระนั้นชาวบ้านเองก็ไม่คุ้นเคยกับบทบาทที่ตนจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างไรบ้าง ดังนั้นการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

4.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพได้ทำการศึกษาโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อบันทึกสภาพทั่วไปของชุมชน จากนั้นได้สำรวจจากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ พระภิกษุสงฆ์ และศิลปินพื้นบ้าน การพูดคุยถึงเรื่องราวในอดีตเพื่อเชื่อมโยงกับปัจจุบันต้องอาศัยนักวิเคราะห์ที่เฝ้าดูการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน การสัมภาษณ์เชิงลึกมักจะได้อีกข้อมูลจากบุคคลเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่

นอกจากข้อมูลด้านการสัมภาษณ์บุคคลแล้ว การเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องอาศัยเอกสารที่กล่าวถึงศิลปะหรือเอกสารใกล้เคียงมาประกอบให้เห็นการเปลี่ยนแปลง จึงพบว่าการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนนั้นมีเหตุปัจจัยที่เชื่อมโยงเป็นลูกโซ่ตามลำดับ ทั้งด้านทรัพยากร ด้านสิ่งแวดล้อม อาชีพ การศึกษา และวัฒนธรรม การเชื่อมโยงดังกล่าวมีเงื่อนไขทางด้านเวลา การกำหนดทิศทางในการดำเนินงาน แผนแม่บทจากนโยบายส่วนกลางไปยังส่วนท้องถิ่น เช่น ความพยายามจะพัฒนาประเทศเกษตรกรรมให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมย่อมส่งผลถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาแบบรวมศูนย์ ความเจริญที่มาพร้อมกับระบบทุนนิยม ก็มีผลทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกเคลื่อนย้ายจากที่ตั้งเดิมสู่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ การพราศศิลปะชิ้นสำคัญไปจากท้องถิ่นทำให้วัฒนธรรมที่ผูกพันอยู่กับศิลปกรรมนั้นได้หมดสิ้นลงไปพร้อม ๆ กัน

การศึกษาครั้งนี้จึงกล่าวถึงศิลปะที่เป็นโบราณสถาน ศิลปะพื้นบ้าน หัตถกรรม วรรณกรรม จิตรกรรม และประติมากรรม ตลอดจนเครื่องประดับต่าง ๆ สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนทั้ง 3 แหล่งที่ทำการศึกษาและศึกษาร่วมไปกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และเครื่องมือด้านการเกษตร เพื่อให้ครอบคลุมมากที่สุดตามนิยามของศิลปวัฒนธรรม โดยจะเริ่มต้นจากการแสดงภาพของบริบทชุมชนให้เห็นถึงสภาพทางทรัพยากร การประกอบอาชีพ การพัฒนาโดยภาครัฐ และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนที่เชื่อมโยงอยู่กับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จากนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไร โดยจะเริ่มต้นจากพื้นที่ตำบลเวียง อำเภอไชยา ตำบลเขาศรีวิชัย อำเภอพุนพิน และตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นชุมชนโบราณทั้งสิ้น

4.2.1 บริบทของตำบลเวียง อำเภอไชยา

อำเภอไชยาเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่ครั้งศตวรรษที่ 12 – 17 เคยมีนักประวัติศาสตร์ลงความเห็นว่าจะเป็นที่ตั้งเมืองหลวงของอาณาจักรศรีวิชัย หรืออาจเป็นเพียงเมืองบริวารเมืองหนึ่งในหลาย ๆ เมืองของช่องแคบมะละกาซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรือระหว่างจีนกับอินเดีย อำเภอนี้จึงมีโบราณสถานหลายแห่ง รวมถึงเจดีย์แบบศรีวิชัยที่ตั้งอยู่ในวัดพระบรมธาตุไชยา ซึ่งอยู่ในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเวียง

ตำบลเวียงอยู่ห่างจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานี ประมาณ 60 กิโลเมตร ตั้งอยู่ใกล้ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 41 ห่างจากริมทะเลประมาณ 20 กิโลเมตร ด้านทิศตะวันออกวัฒนธรรมของชุมชนในละแวกนี้มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตทางทะเล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ตำบลใกล้เคียงอีกตำบลหนึ่งที่มีชื่อเสียงทางด้านหัตถกรรมทอผ้าซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่าผ้าทอพุมเรียง การทอผ้าของชาวพุมเรียงที่มีคนสืบทอดอยู่ไม่มากนักจัดเป็นตัวอย่างหนึ่งซึ่งช่วยในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านหัตถกรรมชุมชน โดยพัฒนาการของเครือข่ายทางด้านอุตสาหกรรมทอผ้าทำให้การทอผ้าแบบดั้งเดิมถูกแทนที่ด้วยเครื่องจักรอันทันสมัย

ตำบลเวียง มีพื้นที่ทั้งหมด 19,370 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สันทราย คือที่ราบกว้างใหญ่ระหว่างภูเขากับระยะทางกว่าจะถึงชายฝั่งทะเล นักธรณีวิทยาเรียกว่าดินแดนสันทราย สืบเนื่องจากภาคใต้จะมีภูเขาเป็นแกนกลางและลาดเทไล่ลงมาตามลำดับจนถึงชายทะเลที่ฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน ในอดีตที่ธรรมชาติยังสมบูรณ์ มีฝนตกชุก ทำให้อาชีพทำนาของคนแถบนี้เป็นไปด้วยดี ตำบลเวียงมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลป่าเว ซึ่งมีแนวเขาทอดยาวสู่ทะเลฝั่งอันดามันของจังหวัดระนอง ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลเลม็ด คือ รอยต่อทางด้านสวนโมกข์พลาราม ซึ่งประชาชนแถบนี้มีการประกอบอาชีพทำไข่เค็ม ในนามไข่เค็มไชยา จนมีชื่อเสียงรู้จักกันทั่วไป ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไชยา และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอโม้ยาย ตามลำดับ

ตำบลเวียงมีทั้งหมด 5 หมู่ คือ หมู่ 1 บ้านเชิงสมอ หมู่ 2 บ้านกุล หมู่ 3 บ้านโพธิ์ หมู่ 4 บ้านดอนพุด หมู่ 5 บ้านสามสัก ประชากรทั้ง 5 หมู่บ้าน มีจำนวนทั้งสิ้น 3,163 คน โรงเรียนในพื้นที่มีทั้งหมด 3 แห่ง คือ 1) โรงเรียนวัดพระบรมธาตุไชยา ในขณะเดียวกันก็เป็นที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานไชยา สังกัดกรมศิลปากร ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมวัตถุทางศิลปะที่พบในบริเวณวัดแห่งนี้ และวัตถุโบราณจากสถานที่ใกล้เคียงบริเวณรอบอ่าวบ้านดอน 2) โรงเรียนบ้านสามสัก และ 3) โรงเรียนเพชรผดุงเวียงชัย ทั้งหมดเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา นอกจากนั้นยังมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านปรากฏอยู่ทุกหมู่บ้าน ส่วนวัดในพื้นที่นี้มีทั้งหมด 3 แห่ง คือ 1) วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร วัดนี้เป็นที่ตั้งของพระบรมธาตุศิลปะแบบศรีวิชัย และพิพิธภัณฑสถานไชยา งานสำคัญ ๆ ประจำปีมักจะจัดขึ้นที่วัดนี้ 2) วัดศรีเวียง วัดนี้นักประวัติศาสตร์ได้ขุดพบรูปหล่อสัมฤทธิ์อวโลกิเตศวรตามคติของพระพุทธศาสนาแบบมหายานที่เคยมีอิทธิพลเหนือดินแดนแห่งนี้ในอดีต 3) วัดวชิราราม ตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับวัดพระบรมธาตุไชยา ในพื้นที่อำเภอไชยามีวัดตั้งเรียงรายอยู่หลายวัดกระจายอยู่ในตำบลต่าง ๆ ตามการแบ่งส่วนการปกครอง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดย่อมไม่มีพรมแดน จำนวนวัดที่มีมากในพื้นที่แถบนี้แสดงให้เห็นว่า ความศรัทธาในพุทธศาสนาของชาวไชยาในอดีตนั้นมีมาก ในขณะเดียวกันก็เป็นเมืองท่าค้าขาย เรือสินค้าเหล่านั้นนอกจากบันทุกสิ่งของแล้วยังเป็นพาหนะสำหรับนักเดินทางเพื่อเผยแพร่ศาสนาไปยังดินแดนแถบนี้ วัตถุโบราณทางศาสนาทั้งอิทธิพลศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม การซ้อนทับของวัฒนธรรมตามเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ดินแดนในอำเภอไชยาจึงผสมผสานด้วยวัฒนธรรมหลากหลาย ทานพุทธศาสนิกชนแห่งวัดธารน้ำไหล สวนโมกข์พลารามก็เป็นผลผลิตอันทรงคุณค่าของชุมชนแถบนี้

สภาพทางภูมิศาสตร์ อาชีพ เศรษฐกิจ สังคมและศิลปวัฒนธรรม

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งราบแนวสันทรายที่ลาดเทจากภูเขาลงสู่ทะเล สลับกับ “ลูกเขา” (เนินเขาเตี้ย ๆ) มีต้นไม้ปกคลุมเขียวชอุ่มตลอดทั้งปี เนินเขาเตี้ย ๆ เหล่านี้หลายแห่งกลายเป็นเทวสถานของลัทธิไศวะนิกายในศาสนาพราหมณ์ ตามหลักความเชื่อเรื่องดินแดนแห่งสรวงสวรรค์จึงปรากฏเทวสถานขึ้นในพื้นที่

ใกล้เคียงอยู่หลายแห่ง เนินเขาที่สลักรับกับพื้นราบทำให้พื้นที่นี้มีความชันสูงเมฆฝนที่กลั่นตัวจากอ่าวไทยและอันดามันทำให้พื้นที่เหล่านี้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่อาชีพเกษตรกรรม ด้วยองค์ประกอบทั้งสองประการคือ ดินแดนที่มีศาสนาซ้อนทับอยู่มาก ประกอบกับอาชีพทำนาต้องมีพิธีกรรม ความเชื่อ และลักษณะสังคมที่ดีที่ต้องผลิตเครื่องใช้ด้วยตนเองทำให้ศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่นี้มีมากแต่ขาดการดูแลเอาใจใส่ เพราะสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมแบบอุตสาหกรรม สัมทบกับทุนนิยม ได้ขยายอิทธิพลกลบทับวัฒนธรรมดั้งเดิมจนหมดสิ้น การศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมจึงไม่ใช่เรื่องร่วมสมัย ความรู้ ความเข้าใจ ของชุมชนมีน้อยลง เพราะลักษณะทางความเชื่อและพฤติกรรมนามธรรมทางวัฒนธรรมที่ไม่อาจจับต้องได้เหมือนวัตถุ การสื่อสารระหว่างนักวิจัยกับคนในท้องถิ่นจึงต้องแปรความกันหลายชั้นเพื่อให้การสื่อความหมายทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามการสืบหาข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมมีความจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอื่น ๆ ในสังคมนั้นด้วย

อาชีพหลักของชาวบ้านแถบนี้คือการทำนาและเริ่มมีปัญหาเมื่อปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา การพัฒนาประเทศในระยะแรกมุ่งเน้นจำหน่ายทุนเดิมที่มีอยู่คือทุนทางธรรมชาติ บวกกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้าบลเวียงและพื้นที่ใกล้เคียงจึงมีลักษณะเดียวกัน คือต้นไม้จากเนินเขาเดี่ยว ๆ และแนวสันเขาที่ทอดยาวทางภาคใต้ถูกตัดโค่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ธรรมชาติในพื้นที่นี้จึงเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ฝนที่เคยตกตามฤดูกาลกลับเปลี่ยนแปลงไปเป็นสภาวะฝนแล้งติดต่อกันยาวนาน ทำให้ที่นาไม่สามารถเพาะปลูกได้ ทุ่งนาจึงกลายเป็นทุ่งหญ้าขนาดใหญ่ที่รกร้างว่างเปล่า ชาวนาที่เริ่มมีต้นทุนการดำเนินชีวิตสูงขึ้นเพราะต้องซื้อข้าวกินแทนการเพาะปลูกเองในอดีต หากชาวนาคนใดมีธรรมชาติพยายามทำนาทั้งที่ไม่สามารถกำหนดผลผลิตได้จะมีศัตรูพืชเข้ากัดกินและทำลายจนหมด สัตว์จำพวกหนูนา แมลงชนิดต่าง ๆ ภูมิคนจนไม่อาจเก็บเกี่ยวได้ สาเหตุนี้ย่อมเกิดจากสมดุลทางวงจรธรรมชาติได้สูญเสียไป สัตว์บางจำพวกจึงมีมากเกินปกติ อาชีพทำนาของชาวต้าบลเวียงจึงยุติลง (สวัสดิ์ ทองอุ่น. สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2545)

การสิ้นสุดของอาชีพทำนาไม่ได้มีความหมายแต่เพียงการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพเท่านั้น เพราะศิลปะพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องอยู่กับอาชีพทำนาก็ปรากฏให้เห็นอยู่หลายอย่าง เช่น เถียวเกี่ยวข้าวชนิดที่เป็นหางไหล ซึ่งเป็นหัตถกรรมพิเศษเฉพาะถิ่นทุกวันนี้กลายเป็นของสะสมในพิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านวัดเวียง ลักษณะภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นโดยเกิดมาพร้อมกับสังคมชาวนาก็ได้หายไปด้วย แม้แต่การช่วยเหลือกันในฤดูเก็บเกี่ยวก็เป็นวัฒนธรรมสร้างสรรค์ทำให้สังคมยึดโยงกันด้วยพฤติกรรมที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แม้กระนั้นเครื่องมือจับสัตว์ในทุ่งนาก็เป็นภูมิปัญญาที่ก่อตัวสืบเนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมก็เริ่มมีให้เห็นน้อยลง เวลาว่างจากฤดูเก็บเกี่ยวของชาวนาที่มีอยู่มากทำให้ใช้เวลาเหล่านั้นไปประดิษฐ์เครื่องใช้ในครัวเรือนก็ถูกจำกัดลงด้วยวิถีชีวิตแบบใหม่ หากทบทวนเวลาในวัฒนธรรมอุตสาหกรรมจะทราบว่ามนุษย์มีเวลาจำกัดอยู่มาก ทุกวินาทีต้องใช้ให้คุ้มค่า ความคุ้มค่าในที่นี้หมายถึงการคิดในเชิงเศรษฐศาสตร์ว่าดีเป็นราคาได้เท่าใด

อดีตชาวนาที่นี้จึงเปลี่ยนไปประกอบอาชีพที่หลากหลายขึ้น การปลูกพืชสวนที่ใช้น้ำไม่มากนักจึงเป็นทางเลือกหนึ่ง ผลไม้ชนิดต่าง ๆ จึงปรากฏขึ้นต่อจากการทำนา ส่วนมากจะปลูกมะพร้าว กระท้อน ชมพู่ มะละกอ และยางพารา การปลูกพืชเหล่านี้เป็นการปลูกตามสัญชาตญาณเดิมของคนภาคเกษตรเพื่อไม่ให้ที่ดินว่างเปล่า ไร้ประโยชน์ เพราะราคาพืชผลตามกลไกตลาดนั้นไม่คุ้มทุนแต่อย่างใด ชาวบ้านที่นี้จึงมีความเป็นอยู่ที่ยากจนลงตามลำดับ (เพ็งอ้าง) นอกจากวิถีชีวิตเป็นชาวสวนแล้วคนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารทะเล โรงงานแปรรูปไม้ยางพารา และโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์จากน้ำยาง ทุก ๆ วันจึงมีรถบรรทุกคนงานออกจากชุมชนตอนเช้าและส่งกลับในตอนเย็น ภาพนี้เป็นที่คุ้นตาสำหรับชุมชน อาชีพรับจ้างทั่วไปจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของคนในสังคม คนแถบนี้อาจจะโชคดีอยู่บ้างที่มีสินค้าชุมชนอย่างไข่เค็มไชยามี

ยอดจำหน่ายสูงขึ้น เพราะนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าของรัฐบาล ทำให้ชาวบ้านหันมาเลี้ยงเป็ด เพื่อผลิตไข่สดป้อนให้ผู้แปรรูปผลิตเป็นไข่เค็มขายต่อไป (จารัส เรื่องแพ. 26 สิงหาคม 2545)

การเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นกึ่งเกษตรกึ่งอุตสาหกรรมทำให้ความเชื่อในสังคมเปลี่ยนแปลงไป โบราณสถานในชุมชนถูกล่อยทิ้งร้างโดยไม่มีใครสนใจว่าได้สร้างขึ้นในสมัยใด มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตอย่างไรบ้าง โบราณสถานหลายแห่งจึงกลายเป็นสิ่งรกรดา กรมศิลปากรซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงก็มีภารกิจที่ต้องดูแลแหล่งศิลปกรรมทั่วประเทศจึงไม่อาจจะเข้าถึงโบราณสถานได้ทุกพื้นที่ ช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่กับแหล่งโบราณสถานหลายแห่งจึงเกิดขึ้น

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางการประกอบอาชีพแล้ว การให้การศึกษาหรือระบบความเชื่อทางการเรียนรู้ก็เป็นแรงผลักดันหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนไม่สนใจศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ความเชื่อครั้งในอดีตที่ว่าลูกที่ต้องมีอนาคตที่ดีกว่าพ่อแม่ซึ่งเป็นราษฎรในสังคมเกษตรกร ดังนั้นจึงมีความพยายามให้ลูกได้รับการศึกษาดี ๆ โดยส่งลูกออกจากชุมชนไปสู่เมืองใหญ่ที่มีการจัดการศึกษาที่ทันสมัย การพรางคนออกจากชุมชนแล้วไปรวมกันในเมืองหลวงเป็นการตัดรากทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างหนึ่ง เพราะเด็กเหล่านั้นจะไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมเก่าและส่งผลถึงการไม่มีความรู้เรื่องชุมชน ประเทศไทยเริ่มคดิความเชื่อเหล่านี้เมื่อ 50 ปีที่แล้ว ทุกวันนี้เริ่มส่งผลชัดเจนยิ่งขึ้นคือคนในชุมชนปัจจุบันเป็นผู้ที่พ่อแม่ส่งไปร่ำเรียนนอกชุมชน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องเข้าใจยากต่อคนในยุคปัจจุบัน พร้อมกันนั้นระบบการศึกษาก็ไม่เคยเห็นคุณค่าอันเป็นความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมแต่อย่างใด การเรียนการสอนที่มุ่งด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเป็นหลัก เพื่อจะต่อสู้แข่งขันกับประเทศที่พัฒนาแล้วส่งผลกระทบต่อชุมชนและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีอาจหลีกเลี่ยง (มนัส นาคเวช. สัมภาษณ์ 26 สิงหาคม 2545)

นอกจากเรื่องธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ และระบบการเรียนการสอน สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นลดบทบาทต่อสังคมคือเรื่องของศาสนา เมื่อประเทศมีประชากรเพิ่มขึ้น ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเริ่มไม่มีความสมดุลประกอบกับความเชื่อในระบบตลาดทุน การสะสมทุนจึงเกิดขึ้น การที่ทรัพยากรที่ดินและเงินทุนไปรวมอยู่ที่ใดที่หนึ่งย่อมทำให้ความเสมอภาคทางสังคมขาดหายไป ประชาชนที่เคยยึดมั่นในความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว การใช้ชีวิตแต่พอเพียงตามบทบัญญัติแห่งศาสนาเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาสนามีความสำคัญน้อยลงกิจกรรมการสร้างสร้งงานศิลปะทางด้านศาสนาก็ลดลงน้อย ตรงข้ามกับครั้งอดีตสังคมมีเวลาว่างมากและในขณะเดียวกันก็ไม่คิดจะสะสมเงินทุนไว้มาก จึงบริจาคทรัพย์เพื่อบำรุงศาสนา การกระทำดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการสร้างสร้งงานศิลปะอันเกี่ยวเนื่องกับศาสนาขึ้น ทั้งพราหมณ์ พุทธ และอิสลาม ศิลปะกับศาสนาจึงเจริญรุ่งเรืองในสังคมอดีต (อนันต์ ใจสมุทร. สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2545)

พระครูศรีปริยัติญาณภรณ์ เจ้าอาวาสวัดเวียง อำเภอยะโฮรา ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมกับศาสนาว่า ชีวิตของคนในชุมชนกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเปรียบได้กับโค 2 ตัวที่ขวนาใช้ไถนา ตัวแรกอาจไม่จำเป็นต้องฉลาดนัก ฟังคำสั่งจากขวนาไม่รู้เรื่องแต่ก็มีข้อดีที่มีพลังกำลังมาก สามารถไต่หลังเดินไปข้างหน้าเพื่อไถนาได้ ส่วนตัวที่ 2 มีลักษณะตรงกันข้ามคือมีกำลังไม่มากแต่มีสติปัญญา สามารถรับคำสั่งจากขวนาได้ และรับรู้ว่าจะเดินหน้าหรือเลี้ยวซ้ายเลี้ยวขวา เมื่อโคทั้ง 2 ตัวทำงานร่วมกันขวนาจึงสามารถสำเร็จประโยชน์ได้ ทุกวันนี้คนในชุมชนเปรียบดังโคตัวแรกคือมีกำลังมาก เทคโนโลยีมาก แต่ดำเนินชีวิตอย่างไร้ทิศทาง จึงมั่วซั่วไปข้างหน้าโดยมิได้พิจารณาให้รอบคอบ ส่วนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเปรียบเหมือนโคตัวที่ 2 คือใช้สติปัญญา และภูมิปัญญาของตนเอง ดังนั้นประเพณีและงานศิลปะจึงจัดเป็นภูมิปัญญาอย่างละเอียดของ

ชุมชน แต่ด้วยวิถีทางของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนมีค่าลดลง (พระครูศรีปริยัติข
ญาณภรณ์. สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2545)

เจ้าอาวาสองค์ดังกล่าวเป็นผู้นำตามธรรมชาติของหมู่บ้าน โดยท่านมีแนวคิดที่จะรวบรวมศิลปะพื้น
บ้านทั้งที่เป็นเครื่องใช้ เครื่องจับสัตว์ และศิลปะจากถิ่นอื่นที่ผ่านการติดต่อค้าขายระหว่างชุมชนในครั้งอดีตมา
เก็บรวบรวมไว้เพื่อการศึกษาทางด้านวิถีชีวิตชุมชน โดยทำการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านช่วยกันบริจาคศิลปะ
พื้นบ้านเหล่านี้แก่ทางพิพิธภัณฑ์ ปัจจุบันสามารถจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านได้ โดยได้รับงบประมาณ
ส่วนหนึ่งจากกรมการศาสนา ทุกวันนี้จึงมีคนในท้องถิ่นและต่างจังหวัดเข้ามาชมพิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านวัดเวียง
เป็นจำนวนมาก พร้อมกันนั้นก็จัดวิทยากรซึ่งเป็นผู้นำตามธรรมชาติไว้คอยเล่าประวัติชุมชน และอธิบาย
เครื่องใช้แบบต่าง ๆ แก่ผู้สนใจ โดยวิทยากรส่วนใหญ่เป็นผู้เกษียณอายุจากงานราชการจึงมีเวลาว่างอุทิศให้
เป็นประโยชน์แก่ชุมชน (เพ็งอ้าง)

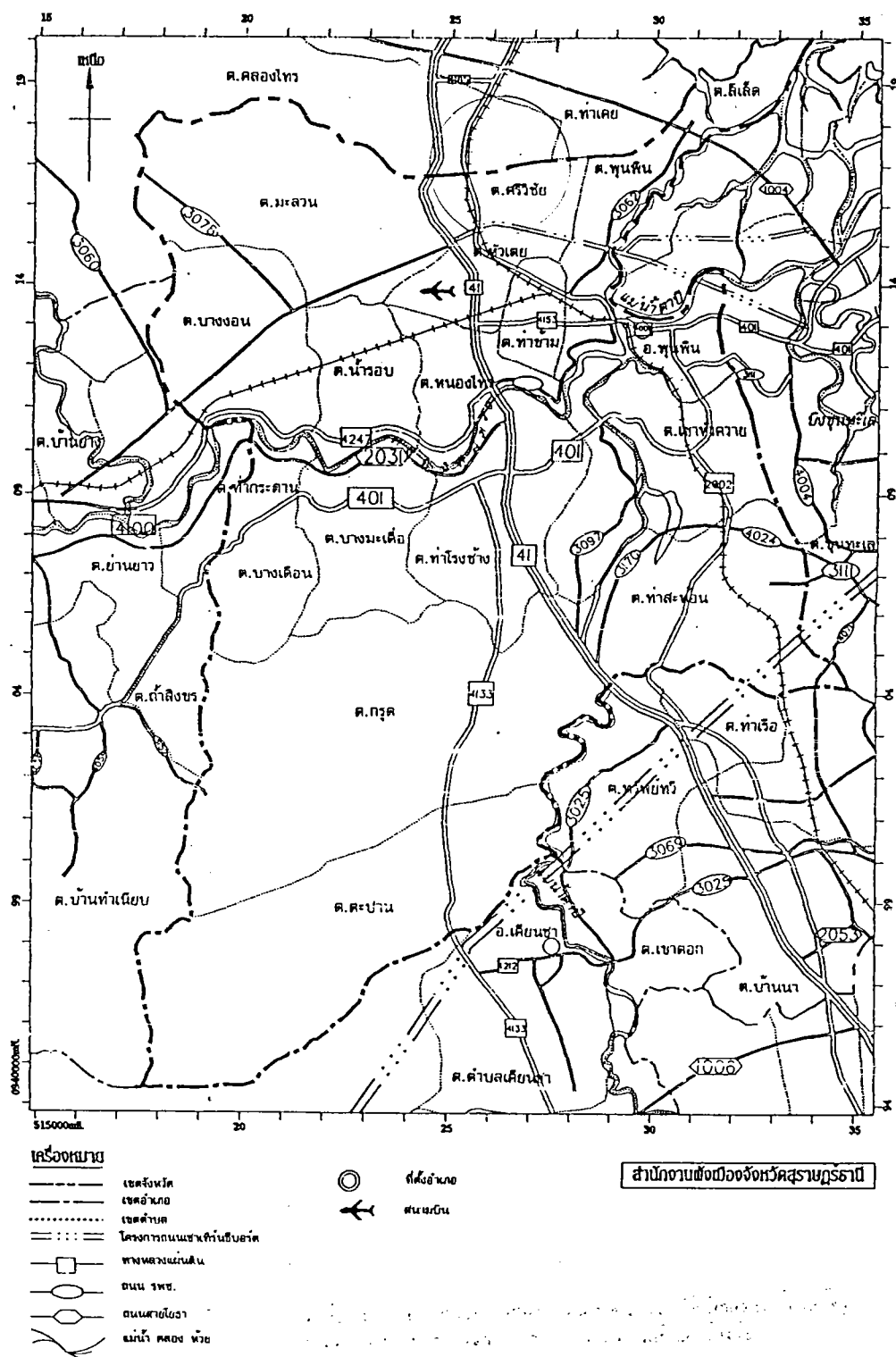
พระครูประจวบ สุวรรณโน เป็นภิกษุรักษะประจำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดเวียงให้ทัศนะว่า ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องสร้างขึ้นเอง ไม่มีใครทำขึ้นจำหน่าย ไม่มีการซื้อขาย แต่ทุกวันนี้เราเน้นการ
เป็นผู้บริโภคหรือผู้ใช่มากกว่าผู้สร้างสรรค์ การที่มนุษย์ใช้ชีวิตอยู่กับความสะดวกสบายมากเกินไปทำให้เป็น
ฝ่ายคอยรับมากกว่าจะให้แก่สังคม แต่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกลับตรงกันข้ามเป็นการให้มากกว่าการรับ ต้อง
เสียสละทั้งเวลา ความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อทางศาสนา ซึ่งลักษณะดังกล่าวมีให้เห็นน้อยเต็มทีในสังคม
ปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์แห่งนี้จึงมีคนมาศึกษาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะคนรุ่นหลังมักไม่เคยสัมผัสกับภูมิปัญญา
ของสังคม ประกอบกับการเรียนการสอนในสถานศึกษาก็ไม่มีสื่อการสอนเหล่านี้ นักเรียนจึงมาศึกษาจากสถานที่จริง

การตั้งพิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านของที่นี่จึงมีความหมายมากกว่าเป็นสถานที่เก็บของเก่า โดยเจ้า
อาวาสเสนอว่าได้ตั้งพิพิธภัณฑ์เพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดศาสนาให้แก่ผู้ที่มาชม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียน
นักศึกษา ถ้าสอนแต่เพียงธรรมะล้วน ๆ คงเป็นเรื่องน่าเบื่อ จึงคิดหาวิธีใช้สื่อการสอนโดยยกตัวอย่างศิลปะ
พื้นบ้านให้เห็นคุณค่าของธรรมะที่แฝงอยู่ว่ามนุษย์ต้องใช้ความเพียร ต้องใช้สมาธิ และการทำศิลปะพื้นบ้านก็
คือหลักการเดียวกันกับการศึกษาธรรมะ แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือคนในอดีตมีธรรมะครองใจอยู่มากกว่าคนใน
ปัจจุบัน คนในสังคมปัจจุบันจึงไม่สามารถทำงานละเอียด ประณีตได้ นี่คือตัวอย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมใน
การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคประชาชนในตำบลเวียง (พระครูประจวบ สุวรรณโน. สัมภาษณ์ 20
สิงหาคม 2545)

4.2.2 บริบทของตำบลศรีวิชัย อำเภอพุนพิน

ตำบลศรีวิชัย เป็นชุมชนโบราณอีกแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณอ่าวบ้านดอน ซึ่งมีสภาพคล้าย
ๆ กับตำบลเวียง คนทั่วไปรู้จักตำบลนี้จากสิ่งก่อสร้างทางศาสนาที่ตั้งอยู่บนยอดเขาศรีวิชัย นักประวัติศาสตร์
ได้ลงความเห็นว่ชื่อของเขาศรีวิชัยมีการสืบเนื่องอยู่กับความเป็นมาของอาณาจักรศรีวิชัยที่ยังคงทิ้งร่องรอย
ทางศิลปะเอาไว้ให้คนในรุ่นปัจจุบันได้ค้นหา นักสะสมวัตถุโบราณในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียงย่อมรู้จักชุมชน
นี้เป็นอย่างดีเพราะเคยเป็นแหล่งขุดค้นวัตถุมีค่า โดยเฉพาะลูกปัดหลากหลายสีในผืนดินแถบนี้ที่มีมากจนพวกเด็ก ๆ
นำไปใช้เป็นกระสุนยิงนกได้อย่างไม่เสียดาย

ภาพประกอบ 2 แผนที่อำเภอพุนพิน

ตำบลศรีวิชัย อยู่ห่างจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานีประมาณ 40 กิโลเมตร ใช้ทางคู่ขนานกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 ชาวบ้านเรียกว่าถนนสายล่าง ตรงรอยต่อของอำเภอท่าฉางกับอำเภอบ้านนาเมือง ตำบลศรีวิชัยเป็นตำบลเล็ก ๆ ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านหัวเขา ซึ่งเป็นที่ตั้งของเทวสถานแบบพราหมณ์ลัทธิไศวะนิกาย ประดิษฐานอยู่บนยอดเขาศรีวิชัยซึ่งเป็นแหล่งที่มีวัตถุโบราณมาก หมู่ 2 บ้านเขาดิน อยู่ทางทิศใต้ และหมู่ 3 บ้านทุ่งอ่าว อยู่ทางทิศเหนือซึ่งเป็นทางผ่านของแม่น้ำตาปีในช่วงที่จะไหลลงสู่ทะเล รวมสามหมู่บ้านมีเนื้อที่ทั้งหมด 13,374 ไร่ พื้นที่ทางด้านทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลเลม็ด ทิศใต้ติดต่อกับตำบลท่าข้ามซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานีรถไฟประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทิศตะวันออกติดกับคลองพุนพินเป็นลำคลองที่แยกไปจากแม่น้ำพุมดวงที่ไหลมาจากอุทยานแห่งชาติเขาลงในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีประชากรอยู่อาศัยทั้งหมด 2,253 คน มีวัดในพื้นที่ทั้งหมด 2 วัด คือวัดเขาศรีวิชัยและวัดเขาพระอานนท์ ทั้งสองวัดนี้ตั้งอยู่บริเวณตีนเขาทั้งคู่และอยู่ในแนวเดียวกันแต่มีความแตกต่างกันในด้านสถาปัตยกรรมทางศาสนา กล่าวคือบนยอดเขาศรีวิชัยเป็นเทวสถานของศาสนาพราหมณ์ แต่เขาพระอานนท์เป็นที่ตั้งของโบสถ์ เจดีย์ แบบศรีวิชัยตามคติของพุทธศาสนา แสดงให้เห็นร่องรอยการแผ่ขยายของศาสนาในดินแดนแถบนี้เมื่อครั้งยังติดต่อค้าขายทางทะเล (องค์การบริหารส่วนตำบลเขาศรีวิชัย, อัดสำเนา)

สภาพทางภูมิศาสตร์ อาชีพ เศรษฐกิจ สังคมและศิลปวัฒนธรรม

ด้วยสภาพพื้นที่เป็นแนวสันทรายผืนใหญ่ มีแม่น้ำไหลผ่าน นักโบราณคดีจึงสันนิษฐานว่าในอดีตอาจเป็นทางเดินเรือสายหลักก่อนจะออกสู่ทะเล ชาวบ้านหลายคนได้พบก้อนไม้ขนาดใหญ่มัดติดกันมีสภาพคล้ายเสาสะพานที่ทอดยาวเป็นระยะทางหลายกิโลเมตร จึงสันนิษฐานว่าแถบทุ่งนารอบ ๆ เขาศรีวิชัยอาจเป็นผืนน้ำอันกว้างใหญ่ในครั้งอดีต ลักษณะเนินเขาเดี่ยว ๆ ที่ผุดขึ้นกลางท้องนามีสภาพใกล้เคียงกับตำบลเวียงเพียงแต่ว่าตำบลเวียงตั้งห่างออกไปทางเหนือ 50 กิโลเมตร

การประกอบอาชีพมีลักษณะใกล้เคียงกันกับตำบลเวียง คือมีอาชีพหลักเป็นชาวนา อาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการประกอบอาชีพ จากนั้นเมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้วทรัพยากรธรรมชาติตามแนวไหล่เขาได้ถูกทำลายเพื่อแปรเป็นสินค้าเชิงพาณิชย์ การหมดไปของป่าไม้เหล่านั้นทำให้ฝนฟ้าที่เคยตกต้องตามฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไป สภาพแวดล้อมแล้งยาวนานหลายปีติดต่อกันทำให้ชาวบ้านแถบนี้ไม่สามารถยึดอาชีพชาวนาได้อีกต่อไป พร้อมกันนั้นสภาพวงจรตามธรรมชาติที่เสียไปทำให้แมลงศัตรูพืชเข้ารุมกัดกินพืชผลทางการเกษตรจนยากจะแก้ไข ดังนั้นจึงผลักดันให้มีการบุกเบิกขึ้นไปบริเวณภูเขาเพื่อปลูกพืชไร่จำพวกยางพารา กระเทียม และมะพร้าว

การเปลี่ยนแปลงจากอาชีพทำนาเนื่องจากปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอทำให้วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำนาของคนที่นี่เริ่มเลือนหายไปจากชุมชน นอกจากการเปลี่ยนอาชีพของชาวนาแล้ว ชาวนาที่นี้ต้องเปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรเป็นกรรมกรในงานก่อสร้างในงานต่าง ๆ ส่วนคนหนุ่มสาวในชุมชนเมื่อไม่มีอาชีพทางการเกษตรก็มุ่งเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมโดยทำงานในโรงงานแปรรูปอาหารทะเล บางส่วนก็ทำงานห้างสรรพสินค้า ความสัมพันธ์ของชาวนากับศิลปะพื้นบ้านโดยแต่เดิมแถบนี้มีเครื่องสีข้าวที่ประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติประจำอยู่แทบทุกบ้าน การที่จะไปสีข้าวเปลือกเป็นข้าวสารในโรงงานขนาดใหญ่ต้องใช้เวลาเดินทางเป็นเวลานาน ถนนหนทางก็ไม่สะดวกทุกบ้านจึงต้องประดิษฐ์เครื่องสีข้าวขึ้นใช้เอง การที่ชาวบ้านเลิกทำนาเท่ากับลดบทบาทของศิลปะพื้นบ้านลงไปด้วย (เพ็ญสุข เหมือนมณี, สัมภาษณ์ 18 กันยายน 2545)

อนันต์ ใจสมุทร (สัมภาษณ์ 10 กรกฎาคม 2545) อดีตผู้อำนวยการสำนักศิลปวัฒนธรรมประจำสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ให้ทัศนะว่า คนรุ่นหนุ่มสาวในชุมชนหากพ่อแม่มีเงินส่งให้ได้รับการศึกษาก็มักจะ

ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการศึกษาหาความรู้ซึ่งมักอยู่ในสังคมเมือง ส่วนคนที่มีความรู้ก็น้อยก็ชวนชวยประกอบอาชีพจึงไม่มีเวลามาสนใจศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขของเวลาที่สัมพันธ์อยู่กับการประกอบอาชีพในสังคมปัจจุบันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

นอกจากอาชีพรับจ้างในภาคอุตสาหกรรมได้ส่งผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้ว การทำสวนของคนศรีวิชัยยังมีส่วนในการทำลายศิลปวัฒนธรรมโดยไม่ตั้งใจ เนื่องจากหากมีที่ดินว่างเปล่าตรงไหนชาวบ้านก็จะเข้าจับจองเพื่อปลูกพืช ดังนั้นบนเขาศรีวิชัยซึ่งส่วนที่ลึกลงไปใต้พื้นดินคือเทวสถานของศาสนาพราหมณ์ซึ่งกรมศิลปากรกำลังทำการขุดค้นเพื่อหาแนวกำแพงด้านต่าง ๆ ตามแผนผังโบราณสถาน (แสง ศรีนุ้ย. สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2545) แสง ศรีนุ้ย เป็นราษฎรคนหนึ่งในบรรดาราษฎรทั้งหมด 20 หลังคาเรือนที่อาศัยอยู่บนเชิงเขาซึ่งเป็นเขตโบราณสถานได้เล่าว่า ตนได้อยู่บนภูเขาศรีวิชัยมาก่อนที่กรมศิลปากรจะขึ้นทะเบียนโบราณสถาน (ขึ้นทะเบียนเมื่อ พ.ศ. 2489) การทำสวนยางพารา สวนกล้วย และการปลูกแตงกวาหลายครั้งที่ขุดหลุมเพื่อปลูกเมล็ดพืชตนมักจะพบวัตถุโบราณเสมอ ซึ่งในความรู้สึกเมื่อ 50 ปีที่แล้วมิได้มีความสำคัญแต่อย่างใดแม้แต่แท่งศิวิลที่ที่ทำด้วยศิลาที่ยังเคยขุดพบ และเล่าต่อไปว่าเมื่อครั้งที่ยังเป็นเด็กก็ไปวิ่งเล่นบนภูเขาเป็นประจำ สมัยนั้นต้นไม้และสัตว์ป่าก็มีมาก ชาวบ้านแถบนี้ไม่เคยทราบมาก่อนว่าบริเวณที่พวกเขาอยู่อาศัยเป็นเทวสถาน รู้เพียงว่าต้องเป็นแนวกำแพงหรือสิ่งก่อสร้างอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะขนาดของอิฐที่กระจายอยู่ทั่วไปมีขนาดใหญ่กว่าก้อนอิฐปกติ การทำสวนบนเทวสถานจึงเป็นเรื่องปกติของคนแถบนี้

เพ็ญสุข เหมือนมณี (สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2545) เป็นราษฎรคนหนึ่งที่มีบ้านอยู่ติดเขาในเขตโบราณสถาน ใครจะขึ้นไปชมซากโบราณสถานบนยอดเขาต้องเดินทางผ่านบ้านหลังนี้ทุกคน ได้เล่าถึงองค์พระนารายณ์ที่เคยประดิษฐานบนยอดเขาแห่งนี้ ครั้งที่พ่อของเธออายุประมาณ 20 ปีได้เคยช่วยราชการเคลื่อนย้ายองค์พระนารายณ์ลงจากภูเขาแห่งนี้ โดยกรมศิลปากรต้องการจะนำองค์พระนารายณ์ไปแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร ซึ่งตามกฎหมายแล้วถือว่ากรมศิลปากรมีสิทธิโดยตรงในการดูแลศิลปวัฒนธรรมของชาติ แต่ในทางกลับกันในช่วงที่องค์พระนารายณ์ยังอยู่ที่นี้ชาวบ้านในพื้นที่และจากตำบลใกล้เคียงจะต้องมาทำพิธีตามประเพณีในช่วงเดือนสิบของทุกปีเพื่อบวงสรวงตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น แต่หลังจากที่กรมศิลปากรได้เคลื่อนย้ายองค์พระนารายณ์ไปจากยอดเขาพิธิดังกล่าวก็สิ้นสุดลงถึงแม้ปัจจุบันกรมศิลปากรจะทำการปล่อยจำลองโดยมอบให้แก่ชุมชน ปัจจุบันได้ประดิษฐานอยู่ที่โรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย แต่ความศรัทธาของชาวบ้านระหว่างของจริงกับของปลอมมีความแตกต่างกันมาก คนในท้องถิ่นจึงต้องการให้กรมศิลปากรนำองค์พระนารายณ์องค์เดิมมาประดิษฐานบนยอดเขาดังเดิมเพื่อให้คนรุ่นต่อไปในชุมชนได้มีโอกาสเห็นศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชุมชน

ชวน หนูนวล (สัมภาษณ์ 24 กันยายน 2545) เป็นอีกคนหนึ่งที่มีบ้านอยู่บนเนินเขาแห่งนี้ได้กล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมในชุมชนว่า เมื่อครั้งที่ครูใหญ่โรงเรียนวัดเขาศรีวิชัยว่าจ้างให้ขุดบ่อเพื่อนำน้ำมาใช้ในโรงเรียนพบว่าบ่อที่มีความลึกประมาณ 7 เมตร มีถ้วยชามและเครื่องประดับเก่า ๆ มากมาย พร้อมกันนั้นก็พบเชือกเรือสำเภาเส้นขนาดเท่าต้นแขน ซึ่งน่าจะเป็นไปได้ว่าเป็นท่าเรือเก่าที่มีการติดต่อค้าขายสินค้า แต่ทุกวันนี้บ่อน้ำดังกล่าวได้กลายเป็นบ่อขยะของโรงเรียนไปอย่างน่าเสียดาย

เหตุการณ์หนึ่งที่ทำให้ความเสียหายให้แก่โบราณสถานแห่งนี้คือ เมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้วรัฐบาลได้มีนโยบายสร้างถนนสายหลักเข้าสู่หมู่บ้านซึ่งต้องสร้างอ้อมเขาศรีวิชัยไปทางทิศตะวันออก ผู้รับเหมาส่งทางในขณะนั้นเป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ได้ทำการลดต้นทุนการขนส่งโดยการขอซื้อดินบนภูเขาซึ่งเป็นที่ดินของชาวบ้านรายหนึ่งเพื่อมาถมถนนโดยแท้จริงแล้วผู้อาศัยบนเขาศรีวิชัยถึงแม้ว่าจะไม่สามารถออกเอกสารสิทธิได้เนื่องจากเป็นเขตโบราณสถานแต่ก็สามารถทำกินได้ตามปกติ โดยชาวบ้านได้อาศัยมาก่อนที่กรมศิลปากรจะขึ้นทะเบียนเป็น

โบราณสถาน ชาวบ้านรายนี้จึงอนุญาตให้บริษัทสร้างถนนขุดดินจากภูเขาคันเป็นทิวสนไปถมถนนได้ เหตุการณ์ครั้งนี้มีชาวบ้านบางคนได้ทำหนังสือถึงกรมศิลปากรเพื่อมาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นทางราชการได้สั่งระงับการกระทำดังกล่าว ซึ่งสาเหตุเล็ก ๆ แล้วชาวบ้านที่ทำหนังสือฟ้องกรมศิลปากรคือชาวบ้านในละแวกนั้นที่ไม่ได้ประโยชน์จากการขายดินถมถนน (วงสนทนาชาวบ้าน. 22 สิงหาคม 2545)

ไม่เพียงแต่บนยอดเขาเท่านั้นที่มีวัดอุโบสถการจัดกระจายอยู่ทั่วไป แม้แต่บริเวณที่มีรอบดินเขาที่เป็นแหล่งอาศัยของชาวบ้าน บริเวณพื้นที่ราบยังปรากฏวัดอุโบสถมากมาย ในอดีตเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าพื้นดินรอบ ๆ แนวเขาครั้งใดที่มีฝนตกหนักน้ำจะชะดินจากด้านบนสู่เบื้องล่าง ในเวลาเดียวกันก็เป็นเวลาที่เด็ก ๆ จะได้หาลูกปัดเม็ดงาม ๆ ที่ไหลจากกองดินอันเกิดจากการกัดเซาะของกระแสน้ำ ลูกปัดในสมัยนั้นไม่มีคุณค่าอะไรหากจะเกิดประโยชน์บ้างสำหรับเด็ก ๆ ก็คือการใช้เป็นกระสุนหนังสติ๊กสำหรับยิงนกเล่นตามประสา (อำพล ทิพย์บรรพต. 28 สิงหาคม 2545) นอกจากนั้นยังมีเหตุการณ์สำคัญด้านศิลปวัฒนธรรมของชาวศรีวิชัยเมื่อประมาณพุทธศักราช 2525 มีนักล่าสมบัติจากภาคกลางแถบจังหวัดสุพรรณบุรีที่เปิดลายแทงตามตำนานอาณาจักรศรีวิชัย (ชาวบ้านเรียกคนพวกนี้ว่า “เขามาตามลายแทง”) ได้เดินทางเข้ามาในชุมชนได้เอ่ยปากขอซื้อวัดอุโบสถและลูกปัดจากชาวบ้านโดยบอกว่าเอาไปเพื่อการศึกษาทางประวัติศาสตร์ การเข้ามาครั้งนั้นได้ใช้วัดเขาศรีวิชัยเป็นที่พักค้างแรมและเป็นที่รับซื้อขายสินค้า ทำให้ชาวบ้านที่ยากจนอยู่แล้วเป็นทุนเดิมนำลูกปัดและวัดอุโบสถมาจำหน่ายกันเป็นจำนวนมาก ราคาในเวลานั้นคือลูกปัด 1 ขวด (ขวดแม่โขงแบน) ซื้อขายในราคา 500 บาท เมื่อลูกปัดที่มีติดบ้านหมดไปแต่ยังไม่เพียงพอสำหรับพ่อค้ากลุ่มนี้ จึงใช้วิธีใหม่โดยการขอเช่าที่ดินเพื่อขุดหาวัดอุบลอย่างป็นล่ำเป็นสันในราคาค่าเช่า 50 บาทต่อตารางเมตร ใครขุดได้มากน้อยเพียงใดเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เช่า จากนั้นราคาค่าเช่าที่ดินเริ่มสูงขึ้นเป็น 100 บาทต่อตารางเมตร ที่ดินแถบนี้จึงถูกบุกรุกอย่างหนักจากนักล่าสมบัติต่างถิ่นโดยเฉพาะบริเวณบ้านป่าทับซึ่งตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของเขาศรีวิชัย ใกล้กับแม่น้ำพุนพิณซึ่งเป็นแหล่งที่มีค่าเช่าที่ดินสูงเนื่องจากขุดพบวัดอุโบสถมาก (พิสิท อินทรจันทร์. สัมภาษณ์ 28 สิงหาคม 2545)

จะเห็นได้ว่า ปัญหาความยากจนอันเกิดจากแผนแม่บทการพัฒนาของรัฐหรือเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ การที่คนในภาคชนบทซึ่งเคยมีศิลปวัฒนธรรมอยู่ในชุมชนอาจจะตัดสินใจขุดวัดอุโบสถในท้องถิ่นขายเพื่อเป็นรายได้ในการเลี้ยงชีพ ยิ่งสถานการณ์สอดคล้องกับการที่ชาวบ้านไม่ได้รับรู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นว่ามีประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไรนอกจากดีเป็นราคาได้ อาจจะเป็นเพราะสาเหตุดังกล่าวมานี้กรมศิลปากรจึงจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่รักษาศิลปะและโบราณสถานของชาติ

โรงเรียนเขาศรีวิชัยถือเป็นสิ่งก่อสร้างอย่างหนึ่งที่ตั้งอยู่บริเวณดินเขา อาคารบางส่วนของโรงเรียนได้สร้างทับแนวกำแพงโบราณสถานเหมือนกับบ้านของชาวบ้านที่สร้างอยู่รายรอบเชิงเขา โรงเรียนแห่งนี้ได้สร้างขึ้นก่อนที่กรมศิลปากรจะเข้ามาสำรวจ การที่โรงเรียนตั้งอยู่ติดกับโบราณสถานอาจจะมองในแง่ดีได้บ้างก็ถ้านักเรียนจะได้เรียนรู้ศิลปะของชุมชนอย่างใกล้ชิดเพราะอยู่ใกล้ตัวมาก แต่ในขณะเดียวกันผลในทางลบของการตั้งโรงเรียนทับเขตแนวโบราณสถานก็มีให้เห็น เช่น เมื่อคราวที่โรงเรียนต้องการขยายเนื้อที่บริเวณด้านหลังเพื่อปรับปรุงเป็นสนามบาสเกตบอล ปรากฏว่าการก่อสร้างครั้งนั้นได้ทำการปรับพื้นที่โดยทำลายซากโบราณสถานบางส่วนอย่างจงใจ แล้วราดทับด้วยคอนกรีตผสมเสร็จ กลายเป็นสนามบาสเกตบอลที่มีซากโบราณสถานรองรับอยู่ด้านล่าง เหตุการณ์นี้ทำให้นักอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นรู้สึกเสียใจและคาดไม่ถึงกับการตัดสินใจดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบ้านเรือนของชาวบ้าน วัด หรือโรงเรียนล้วนสร้างทับแนวโบราณสถานทั้งสิ้น แต่เนื่องจากว่าสิ่งก่อสร้างทั้งหมดได้สร้างมาก่อนการประกาศเป็นเขตโบราณสถาน ดังนั้นจึงเป็นเรื่องลำบากใจทั้งชาวบ้านและหน่วยงานของรัฐ

หน้าที่ในการดูแลศิลปวัฒนธรรมหรือโบราณสถานซึ่งเป็นของกรมศิลปากรหากประเมินความรับผิดชอบในสายตาของชุมชนแล้ว ชาวบ้านรู้สึกว่าการศิลปากรได้ทำหน้าที่ดังกล่าวน้อยมากเพราะตั้งแต่ขึ้นทะเบียนเป็นเขตโบราณสถานเมื่อ พ.ศ. 2489 และได้เคลื่อนย้ายวัตถุโบราณขึ้นสำคัญจากยอดเขาไปแล้ว จาก พ.ศ. 2489 – 2545 กรมศิลปากรได้เข้ามาในพื้นที่ประมาณ 5-7 ครั้ง และชาวบ้านรู้สึกว่ามาทำงานบูรณะซ่อมแซมอย่างเป็นรูปธรรมเพียงครั้งเดียวเมื่อ พ.ศ. 2544 โดยจ้างชาวบ้านในท้องถิ่นประมาณ 15 คน ในการขุดเพื่อหาโครงสร้างของโบราณสถานและเขตแนวต่าง ๆ การเข้ามาแต่ละครั้งมักจะทำงานเพียงลำพังโดยมิได้ให้ความรู้หรือพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่แต่อย่างใด แม้ราษฎรที่อยู่อาศัยตามเชิงเขาบริเวณทางขึ้นสู่โบราณสถานก็ไม่เคยทราบข้อมูลอื่น ๆ นอกจากรับรู้ว่าการศิลปากรได้เข้ามาบูรณะอีกครั้งหนึ่ง (ชวน หนูนวล, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2545)

ในภาวะปัจจุบันได้มีผู้สนใจด้านศิลปะท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งนักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ และนักศึกษามักเดินทางมาทัศนศึกษายังเทวสถานแห่งนี้ หากเดินทางมาชมเองโดยมิได้ติดต่อล่วงหน้าก็อาจจะไม่มีผู้ให้ความรู้อย่างอื่นประกอบ แต่ก็สามารถขึ้นไปชมได้ตามปกติแต่ก็ต้องหาทางขึ้นเอาเองโดยการชักถามจากชาวบ้านในละแวกนั้น พวกเขาเป็นหมู่คณะส่วนใหญ่มักติดต่อผ่านผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 หรือไม่ก็ติดต่อมายังประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย จากการที่มีผู้สนใจมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีผู้ให้ความรู้ประจำท้องถิ่นคอยบรรยายแก่คณะที่มาศึกษา การรวมตัวกันของชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ครูในโรงเรียน และพระภิกษุ จึงกลายเป็นกลุ่มผู้นำตามธรรมชาติในทางอ้อม คณะทั้งหมดนี้มีหน้าที่บรรยายประวัติความเป็นมาของโบราณสถานความเป็นอยู่ในชุมชน โดยพิสิฐ ล้อมลิ้ม อาจารย์ประจำโรงเรียนเขาศรีวิชัยซึ่งทำหน้าที่เป็นนักวิชาการด้านศิลปะท้องถิ่น อำพล ทิพย์บรรพต เป็นผู้อาวุโสที่เชี่ยวชาญด้านวัตถุโบราณและประวัติชุมชน พิสิฐ อินทร์จันทร์ มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 มีหน้าที่บรรยายสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนและความสัมพันธ์ในแง่มุมต่าง ๆ ของท้องถิ่น เจนกิจ พยัฆฤทธิ์ เป็นอีกคนหนึ่งที่ครอบครองวัตถุโบราณในท้องถิ่นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการขุดค้นในครั้งอดีต (วงสนทนา. 22 สิงหาคม 2545) นอกจากนั้นทางกรมศิลปากรเริ่มให้ความสำคัญมากขึ้นโดยได้มอบแผ่นพับเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและวัตถุทางศิลปะที่ค้นพบเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาแก่ผู้สนใจต่อไป กลุ่มคนเหล่านี้จึงนับได้ว่าเป็นผู้นำตามธรรมชาติด้านศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

ท่ามกลางการปลุกกระแสการท่องเที่ยวเพื่อหารายได้เข้าประเทศตามนโยบายของรัฐบาล เขาศรีวิชัยก็เป็นอีกที่หนึ่งที่มีศักยภาพจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมได้ ดังนั้นจึงมีแนวทางความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต โดยขณะนี้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาศรีวิชัยได้หารือกับชาวบ้านและผู้นำชุมชนในการจัดหางบประมาณเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

สถานการณ์ของศิลปวัฒนธรรมของชุมชนนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับชุมชนแรก คือสถานการณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้คนยากจนลง และส่วนหนึ่งต้องไปใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมทำให้เวลาที่เหลืออยู่ใกล้ชิดกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี หรือแม้กระทั่งการอยู่ร่วมกับครอบครัวก็มีอยู่อย่างจำกัด แม้กระนั้นการศึกษาก็ไม่ได้ให้ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาหรือศิลปะเก่าแก่ของชุมชนแก่นักเรียนหรือเด็ก ๆ รุ่นหลัง เมื่อรวมการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดก็เป็นเหตุผลที่ทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเลือนหายไปจากความทรงจำของชุมชน

4.2.3 ตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์

ในบรรดาพื้นที่ทำการศึกษาทั้ง 3 ตำบล ตำบลช้างขวาเป็นตำบลที่อยู่ทางตอนล่างสุดจากภาพบริเวณรอบอ่าวบ้านดอน โดยเริ่มต้นจากตำบลเวียงในอำเภอไชยา ตำบลเขาศรีวิชัยในอำเภอพนมพิณ และตอนใต้สุดคือตำบลช้างขวาในอำเภอกาญจนดิษฐ์ตามลำดับ ที่ตั้งตำบลช้างขวายู่ทางตอนใต้ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ห่างจากตัวเมืองประมาณ 20 กิโลเมตร ใกล้กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 401 ซึ่งเป็นเส้นทางขาล่องสู่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ทั้งหมด 35,375 ไร่ นับว่ามีอาณาเขตกว้างขวางกว่าสองตำบลแรก ประกอบด้วยหมู่บ้านถึง 13 หมู่บ้านคือ หมู่ 1 บ้านหนองยอ หมู่ 2 บ้านไสตอ หมู่ 3 บ้านพุฒ หมู่ 4 บ้านสะพานกะฐิน หมู่ 5 บ้านห้วยหมากกลาง หมู่ 6 บ้านเขากุ่มแป หมู่ 7 บ้านมะร่อ หมู่ 8 บ้านห้วยโสภะ หมู่ 9 บ้านมะม่วงหวาน หมู่ 10 บ้านทุ่งคา หมู่ 11 บ้านไสตอ-มะร่อ หมู่ 12 บ้านห้วยลึก และหมู่ที่ 13 บ้านนาดอน มีประชากรทั้งหมด 10,292 คน วัดที่ตั้งอยู่ในชุมชนมีมากถึง 6 วัด คือ 1) วัดถ้ำคูหา ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่กลุ่มชนนี้มาแต่ครั้งอดีต 2) วัดนางห้า 3) วัดพุทธเจดีย์ 4) วัดห้วยหมากกลาง 5) วัดเขากุ่มแป และ 6) วัดยางหมู (องค์การบริหารส่วนตำบลช้างขวา. เอกสารอัดสำเนา) ในจำนวนวัดทั้งหมดวัดถ้ำคูหาจัดเป็นวัดสำคัญในอันดับต้น ๆ การที่เรียกว่าวัดถ้ำคูหาเนื่องจากบริเวณวัดแห่งนี้จะมีภูเขาเตี้ย ๆ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือตรงเชิงเขาปรากฏถ้ำตามธรรมชาติ ซึ่งในถ้ำแห่งนี้มีประติมากรรมหุ่นสูงพระพุทธรูปดินดิบอยู่ทั่วไปในบริเวณผนังถ้ำบนเพดาน ลักษณะประติมากรรมเป็นเรื่องราวตามคติของพุทธศาสนาหลักมหายาน ความพิเศษของประติมากรรมดังกล่าวคือช่างปั้นในอดีตต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการปีนขึ้นบนที่สูง และบรรจงสร้างประติมากรรมอย่างละเอียดและซับซ้อน ปัจจุบันนี้ภายในถ้ำยังมีแสงจากภายนอกผ่านเข้าไปได้น้อย การชมพระพุทธรูปบนเพดานจึงอาจมองเห็นไม่ถนัดนัก นอกจากจะมีพระพุทธรูปปูนสูงแล้วยังมีพระพุทธรูปปางไสยาสน์เป็นองค์ประธานซึ่งตั้งอยู่ปลายสุดของถ้ำ กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อปี พ.ศ. 2502 (พระครูศิริกาญจนดิษฐ์. สัมภาษณ์ 1 กันยายน 2545)

สภาพทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม อาชีพ เศรษฐกิจและศิลปวัฒนธรรม

ลักษณะพื้นที่ในตำบลนี้เป็นที่ราบสลับภูเขาเตี้ย ๆ หลายลูก ปรากฏกระจุกกระจายอยู่ทั่วไป เช่น เขาคูหา เขากุ่มแป เขาพุฒ เขาน้อย เป็นต้น แหล่งศิลปะโบราณจึงมักจะเกิดตามถ้ำต่าง ๆ ด้วยสภาพที่เป็นที่ราบผืนกว้างใหญ่อาชีพหลักของชาวบ้านคือการทำนา ในครั้งอดีตชาวนาที่นี่ต้องนำข้าวไปขายบริเวณชุมชนลุ่มน้ำท่าทองซึ่งเป็นแหล่งชุมชนริมน้ำใกล้เคียง โดยมีระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร ชาวนาที่นี่มีปัญหาคล้าย ๆ กับสองชุมชนแรก คือเกิดการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติโดยสืบเนื่องมาจากทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ถูกตัดโค่น ส่งผลถึงระบบนิเวศน์ทำให้ฝนฟ้าตกไม่ถูกต้องตามฤดูกาล ประกอบกับศัตรูพืชมีมากเนื่องจากสูญเสียความสมดุลตามระบบนิเวศน์ นอกจากนั้นราคาข้าวในตลาดยังขายได้ไม่คุ้มทุน ปัจจัยแวดล้อมทั้งหมดทำให้อาชีพชาวนาของคนที่นี่ต้องยุติลง การเลิกอาชีพของสังคมชาวนาครั้งนี้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนที่เคยประดิษฐ์งานศิลปะพื้นบ้านเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของชาวนา เครื่องมือจับปลาแบบเดิมก็หายไปพร้อมกับการไม่มีน้ำในท้องนาให้สัตว์น้ำได้อาศัย เมื่อที่ดินผืนใหญ่ไม่ได้ใช้เพื่อการเกษตรอีกต่อไปก็ถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ จึงเป็นโอกาสของนายทุนจากภายนอกใช้เงินไม่มากนักกว้านซื้อที่ดินราคาถูกในราคาไร่ละ 30,000 บาท โดยซื้อในปริมาณมากคราวละ 2,000-3,000 ไร่ ชาวนาบางคนที่ไม่เต็มใจขายก็ไม่สามารถผินกระแสนี้ได้เพราะที่ดินของตนเองไม่มีทางเช่าออกจึงจำต้องขายตามเพื่อน ๆ ไปด้วย

นายทุนเหล่านั้นได้ใช้ผืนนาเดิมปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจ เช่น ปาล์มน้ำมัน ยางพารา เป็นต้น ชาวนาซึ่งเป็นเจ้าของเดิมก็ผันตัวเองเข้าสู่อาชีพรับจ้างในภาคอุตสาหกรรมเป็นผู้ใช้แรงงานในโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร หรือไม่ก็เข้ามาใช้แรงงานในตัวเมือง เมื่อชาวบ้านยากจนลงหน่วยงานของรัฐก็เข้าไปส่งเสริมอาชีพโดยการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้น เช่น กลุ่มเลี้ยงผึ้ง กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ให้คนในชุมชนได้ทำงานในพื้นที่ของตนเอง

โครงสร้างการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรและอาชีพก็มีลักษณะคล้าย ๆ กับสองชุมชนแรก คือสินค้าภาคอุตสาหกรรมที่เข้าสู่ชุมชนมักจะมีราคาแพงแต่สินค้าเกษตรมีราคาลดลง ความยากจนจึงปรากฏขึ้นทำให้ทุกคนต้องสนใจการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวมากกว่าสนใจศิลปวัฒนธรรมที่ไม่สามารถตีราคาเป็นตัวเงินได้

ศิลปะในวัดถ้ำคูหาภักดิ์ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจของชุมชนโดยเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล การที่ชาวบ้านลักลอบเข้าไปในถ้ำเพื่อขุดฐานพระพุทธรูปปางไสยาสน์บริเวณด้านหลังเป็นรอยกว้างเพื่อค้นหาวัตถุมีค่า วันหนึ่งเจ้าอาวาสได้ไปตรวจพบร่องรอยเป็นหลุมขนาดใหญ่ท่านจึงหวั่นว่าจะทำให้พระพุทธรูปเก่าแก่เสียหายจึงให้ชาวบ้านช่วยกันนำก้อนหินไปถมหลุมดังกล่าว แต่นั่นเป็นต้นมาบริเวณปากถ้ำคูหาภักดิ์จะมีบานประตูเหล็กเพื่อป้องกันศิลปะอันล้ำค่าของชุมชนจากเหล่านักขโมย

เรื่องของการเปลี่ยนแปลงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นปรากฏให้เห็นอีกรูปแบบหนึ่งในงานประจำปีของวัดถ้ำคูหา คือ เมื่อครั้งอดีตการเล่นส่วนใหญ่จะใช้ความบันเทิงพื้นบ้านเป็นหลัก เช่น มโนราห์ หนังตะลุง ลิเกป่า เพลงบอก การแสดงเหล่านี้เป็นทั้งความบันเทิงที่คนรุ่นเก่าคุ้นเคยเป็นอย่างดี ชาวบ้านรายหนึ่งเล่าว่าในอดีตชาวบ้านติดอกติดใจกับความบันเทิงในงานสงฆ์พระช่วงเทศกาลเดือนสิบที่จัดขึ้นในวัดถ้ำคูหา โดยพิธีเริ่มด้วยการสงฆ์พระในภาคเช้า ส่วนตอนเที่ยงเป็นต้นไปจะเป็นการแสดงมโนราห์ หนังตะลุง ลิเกป่า และเพลงบอก ของศิลปินพื้นบ้าน แต่ทุกวันนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปมากทั้งผู้จัดและคนในชุมชนกลับนิยมนักร้องลูกทุ่งและการขายสินค้าเป็นหลัก ความบันเทิงพื้นบ้านที่ยังหลงเหลืออยู่บ้างก็ได้รับความสนใจจากผู้ชมน้อยมาก

ทางด้านกรมศิลปากรเมื่อได้ขึ้นทะเบียนประติมากรรมวัดถ้ำคูหาเป็นเขตโบราณสถานเมื่อ พ.ศ. 2502 หลังจากนั้นได้เข้ามาบูรณะครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2511 โดยมุ่งเน้นไปที่ประติมากรรมนูนสูงบริเวณแพดานถ้ำ ทำการบูรณะโดยใช้เหล็กแหลมเสียบทะลุติดกับแพดานเพื่อเป็นโครงสร้างมิให้ดินดิบเหล่านั้นหลุดร่วงลงมา จากนั้นครั้งที่ 2 ได้เข้ามาบูรณะเมื่อ พ.ศ. 2512 โดยใช้วิธีแบบเดิม และคำนวณว่าประติมากรรมเหล่านี้จะอยู่ได้นานที่สุดไม่เกิน 100 ปีก็จะหลุดร่วงหมด (พระครูศิริภาณุจนดิษฐ์, สัมภาษณ์ 1 กันยายน 2545)

ส่วนทางองค์การบริหารส่วนตำบลช้างขวาได้ให้ความเห็นว่า การอนุรักษ์ศิลปะในถ้ำคูหาอันเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมศิลปากรโดยตรง งานหลักของ อบต. มักจะเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก นอกจากนั้นในท้องถิ่นยังขาดผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคุณค่าอันเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต ประกอบกับคนในชุมชนก็ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงได้รับความสนใจน้อย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ประชาชนในตำบลช้างขวาได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งผลักดันให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปด้วย วิถีชีวิตแบบใหม่ที่มีลักษณะกึ่งเกษตรกึ่งอุตสาหกรรมเข้าแทนที่แม้แต่การทำเกษตรก็เป็นการปลูกพืชแบบเชิงเดี่ยวเพื่อการพาณิชย์ เมื่อคุณค่าของทุกกิจกรรมถูกตีราคาเป็นสินค้าตามกลไกตลาด ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งมีคุณค่าทางด้านจิตใจไม่สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนเหมือนสินค้าทั่วไปได้ คุณค่าทางนามธรรมจึงถูกลดทอนตามลำดับ

4.3 ผลการวิจัยด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วม

การจัดเวทีชาวบ้านครั้งที่ 1

เวทีชาวบ้านครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อต้องการศึกษากระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ การประชุมครั้งนี้ประกอบด้วยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 13 หมู่บ้าน จำนวน 26 คน และประชาชนที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านอีก 40 คน โดยจัดขึ้นในวันที่ 10 เมษายน 2545 เวลา 09.00-12.00 น.

ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ทัศนะต่อที่ประชุมว่า องค์การบริหารส่วนตำบลช้างขวาได้มีแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตามหน้าที่ดังที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งได้ริเริ่มงานบางส่วนบ้างแล้วโดยมีการวางแผนที่จะจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนั้นยังมีโครงการที่จะฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิมที่ชุมชนเคยปฏิบัติเมื่อครั้งอดีต แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในเรื่องเหล่านี้ยังมีน้อย เพราะราษฎรส่วนใหญ่ใช้เวลาหมดไปกับการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัว อีกทั้งงบประมาณในการพัฒนาส่วนใหญ่หมดไปกับการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ทำถนน ขุดคูคลอง ส่วนงานด้านศิลปวัฒนธรรมจึงเป็นเพียงนโยบายและความคาดหวังที่จะดำเนินงานในอนาคต

จากนั้นผู้วิจัยได้กล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวิถีชีวิตชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคืออะไร พร้อมกับให้สมาชิกลองยกตัวอย่างศิลปวัฒนธรรมในชุมชนของตนเองที่เคยสัมผัสเมื่อทุกคนเข้าใจตรงกันแล้ว จากนั้นได้เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงทัศนะเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งสามารถนำเสนอความคิดอย่างอิสระ ข้อเสนอที่พบซ้ำ ๆ มากที่สุดคือเรื่องของการไม่มีความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและต้องการให้ภาครัฐเข้ามาอบรมให้ความรู้ คำถามนี้ถ้าหากเชื่อมโยงกับการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ภาคสนามสามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนาของภาครัฐที่นำนโยบายสู่ภาคชนบทมักจะละเลยศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นแต่กลับมุ่งเน้นด้านโครงสร้างพื้นฐาน และนำวัฒนธรรมส่วนกลางหรือวัฒนธรรมเมืองไปหยิบยื่นให้ภาคชนบท แม้กระนั้นทั้งการให้การศึกษาแก่ใช้หลักสูตรแกนกลางซึ่งไม่ได้สะท้อนความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแต่อย่างใด ดังนั้นความรู้ด้านศิลปะรวมทั้งความรู้เรื่องภูมิปัญญาอื่น ๆ ของท้องถิ่นจึงไม่ได้รับการพัฒนา ประชาชนในยุคนี้จึงห่างเหินจากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่วนความต้องการที่จะให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาให้ความรู้แก่ชุมชนเป็นการสะท้อนให้เห็นความคิดของชาวบ้านว่า ความรู้ที่ดีต้องผ่านการอบรมโดยรัฐเท่านั้น ซึ่งแท้ที่จริงแล้วความรู้เหล่านั้นกระจายอยู่ในชุมชนคงไม่มีใครรู้จักวัฒนธรรมของเขาได้ดีเท่ากับคนในพื้นที่ แต่เนื่องจากคนเหล่านั้นได้ละเลยความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช้านาน คนในชนบทจึงเป็นฝ่ายต้องการรับความรู้ที่คนอื่นหยิบยื่นให้มากกว่าที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

เหตุผลลำดับต่อมาคือประชาชนมักไม่รู้จักคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเห็นว่าพฤติกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นลักษณะทางนามธรรมของสังคม ไม่สามารถมองเห็นคุณค่าเหมือนกับเป็นวัตถุสิ่งของทั่วไป ประกอบกับคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมอาจจะเหมาะสมกับสังคมในอดีต ดังนั้นเมื่อสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไปคุณค่าและความเชื่อมั่นในศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมย่อมลดลงเป็นธรรมดา อีกด้านหนึ่งอาจแปรความได้ว่าสิ่งที่ไร้คุณค่าคือสิ่งที่สังคมไม่ได้ใช้แล้ว เช่น หากสังคมชนบทยังใช้ศิลปะพื้นบ้านที่สร้างสรรค์เอาไว้เมื่อครั้งอดีตก็จะคิดว่ามีค่าและมีความจำเป็น แต่ในความเป็นจริงการพัฒนาทางเทคโนโลยีและการประดิษฐ์เครื่องใช้พัฒนาขึ้นตามลำดับ ศิลปะพื้นบ้านจึงหมดคุณค่าและไร้ความหมาย ลักษณะดังกล่าวย่อมใกล้

เคียงกับโบราณสถานหลายแห่งที่ชาวบ้านปล่อยทิ้งร้าง และไม่สนใจว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีความหมายต่อชีวิตอย่างไรบ้าง โดยให้เหตุผลว่าเมื่อตนไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับกองอิฐหัก ๆ เหล่านั้นก็ไร้คุณค่าสำหรับตน แต่ถ้าหากคนในรุ่นอดีตที่ยังเป็นสังคมเกษตรกรรมและยึดมั่นในศาสนา โบราณสถาน วัดวาอารามย่อมเป็นสถานที่ที่มีความหมายและมีความสำคัญทางวิญญาณที่ทุกคนไม่อาจปฏิเสธได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกเปลี่ยนแปลงไปด้วยเวลาและคุณค่าทางสังคม

การเชื่อมโยงกันกับสภาพทางสังคมในปัจจุบันทำให้คนในภาคชนบทไม่รู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจซึ่งชาวบ้านอธิบายว่าเวลาทั้งหมดทุกวันนี้ใช้ไปกับการประกอบอาชีพ จึงไม่มีเพียงพอที่จะใส่ใจกับศิลปวัฒนธรรมและประเพณี คำตอบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาโดยภาครัฐที่มุ่งเน้นด้านอุตสาหกรรมเป็นหลักส่งผลให้ชีวิตของคนภาคเกษตรกรรมเดิมยากจนลง เพราะภาคเกษตรกรรมจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาต่ำมาเป็นเวลาช้านานไม่ว่าจะเป็นข้าวหรือยางพารา ในทางกลับกันการซื้อสิ่งของอุปโภคบริโภคจากสังคมเมืองมีราคาแพงขึ้น ดังนั้นรายรับกับรายจ่ายจึงไม่สมดุลกัน ลักษณะดังกล่าวตรงกันข้ามกับภาคอุตสาหกรรมที่ซื้อผลผลิตจากภาคเกษตรในราคาถูกเพื่อนำมาแปรรูปและจำหน่ายในราคาแพง ภาคอุตสาหกรรมจึงเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ราษฎรในตำบลช้างขวาก็มีสภาพเศรษฐกิจดังที่กล่าวมา ชาวบ้านแถบนี้จึงนิยมขายที่ดินให้กับบุคคลภายนอกและผันตัวเองไปเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม เมื่อเปลี่ยนอาชีพไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมจึงไม่มีเวลาเหลือพอที่จะคิดเรื่องอื่น ๆ เพราะระบบอุตสาหกรรมมีการคำนึงถึงผลผลิตอย่างเข้มงวด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการประดิษฐ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือการเข้าร่วมประเพณี ย่อมสัมพันธ์กับเศรษฐกิจ สังคม การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันทำให้คนในภาคชนบทยากจนลงและส่งผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

เหตุผลที่น่าเสนออีกประการหนึ่งคือเยาวชนในท้องถิ่นมักไม่สนใจศิลปวัฒนธรรมโดยให้เหตุผลว่าเขาเติบโตในสภาพแวดล้อมที่เป็นสังคมอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี เด็กเหล่านั้นได้พบเห็นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นน้อยลงตามลำดับ รวมทั้งระบบการศึกษาที่รัฐจัดให้ก็ได้สอดแทรกความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแต่อย่างใด ตรงกันข้ามกลับเน้นหนักทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวัฒนธรรมจากต่างชาติ โดยมุ่งเน้นการหารายได้ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

แม้สถานการณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลช้างขวาก็ไม่ค่อยดีนัก ศิลปวัฒนธรรมหลายอย่างไม่ปรากฏให้เห็นในสังคมปัจจุบัน แต่ความต้องการที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเดิมก็ยังคงมีความพยายามอยู่บ้างแต่ไม่สามารถเป็นไปได้ ทั้งนี้เพราะเหตุผลทางสังคมไม่เอื้อต่อการกลับไปนิยมวัฒนธรรมในอดีต อาชีพทำนาของคนที่เปลี่ยนแปลงไป กระมลสิทธิในที่ดินตกเป็นของนายทุนเป็นส่วนใหญ่ และการผันตัวเองไปเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมทำให้ชุมชนมีอาจกลับมาใช้ชีวิตแบบเดิมได้ อย่างไรก็ตามหากต้องการจะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นควรจะเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีคิด การประกอบอาชีพ และทัศนคติ

ชาวบ้านบางคนเสนอว่า ควรจะแปรทิศทางด้านกิจกรรมของชุมชนให้เป็นสินค้าในทำนองเดียวกับที่รัฐบาลกำลังส่งเสริมคือนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพราะในหมู่บ้านมีเพื่อนบ้านบางรายมีทักษะในการแกะสลักไม้เป็นอย่างมาก หากมีการประชาสัมพันธ์ให้สังคมภายนอกได้ทราบและเกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยนก็จะเป็นทางออกอีกทางหนึ่งในการอนุรักษ์และส่งเสริม แนวคิดของสมาชิกท่านนี้มีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้และมีลักษณะร่วมสมัยโดยมีการปรับปรุงสินค้าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ ซึ่งทางเลือกนี้หลายชุมชนได้ดำเนินการอยู่แล้ว บ้าง เช่น ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีการแปรหัตถกรรมของชาวบ้านให้กลายเป็นสินค้าชุมชน เช่น การแกะรูปหนังตะลุงจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึก การทำเครื่องถมนครจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

ผู้ร่วมวงสนทนาอีกรายหนึ่งเสนอว่าตำบลช้างขวาไม่มีผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้นำด้านอื่น ๆ ในชุมชนนั้นพอมิให้เห็นอยู่บ้าง เช่น ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ ผู้นำเกษตรไร้สารพิษ กลุ่มแม่บ้านสตรี ฯลฯ แต่ผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมักไม่ปรากฏในชุมชน ประเด็นเรื่องผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากการศึกษาภาคสนามทั้ง 3 ชุมชนพบว่ามีจำนวนน้อยมาก เหตุผลที่มีน้อยเพราะสมาชิกที่จะร่วมมือด้วยมีจำกัด ส่วนใหญ่จึงทำงานตามลำพัง หากเป็นกลุ่มอาชีพหรือเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจจะมีมากเพราะมองเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างชัดเจน ซึ่งตรงข้ามกับการร่วมกลุ่มเพื่อศิลปวัฒนธรรมประชาชนกลับมองว่ามีประโยชน์ต่อชีวิตไม่มากนัก จากการศึกษาชุมชนทั้ง 3 มีเพียงชุมชนเดียวที่มีผู้นำตามธรรมชาติในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจนคือพื้นที่ตำบลเวียง อำเภอไชยา โดยคุณสวัสดิ์ ทองอุ่น ซึ่งเป็นประธานชมรมผู้สูงอายุ

เมื่อกิจกรรมในเวทีเปิดโอกาสให้แสดงทัศนะอย่างหลากหลายมาระยะหนึ่งแล้วดังกล่าวยังคงติดขัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมลำดับต่อมาได้แยกสมาชิกทั้ง 60 คนออกเป็น 6 กลุ่ม และแต่ละกลุ่มต้องช่วยกันระดมความคิดเพื่อตอบคำถามเรื่องของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนี้

1) แนวนโยบายในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คำตอบที่ได้คือ งานด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลช้างขวาได้กำหนดเป็นนโยบายไว้บ้างแล้ว เช่น การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชน การสร้างงานหัตถกรรมให้เป็นสินค้าชุมชน ทั้งนี้เป็นเพียงนโยบายอย่างกว้าง ๆ ที่ได้กำหนดขึ้นในแผนแต่ไม่ได้เสนอเป็นโครงการเพื่อจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรม งบประมาณประจำปีส่วนใหญ่จึงยังไปลงที่โครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก

2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คำตอบที่ได้คือ การมีส่วนร่วมในภาคประชาชนมีน้อยมาก ในตำบลช้างขวามีได้จัดเวทีให้มีการพูดคุยเรื่องทำนองนี้แต่อย่างใด หากจะนับได้ว่ามีส่วนร่วมอยู่บ้างก็จะไปปรากฏอยู่ในเรื่องของเรื่องใช้ประเภทศิลปะพื้นบ้านที่บางบ้านยังใช้อยู่ หรือไม่ก็เป็นการแสดงหนึ่งทะเล่งตามงานประเพณีประจำปี ถือได้ว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตามธรรมชาติอีกทางหนึ่ง ส่วนเรื่องโบราณสถานในตำบลช้างขวาทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพราะกรมศิลปากรเป็นผู้ควบคุมดูแลโดยตรง

3) ความพร้อมในการถ่ายโอนหน้าที่ในการดูแลศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คำตอบที่ได้คือ ทั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนยังไม่มีความพร้อมทั้งเรื่องของความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้คุณค่า ดังนั้นจึงต้องให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาให้ความรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นว่ามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชาวบ้านอย่างไร รวมถึงความรู้ในการอนุรักษ์โบราณสถานที่ต้องใช้เทคนิคเฉพาะ

4) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีอะไรบ้าง คำตอบที่ได้คือ ปัญหาของการอนุรักษ์จะมีลักษณะเชื่อมโยงกันหลายปัญหา เช่น การไม่มีความรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหานี้เกิดจากการที่ชุมชนถูกกระแสการพัฒนาแบบอุตสาหกรรมตามนโยบายหลักของการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของความรู้ดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงอาชีพ รูปแบบการดำเนินชีวิต

ปัญหาต่อมาคือเรื่องเศรษฐกิจ แน่นนอนที่สุดว่าเรื่องปากท้องของประชาชนในยุคปัจจุบันเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องคำนึงถึงแตกต่างจากสังคมในอดีตที่ยังมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นสวนทางกับรายได้ที่ลดลงทำให้ประชาชนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวเป็นหลัก การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการใช้เวลากับประเพณีจึงมีความสำคัญน้อยลง

ปัญหาเรื่องผู้นำท้องถิ่นก็เช่นเดียวกันมักจะสนใจการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า เพราะการคัดเลือกตัวแทนจากประชาชนเพื่อดูแลท้องถิ่นส่วนใหญ่จะพิจารณาจากงานด้านสิ่งก่อสร้างที่เป็นรูปนามมองเห็นได้

อย่างชัดเจน ส่วนงานด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีเป็นงานนามธรรมจับต้องผลงานได้ยาก ผู้นำจึงกลายเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ยากจะแก้ไข

5) บทบาทผู้นำตามธรรมชาติในพื้นที่ที่มีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คำตอบที่ได้คือ ในตำบลช้างขวาไม่มีผู้นำตามธรรมชาติอย่างชัดเจน มีเพียงศิลปินพื้นบ้านบางคนที่ยังพอมีฝีมือด้านดนตรีไทย บางคนมีทักษะด้านรำกลองยาว มีทักษะด้านการร้องเพลงบอก แต่คนเหล่านั้นมักไม่ค่อยได้ใช้ทักษะดังกล่าว เพราะไม่มีเวทีให้แสดงออกเหมือนในอดีต

6) ความคิดเห็นที่มีต่อคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา ศาสนา สังคม เศรษฐกิจ คำตอบที่ได้คือ ประชาชนเริ่มเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นน้อยลง จนบางครั้งไม่สามารถบอกได้ว่ามีคุณค่าอย่างไรบ้าง ทางด้านการศึกษาก็ได้มีการเรียนการสอนด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทางด้านสังคมก็ไม่มี ความหมายเพราะสังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงจากสังคมในอดีตอย่างฉับพลัน ทำให้ประชาชนตัดขาดจากชุมชนอดีตอย่างรวดเร็ว ส่วนเรื่องของเศรษฐกิจอาจจะยังพอมีประโยชน์อยู่บ้างหากนำวัตถุทางศิลปวัฒนธรรมไปจำหน่ายแก่นักสะสม ซึ่งมีตัวอย่างจากการศึกษาในตำบลศรีวิชัยที่ชาวบ้านนิยมชุดวัตถุโบราณเพื่อนำไปจำหน่าย พร้อมกันนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนแม่บทได้แยกผู้คนออกจากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างสิ้นเชิง

7) ผลกระทบจากการแผ่ขยายของวัฒนธรรม อุตสาหกรรม และทุนนิยมที่มีต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คำตอบที่ได้คือ ทำให้ประชาชนในตำบลช้างขวาที่เคยมีศิลปวัฒนธรรมผูกพันอยู่กับอาชีพเกษตร เมื่อรัฐพัฒนาด้านอุตสาหกรรมเป็นหลักส่งผลให้ประชาชนเลิกอาชีพทางการเกษตรและผันตัวเองไปใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม การทำงานในภาคอุตสาหกรรมจึงถูกจำกัดเสรีภาพด้วยเวลาในการทำงาน ดังนั้นจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณี พร้อมกันนั้นการพัฒนาด้วยเทคโนโลยีที่สามารถผลิตเครื่องใช้ทันสมัย ทำให้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านกลายเป็นของเก่าหมดอายุการใช้งานตามวิถีทางที่เปลี่ยนแปลงไป แม้กระนั้นประเด็นเรื่องเทคโนโลยีการสื่อสารทางโทรทัศน์และอื่น ๆ ก็รุกรานความบันเทิงพื้นบ้านแบบดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นเพลงบอก หนังตะลุง จนทำให้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านได้หายไปจากความทรงจำของชุมชน

ดังนั้นการจัดเวทีชาวบ้านในครั้งนี้ นอกจากได้ระดมความคิดเห็นต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการแสดงทัศนคติอย่างอิสระ พร้อมกับกระตุ้นเตือนหน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่นให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อชุมชน และทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความหมายต่อประชาชนในฐานะเป็นภูมิปัญญาที่ยึดโยงอยู่กับโครงสร้างทางสังคม

การจัดเวทีชาวบ้านครั้งที่ 2

การจัดเวทีชาวบ้านครั้งที่ 2 ได้จัดขึ้นบริเวณวัดเขาศรีวิชัย เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2545 เวลา 09.00-13.00 น. ทางองค์การบริหารส่วนตำบลศรีวิชัยได้ขอความร่วมมือทางวัดโดยขอใช้ศาลาการเปรียญอันเป็นที่ประจำสำหรับจัดประชุมชาวบ้านในกรณีต่าง ๆ เวทีชาวบ้านครั้งนี้เนื่องจากจัดอยู่ใกล้กับโรงเรียนวัดเขาศรีวิชัยจึงมีนักเรียนในท้องถิ่นเข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ด้วย การประชุมจึงประกอบด้วยคนหลายช่วงอายุได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทัศนะทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งกันและกัน

วสันตนาเริ่มต้นด้วยผู้วิจัยได้กล่าวถึงความหมายของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยยกตัวอย่างแหล่งศิลปกรรมในพื้นที่เขาศรีวิชัยและกล่าวถึงผลการศึกษาภาคสนามที่ได้เก็บไว้เป็นเบื้องต้นแล้ว มีผู้เข้าร่วมในเวทีครั้งนี้ประมาณ 80 คน มีทั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีวิชัย ตัวแทนชาวบ้านจาก 3 หมู่บ้าน

และนักเรียนจากโรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย ประชาชนในตำบลนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้รู้จักแหล่งโบราณสถานของตนเป็นอย่างดี เพราะจะมีผู้คนจากต่างถิ่นเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ของอาณาจักรศรีวิชัยอย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านบางคนจึงได้รับหน้าที่เป็นนักรบทางทั้งนักรบที่เฝ้า และเจ้าหน้าที่ของรัฐ พร้อมทั้งเด็ก ๆ ก็ยังคงเป็นลูกมือของกรมศิลปากรเมื่อครั้งที่เข้ามาทำการบูรณะซ่อมแซม

เมื่อวงสนทนาได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่จะแสดงความคิดเห็นลำดับกิจกรรมจึงเริ่มขึ้น อันดับแรกเป็นการเปิดวงสนทนาอย่างอิสระ โดยให้สมาชิกเสนอทัศนะเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในแง่มุมต่าง ๆ ทัศนะที่ผู้เสนอได้พูดซ้ำมากที่สุดคืออยากให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาดูแลโบราณสถานและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจัง โดยให้ความรู้แก่ชาวบ้านให้เกิดจิตสำนึกในการหวงแหนศิลปะในท้องถิ่น ประเด็นนี้เชื่อมโยงกับการสัมภาษณ์ภาคสนามอย่างสอดคล้องกัน เนื่องจากชาวบ้านมีทัศนะต่อเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรที่มาบูรณะโบราณสถานว่าไม่เคยให้ความรู้แก่ชาวบ้านแต่อย่างใด ภูเขาศรีวิชัยซึ่งเป็นที่ตั้งของโบราณสถานก็เป็นที่ดินใหญ่มีชาวบ้านอาศัยตามเชิงเขาหลายหลังคาเรือน แต่เจ้าหน้าที่ไม่เคยให้ความรู้กับชาวบ้านว่าเป็นศิลปะแบบใด มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างไรบ้าง และสัมพันธ์กับชีวิตของคนในชุมชนมากน้อยเพียงใด ชาวบ้านจึงต้องการมีส่วนร่วม มีส่วนรับรู้ มากกว่าจะถูกกันออกจากเขตโบราณสถาน ส่วนทัศนะที่ต้องการให้ชาวบ้านรู้สึกหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นก็เป็นที่มาของเหตุผลการโน้มน้าวชาวบ้านที่หลายครัวเรือนเป็นนักขุดสมบัติของชุมชนไปขายแก่นักสะสม (เมื่อปี พ.ศ. 2525) เป็นจำนวนมาก และมีการให้ค่าที่เพียงตารางเมตรละ 50 บาท หากขุดวัตถุโบราณได้มากเท่าใดก็เป็นโชคของผู้เช่า ชาวบ้านส่วนหนึ่งจึงต้องการปลูกกระแสในการสร้างจิตสำนึกเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน โดยมีบางรายเสริมว่าไม่อยากให้มองว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสินค้าชุมชนที่นำไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินอย่างที่เคยทำในอดีต

ประเด็นต่อมามีลักษณะความคิดเห็นคล้ายคลึงกับชาวบ้านในตำบลช้างขวาที่มีการจัดเวทีชาวบ้านครั้งแรก เนื่องจากประชาชนในตำบลศรีวิชัยประสบปัญหาความยากจน เวลาส่วนใหญ่จึงหมดไปกับการทำงานหาเลี้ยงชีพ ไม่มีเวลาที่จะสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทัศนะของชาวบ้านรายนี้ก็มีเหตุผลประกอบหลายประการเพราะเรื่องของศิลปะควรจะมีเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตในชุมชนด้วย ความยากจนของคนที่นี่มีสภาพคล้ายกับพื้นที่ในสังคมชนบททั่วไปคือไม่สามารถประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมได้เพราะการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ และโครงสร้างทางสังคม จึงผันตัวเองไปสู่อาชีพรับจ้างและใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม

ประเด็นที่สาม ชาวบ้านต้องการให้นางองค์พระนารายณ์ซึ่งแต่เดิมเคยประดิษฐานบนยอดเขาศรีวิชัยแต่ครั้งเมื่อกรมศิลปากรได้ทำการเคลื่อนย้ายไปแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครทำให้พิธีกรรมประจำปีของชาวศรีวิชัยที่เคยปฏิบัติจนเป็นประเพณีในครั้งอดีตได้เลิกราไป ซึ่งองค์พระนารายณ์เคยเป็นที่เคารพของคนในท้องถิ่นถึงแม้กรมศิลปากรจะนำรูปหล่อจำลองมาทดแทนโดยจัดวางไว้ที่โรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย แต่ชาวบ้านก็ยังมีความรู้สึกว่ามีคุณค่าเทียบเท่ากับองค์จริง ปัญหานี้จึงให้แง่คิดว่าการเคลื่อนย้ายวัตถุโบราณชิ้นสำคัญไปเก็บไว้ยังส่วนกลางถือเป็นการรวบอำนาจทางศิลปวัฒนธรรม หรือไม่หากการกระจายอำนาจทางศิลปวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นจริงวัตถุชิ้นสำคัญก็ควรจะถูกนำคืนกลับสู่ชุมชน

ประเด็นที่สี่ ได้มีผู้เสนอให้จัดโบราณสถานเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชน แนวทางนี้มีสมาชิกสนใจมากรวมทั้งทางองค์การบริหารส่วนตำบลเองก็ได้มีแนวคิดอยู่เช่นเดียวกัน แต่ถ้าหากจะจัดการเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็ต้องมีปัญหาเรื่องการรื้อถอนบ้านของผู้ที่อยู่อาศัยตามแนวเชิงเขาซึ่งสร้างทับแนวโบราณสถาน แม้กระทั่งโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน อีกทั้งสวนผลไม้และสวนยางพาราที่ชาวบ้านปลูกไว้ก็ต้องถูกรื้อถอนด้วย ดังนั้นเรื่องการจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นความสามารถที่ท้าทายผู้บริหารของท้องถิ่นอยู่พอสมควร

ประเด็นที่ห้า เรื่องของความต้องการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีผู้เสนอว่ารัฐมักจะออกกฎหมายด้านศิลปวัฒนธรรมโดยไม่ได้ขอความคิดเห็นจากคนในท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของแหล่งศิลปกรรม เมื่อประกาศเป็นเขตโบราณสถานแล้วมีการบริหารจัดการโดยลำพังชาวบ้านจึงมองว่าไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เมื่อหลังจากที่ได้ทำการขึ้นทะเบียนก็เข้ามาบูรณะเพียงไม่กี่ครั้ง นอกจากนั้นยังถือโอกาสขนย้ายศิลปกรรมชิ้นสำคัญออกจากชุมชนด้วย ชาวบ้านจึงให้ทัศนะว่าในโอกาสต่อไปน่าจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าที่เป็นอยู่

ต่อมาเป็นความคิดเห็นจากเด็กนักเรียนที่ร่วมวงสนทนาร่วมด้วย โดยมีข้อเสนอดังนี้

- ในฐานะที่ตำบลศรีวิชัยมีวัดอุทยานเป็นจำนวนมาก วัดอุทยานที่ขุดพบประชาชนส่วนใหญ่ได้เก็บไว้เป็นสมบัติส่วนตัวดังนั้นน่าจะนำสิ่งของเหล่านั้นมาจัดแสดงในรูปของพิพิธภัณฑ์ชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษามากกว่า และจะได้ให้ความรู้แก่ชาวบ้านอีกทางหนึ่ง

- ไม่ควรนำศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ที่กรุงเทพมหานคร ควรจะเก็บไว้ในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก ๆ ในท้องถิ่น พร้อมกันนั้นการเรียนการสอนในห้องเรียนก็ควรจะมีเรื่องของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสอดแทรกอยู่ด้วย และเพิ่มเติมว่าน่าจะให้พวกเด็ก ๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมในเวทีต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

การแสดงทัศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งจากชาวบ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และนักเรียน เป็นเพียงกิจกรรมแรกที่ได้กำหนดไว้ ต่อมาเป็นการระดมความคิดเห็นกลุ่มย่อย โดยแยกสมาชิกทั้งหมดออกเป็น 6 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะผสมผสานกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็กเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ร่วมกันในการระดมความคิด และมีข้อตกลงว่าทุกกลุ่มต้องนำเสนอความคิดเห็นต่อหน้าสมาชิกตามคำถามต่อไปนี้

1) แนวนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คำตอบที่ได้คือ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้เสนอว่าเขตพื้นที่ของตำบลมีอยู่ 3 หมู่บ้าน ถือว่าเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก และคุณภาพชีวิตของราษฎรก็ไม่ค่อยดีนัก ดังนั้นงบประมาณส่วนใหญ่จะนำไปกับงานด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและส่งเสริมอาชีพ ส่วนนโยบายด้านศิลปวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนตำบลมีโครงการจะพัฒนาสถานบนเขาศรีวิชัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ จะได้เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการจัดเวทีชาวบ้านครั้งนี้ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนตระหนักถึงหน้าที่ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

2) การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คำตอบที่ได้คือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลยังมิได้ทำโครงการด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นลงในแผนการทำงาน ส่วนใหญ่การทำงานด้านนี้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ประสานในงานประเพณีสำคัญทางศาสนา ซึ่งสมาชิกบางคนให้เหตุผลว่าแหล่งโบราณสถานเป็นพื้นที่ความรับผิดชอบของกรมศิลปากร สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจึงมิได้มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่วนการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนก็เป็นแนวคิดที่กำลังศึกษาอยู่ ส่วนในภาคประชาชนก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยอุปสรรคหลายประการที่กล่าวมาข้างต้น

3) ความพร้อมในการถ่ายโอนหน้าที่ดูแลศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คำตอบที่ได้คือยังไม่มีความพร้อม ประชาชนในตำบลศรีวิชัยยังต้องการความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปะ โบราณสถาน ซึ่งแต่เดิมเป็นงานของกรมศิลปากร ประชาชนที่อยู่อาศัยรอบ ๆ โบราณสถานก็ยังประกอบอาชีพตามปกติ ชาวบ้านยังมีการทำสวน ทำไร่ ในแนวเขตโบราณสถาน การขุดค้นวัตถุโบราณก็ยังไม่มีการจัดระเบียบ

4) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีอะไรบ้าง คำตอบที่ได้คือ ปัญหาด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเชื่อมโยงกับการประกอบอาชีพและรายได้ของคนในชุมชน ประชาชนในตำบลศรีวิชัยไม่สามารถพึ่งรายได้จากการทำเกษตรได้ คนในชุมชนจึงต้องประกอบอาชีพรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม เวลาส่วนใหญ่จึงหมดไปกับการทำงานประจำและไม่มีเวลาที่จะสนใจศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ปัญหาต่อมาคือความผูกพันในคุณค่าของศาสนาและประเพณีดั้งเดิมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะได้ห่างหายไปจากสังคมชนบทและถูกแทนที่ด้วยสังคมนิยม คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตชุมชนจึงมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก แต่เมื่อหน่วยงานของรัฐเอาอย่างกรมศิลปากรได้พำนักศิลปะขึ้นสำคัญออกจากชุมชน รวมทั้งองค์กรของรัฐในระดับท้องถิ่นไม่ได้ดูแลเรื่องศิลปวัฒนธรรมมาก่อน เมื่อเหตุปัจจัยทุกอย่างมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงส่งผลให้เห็นว่าอุปสรรคในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นปัญหาที่สืบเนื่องกันทั้งระบบ

5) บทบาทของผู้นำตามธรรมชาติของท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม คำตอบที่ได้คือ แท้จริงแล้วยังไม่มีผู้นำที่ชัดเจนแต่มีผู้รู้เรื่องวัตถุโบราณและศิลปวัฒนธรรมชุมชนที่สามารถจะให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ต้องการจะทราบเหตุการณ์ในอดีตได้ เช่น ถ้าหากคนภายนอกต้องการจะชมโบราณสถานเขาศรีวิชัยหน้าที่ดังกล่าวจึงตกอยู่กับคนกลุ่มหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนมานาน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 พิสิทธิ์ อินทรจันทร์ อำพล ทิพย์บรรพต เป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องวัตถุโบราณและประวัติดั้งเดิม เจนกิจ พยัฆฤทธิ์ เป็นนักสะสมวัตถุทางศิลปะในท้องถิ่น คนสุดท้ายคือ พิสิทธิ์ ล้อมลัม นักวิชาการทางศิลปะท้องถิ่นซึ่งเป็นอาจารย์ประจำโรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย ทั้งหมดนี้รับหน้าที่ให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไป และคณะต่าง ๆ ที่เดินทางมาเพื่อทัศนศึกษาทางประวัติศาสตร์

6) ความคิดเห็นที่มีต่อคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ คำตอบที่ได้คือ คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในตำบลศรีวิชัยมีคุณค่าน้อยมากในสายตาประชาชนเพราะเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมาวัตถุโบราณหลายชิ้นที่ขุดพบครั้งที่ไปทำสวนบริเวณไหล่เขาของเทวสถานถูกทิ้งเกลื่อนกลาดตามลานบ้าน ส่วนในฤดูทำนาการไถหว่านของชาวนาก็ได้พบลูกปัดมากมาย เด็ก ๆ ในหมู่บ้านนี้จึงใช้ลูกปัดที่มีอยู่เป็นจำนวนมากสำหรับเป็นกระสุนยิงสัตว์ต่าง ๆ ตามความสนุกสนาน แต่เมื่อมีคนนอกชุมชนเข้ามาซื้อวัตถุโบราณชาวบ้านที่นี้จึงเริ่มเห็นคุณค่าเพราะสามารถแลกเป็นตัวเงินได้ ศิลปวัตถุจึงมีคุณค่าและความหมาย ชาวบ้านจึงขุดเพื่อจำหน่ายอย่างเป็นล่ำเป็นสันจนเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องเข้ามาตักเตือนการขุดวัตถุโบราณจึงซาลง แม้แต่ทุกวันนี้คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่รู้ตัวว่าบริเวณไหนน่าจะพบวัตถุมีค่าเพราะมีประสบการณ์ในอดีต แม้ขณะที่ผู้วิจัยจัดเวทีชาวบ้านยังมีชาวบ้านบางรายได้นำศิลปวัตถุไปขาย และวัตถุโบราณอีกหลายชิ้นที่ครอบครองไว้มาแสดงให้ชมเพื่อยืนยันว่าวัตถุโบราณในชุมชนมีกระจายอยู่ทั่วไป

7) ผลกระทบจากการแผ่ขยายของวัฒนธรรมอุตสาหกรรมและทุนนิยมที่มีต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คำตอบที่ได้คือ การขยายภาคอุตสาหกรรมมีส่วนทำให้อาชีพเกษตรกรรมของชาวบ้านต้องยุติลง เมื่อเลิกอาชีพเกษตรกรรมคนส่วนใหญ่ก็กลายเป็นผู้รับจ้างทั่วไป และในขณะเดียวกันก็ผันตัวเองไปเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในตัวเมือง เช่น ทำงานในโรงงานกึ่งทะเลสาบแซ่แข็ง โรงงานผลิตวัตถุแปรรูปจากยางพารา โรงงานไม้อัด เป็นต้น ส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตการเกษตรที่เคยผูกพันอยู่กับศิลปวัฒนธรรม และประเพณีเปลี่ยนแปลงไป แม้กระนั้นการพัฒนาทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารทางโทรทัศน์ที่มีความบันเทิงหลากหลายส่งถึงบ้าน ทำให้ความบันเทิงระดับท้องถิ่นได้ลดบทบาทลงด้วย

บทที่ 5

การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยกำหนดอภิปรายผลโดยอาศัยผลการศึกษาเชิงปริมาณเป็นหลัก และนำผลการศึกษาเชิงคุณภาพกับผลการศึกษาดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นข้อมูลบรรยายเสริม และอภิปรายตามลำดับของการศึกษา โดยเริ่มจากระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จากนั้นเป็นกาอภิปรายผลปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น การเข้ารับการอบรม การใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และต่อยอดปัจจัยส่งเสริมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นตามลำดับ

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.00 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน ซึ่งส่วนใหญ่จะตอบว่าไม่เคยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เนื่องจากไม่มีความรู้ จึงส่งผลให้ไม่เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตอย่างไร เพราะการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการประกอบอาชีพสอดคล้องกับทัศนะของวอลเดน เบลโล (2542 : 6-7) ได้วิเคราะห์ศิลปวัฒนธรรมในเอเชียว่า

ศิลปวัฒนธรรมของประเทศในแถบเอเชียผูกพันอยู่กับชุมชนเกษตรกรรม ดังนั้นจึงพบจารีตประเพณีไม่น้อยในความร่วมมือภาคเกษตร ถ้าละทิ้งเกษตรกรรมไม่เพียงแต่ทำลายภาคเศรษฐกิจเท่านั้น แต่จะทำลายมรดกทางศิลปวัฒนธรรมด้วย...เพราะฉะนั้นถ้าเราทำลายภาคเกษตรในชนบทให้กลายเป็นเพียงแหล่งแรงงานราคาถูก แสดงว่าเรากำลังตัดขาดตัวเองจากอดีต การดำรงอยู่ของสังคมแบบเกษตรอันมีชีวิตชีวาเป็นเครื่องผูกศิลปวัฒนธรรมเราไว้หลายมิติ หากเราตัดขาดวัฒนธรรมชนบทเราก็ตัดขาดตัวเองในเวลาเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงอาชีพของชาวบ้านในพื้นที่จากอาชีพเกษตรเป็นผู้ใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ต้องเคลื่อนย้ายตนเองสู่สังคมเมืองนั้น สวัสดิ์ ทองอุ่น (สัมภาษณ์ 24 สิงหาคม 2545) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อำเภอไชยาว่า เมื่อปี 2500 เป็นต้นมาการมุ่งเน้นพัฒนาประเทศให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมโดยอาศัยทุนทางธรรมชาติคือทรัพยากรป่าไม้ การตัดไม้จากเนินเขาเตี้ย ๆ ในอำเภอไชยาทำให้อุตสาหกรรมชาติเสียความสมดุลไป ฝนที่เคยตกตามฤดูกาลก็ทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ชาวไชยาที่เคยทำนาเป็นอาชีพหลักจึงไม่สามารถทำนาต่อไปอีกได้ คนในแถบนี้จึงจำต้องทิ้งที่นาไปพร้อม ๆ กับศิลปวัฒนธรรมที่ผูกติดอยู่กับอาชีพเกษตร ด้วยเวลาทั้งหมดที่ใช้ไปกับการทำงานเลี้ยงชีพจึงไม่มีเวลาสนใจศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเป็นกิจกรรมทางจิตใจและประเพณี ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับทัศนะของประเวศ วะสี (2539 : 5) โดยเสนอว่า

ปัญหาใหญ่ที่สุดของมนุษยชาติปัจจุบันคือ การขาดความสามารถที่จะอยู่ร่วมกันอย่างได้คุณภาพ ความรู้ต่าง ๆ ที่มีมากขึ้นยังไม่ใช่ว่ามีปัญหาแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างได้คุณภาพ...สิ่งสำคัญที่สุดของภูมิปัญญาแห่งการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างได้คุณภาพนั้น...ชาวบ้านดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นเวลานานอาจเป็นร้อยปีหรือพันปี เรียกว่ามีความยั่งยืน สิ่งใดจะยั่งยืนก็ต่อเมื่อมีคุณภาพทั้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ...

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจากภาครัฐส่งผลให้ความสมดุลของธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป และกระทบต่อศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี แม้กระนั้นหากชาวบ้านจะหวังพึ่งหน่วยงานเฉพาะด้านที่มีหน้าที่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน ศิลปะพื้นบ้าน และงานหัตถกรรม แต่กลับถูกแทนที่โดยการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี หน่วยงานภาครัฐคือกรมศิลปากรซึ่งมีหน้าที่ดูแลโบราณสถานก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสง ศรีนัย (สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2545) เป็นราษฎรคนหนึ่งที่อยู่บนเนินเขาใกล้เทวสถานเล่าว่า เขาอาศัยอยู่บนที่แห่งนี้มาก่อนที่กรมศิลปากรจะขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน และได้ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ เหมือนเกษตรกรทั่ว ๆ ไป จากนั้นกรมศิลปากรได้เคลื่อนย้ายประติมากรรมรูปพระนารายณ์ไปเก็บไว้ยังพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2489 นับจากนั้นถึงปัจจุบันกรมศิลปากรได้เข้ามาในพื้นที่ประมาณ 5-7 ครั้ง และราษฎรก็ไม่เคยรับรู้ข้อมูลใด ๆ จากเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนจึงไม่มีโอกาสทราบข้อมูลและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

แม้กระนั้นพฤติกรรมการณ์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนในยุคปัจจุบันย่อมมีผลมาจากการศึกษาในอดีตด้วย มนัส นาคเวช (26 สิงหาคม 2545) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ชาวบ้านในอำเภอไชยา มักจะส่งบุตรหลานไปเรียนยังโรงเรียนที่มีชื่อเสียงตั้งแต่เล็ก ๆ ทำให้เยาวชนเหล่านั้นเริ่มตัดขาดจากความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนั้นระบบการศึกษาเองก็ไม่ได้สนใจความรู้เรื่องภูมิปัญญาทางหัตถกรรมและศิลปะในชุมชน แต่กลับเรียนรู้เน้นหนักไปที่ความรู้สากลตามหลักสูตรแกนกลาง ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นพรากจิตวิญญาณด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งตรงกับทัศนะของ ส. ศิวรักษ์ (2540 : 72) กล่าวถึงระบบการศึกษามัยใหม่กับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านว่า การศึกษามัยใหม่โดยมากได้ทำลายความมั่นใจในความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน แยกผู้เรียนออกจากสภาพที่แท้จริงทางสังคม ออกจากภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของบรรพชน และออกจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2541 : 24-25) กล่าวถึงวัฒนธรรมของการศึกษาว่า ในปัจจุบันการศึกษาตัดขาดจากรากทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสาเหตุของการเสื่อมสูญทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมไทยมีสิ่งที่ดีงาม แต่น่าเสียดายที่การศึกษาไทยไม่ได้เรียนรู้ถึงสมบัติอันล้ำค่าของสิ่งเหล่านี้

นอกจากนั้นผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงอาชีพและระบบการศึกษา โดยไม่ได้ผสมผสานความรู้ท้องถิ่นกับความรู้สากลให้เกิดความสมดุล ส่วนปัจจัยทางด้านศาสนาก็เป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พระครูศรีปริยัติชยาภรณ์ (สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2545) เจ้าอาวาสวัดเวียง อำเภอไชยา ให้ทัศนะเกี่ยวกับศาสนากับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเรื่องของจิตใจและประเพณีที่เชื่อมโยงกับศาสนา เช่น การสร้างวัด การสร้างพระพุทธรูป การประดิษฐ์เครื่องใช้ที่ต้องลงทุนลงแรง และใช้ความเพียร ความศรัทธามาก ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมจึงมีลักษณะทางนามธรรมควบคู่กับทางวัตถุ แต่ในปัจจุบันชาวบ้านสนใจศาสนาน้อยลง ไม่เกิดความละอายต่อบาป มุ่งเน้นแต่ประโยชน์ของตนเป็นหลัก จึงทำให้การสร้างสรรคดีด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีขาดช่วงไป เพราะความเร่งรีบที่จะพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี อนันต์ ใจสมุทร (สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2545) ให้ทัศนะเรื่องเดียวกันนี้ว่า ในอดีตคนมีศาสนาอยู่ในใจ มักเป็นผู้มีความต้องการน้อยและสันโดษ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และใช้ชีวิตแบบพอเพียง จึงมีเวลาเหลือพอที่จะสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมตามที่ตนศรัทธา การบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างศิลปกรรมทางศาสนา แต่ในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ศาสนามิมีบทบาทในชีวิตมนุษย์น้อยลง ดังนั้นการสร้างสรรคดีผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงลดน้อยลงตามลำดับ

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิสันต์ ธนสารสมบูรณ์ (2542 : 178) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณีเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอยู่ในระดับต่ำ

การศึกษาด้านอายุ พบว่า ผู้ที่มีอายุระดับปานกลางคือ 36-48 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่าคือ 35 ปีลงมา โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้เป็นผลมาจากผู้ที่มีอายุน้อยได้อยู่ในท้องถิ่นสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ จากชุมชนชนบทเป็นชุมชนเมือง รวมทั้งการเรียนการสอนแบบสากลไม่ได้ปลูกฝังให้เขาเหล่านั้นได้มองเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งผลให้ไม่มีความรู้ความเข้าใจในภูมิปัญญาของตนเอง นอกจากนั้นในภาคเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เวลาส่วนใหญ่จึงหมดไปกับการประกอบอาชีพ และไม่มีเวลาเหลือพอที่จะประดิษฐ์หัตถกรรมและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามประเพณี ส่วนตัวเลขที่เห็นว่ากลุ่มที่มีอายุ 36-48 ปี มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่ากลุ่มอื่นนั้น หากมองตัวเลขโดยรวมแล้วยังมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับต่ำ แต่กระนั้นตัวเลขก็ยังแสดงให้เห็นว่าคนกลุ่มดังกล่าวยังมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหากรัฐได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนั้นเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น หากประชาชนเริ่มเรียนรู้ว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสำคัญต่อชีวิตของเขา ระดับของการมีส่วนร่วมก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2526 : 108) กล่าวว่า การที่บุคคลจะใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อาศัยการเรียนรู้ทางสังคมที่จะให้เกิดค่าความสำคัญแก่ลักษณะของสถานการณ์โดยมีต้นเหตุมาจากอิทธิพลทางสังคม หรือสิ่งแวดล้อม...ความคิดและการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์โดยไม่จำกัดอายุ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 113) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่ง กรณีศึกษาอำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า อายุก่อให้เกิดความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งของอำเภอละงู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.03

ด้านการศึกษา พบว่า ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และระดับประถมศึกษา โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 หากดูตัวเลขของผู้ที่จบการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาจะมีจำนวนมากที่สุดแต่กลับมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นน้อย ทั้งนี้เพราะเหตุว่าผู้ที่การศึกษาต่ำมักมีอาชีพที่ต้องใช้แรงงานตามกติกาของสังคมแบบใหม่ ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงก็จะมีโอกาสทำงานที่ใช้ความคิดและมีทักษะมากกว่า นอกจากนั้นผู้ที่มีการศึกษาต่ำมักจะประกอบอาชีพการเกษตร เมื่อรายได้ในภาคเกษตรตกต่ำลงตามกลไกของตลาดกลุ่มคนเหล่านี้ใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการประกอบอาชีพ ส่วนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมักจะไม่ได้ประกอบอาชีพอยู่ในชุมชนเพราะไม่มีบริษัทเอกชนขนาดใหญ่เพื่อรองรับคนเหล่านี้ และส่วนใหญ่ก็ได้เคลื่อนย้ายตัวเองสู่สังคมเมืองเช่นกัน ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมมากกว่าคนอื่น ๆ เพราะเป็นช่วงวัยที่มีประสบการณ์เริ่มตื่นตัวกับกระแสการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชุมชน และผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สถาพร อิทธิพงษ์ (2536 : 116) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอท่าใหม่ และกิ่งอำเภอ นายายอาม จังหวัดจันทบุรี พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากกว่าผู้ที่

ระดับการศึกษาต่ำ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยบางส่วนก็สอดคล้องกัน คือผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าระดับประถม

การศึกษาด้านอาชีพ พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องมาจากอาชีพทางการเกษตรในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านที่เคยปลูกพืชอย่างหลากหลายเพื่อใช้บริโภคตามฤดูกาลได้เปลี่ยนแปลงเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพื่อส่งขายโรงงานแปรรูปอาหาร ด้วยอิทธิพลของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีอาจจะทำให้คนในชุมชนมีอาชีพที่หลากหลาย เช่น การเลี้ยงสัตว์ การทำนา รับจ้าง และค้าขาย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นทุกอาชีพมีจุดประสงค์เดียวกันคือมุ่งทำกำไรเป็นหลัก นอกจากนี้ความยากจนของคนในชนบททำให้ช่องว่างระหว่างรายได้ของสังคมเมืองกับชนบทเริ่มทิ้งระยะห่างออกจากกัน ความยากลำบากในการประกอบอาชีพจึงส่งผลต่อเวลาที่จะมีให้กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอย่างจำกัด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2540 : จ) ได้บรรยายเรื่องนี้ว่า

การพัฒนาตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในอดีตได้ให้ความสำคัญกับการเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มุ่งเน้นอุตสาหกรรมและการพัฒนาเพื่อการส่งออกโดยอาศัยความได้เปรียบทางทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ มาใช้ขยายฐานการผลิตเพื่อสร้างรายได้...ถึงแม้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศจะลดหน้าไปมากก็ไม่ได้หมายความว่าคนไทยและสังคมไทยจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างทั่วถึง ศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน วิถีชีวิตที่ดีงามและเรียบง่ายได้เปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จำรัส เรืองแพ (สัมภาษณ์ 26 สิงหาคม 2545) เล่าถึงการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพของคนในตำบลเวียง อำเภอไชยา ว่า เมื่อชาวบ้านไม่สามารถปลูกข้าวได้เนื่องจากวงจรทางธรรมชาติได้สูญเสียไปจากการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างไร้ขีดจำกัด อาชีพของอดีตชาวนาที่นี้เปลี่ยนเป็นการทำสวนเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น สวนกระท้อน ชมพู่ มะละกอ ยางพารา ซึ่งเป็นการปลูกพืชตามสัญชาตญาณเดิมเพื่อไม่ให้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งแท้ที่จริงแล้วราคาคาผลผลิตไม่คุ้มกับต้นทุนที่เสียไป ชาวบ้านจำนวนหนึ่งจึงต้องไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงไม่ต้องคาดหวังเรื่องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ขอเพียงมีอาชีพที่พอเลี้ยงชีวิตได้ก็เพียงพอแล้ว

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดก็ไม่ได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกาญดา เหล็กเพชร (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ : ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เนื่องจากสังคมเมืองในกรุงเทพมหานครแตกต่างจากสังคมชนบทเป็นอย่างมาก จึงทำให้ผลการวิจัยแตกต่างกัน

การศึกษาด้านรายได้ พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,900-6,300 บาท มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าผู้ที่รายได้ 3,800 บาทและต่ำกว่านี้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะเห็นได้ว่า รายได้ในการครองชีพที่มีส่วนเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ยิ่งราษฎรมีรายได้น้อยลงโอกาสที่จะมีเวลาไปใส่ใจกับศิลปวัฒนธรรมจึงน้อยลงตามไปด้วย ด้วยสภาพความยากจนของชาวบ้านที่มีช่วงของรายได้กว้างขึ้นหากเปรียบเทียบกับคนเมือง การที่มีรายได้น้อยมีความต่อเนื่องกันอย่างเป็นลำดับ ตั้งแต่การทำลายสิ่งแวดล้อมทำให้

สภาพธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป ทุกคนจึงต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพโดยไม่ได้นสนใจเรื่องอื่นใด แม้กระทั่งศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ความมั่งคั่งร่ำรวยของเศรษฐกิจในครัวเรือนจึงเป็นความจำเป็นเฉพาะหน้า โอกาสที่จะหาความรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และสิ่งแวดล้อมจึงหมดไป ศิลปวัฒนธรรมที่สั่งสมมาแต่ครั้งอดีตอาจถูกแปรเป็นสินค้าได้หากประชาชนยากจนจนถึงขีดสุด อันเป็นผลจากโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจเสรี เช่นกรณีของชาวบ้านในตำบลศรีวิชัย อำเภอพุนพิน ที่สามารถตัดสินใจขายวัตถุโบราณจำพวกลูกปัดหรือชิ้นส่วนของโบราณวัตถุอย่างมิได้ลังเลจากการที่มีรายได้ต่ำและไม่มีความรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมของตนเอง แม้กระนั้นชาวบ้านที่มีตำแหน่งเป็นผู้นำท้องถิ่นก็มีได้บ้าง และในทางตรงกันข้ามก็เป็นตัวแทนจำหน่ายเหมือนกับชาวบ้านทั่วไป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หากราษฎรมีรายได้และความรู้จำกัดโอกาสที่จะรักษาศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของตนเองเอาไว้ก็เป็นไปได้ยาก แม้กระนั้นการรื้อฟื้นประเพณีเก่าของชนเผ่าส่วนใหญ่มาจากการกระทำเพื่อหวังรายได้ทางการท่องเที่ยวเป็นหลัก วิทยากร เชียงกูล (2539 : 177-179) ได้กล่าวเรื่องเดียวกันนี้ว่า

ประเทศไทยเคยมีอารยธรรม ศิลปวัฒนธรรมมาช้านานเพียงแต่ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นเพราะว่าเรากำลังหลงทางเน้นการพัฒนาทางวัตถุ เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนาชีวิตและจิตใจของคน การหลงใหลใจแต่อดีตคงไม่เพียงพอ ต้องศึกษาค้นคว้าพัฒนาต่อด้วยจึงจะช่วยพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้เจริญรุ่งเรือง และเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อมูลในวงสนทนาของกระบวนการเวทีชาวบ้านก็ได้รับความเห็นในทำนองเดียวกันคือ ชาวบ้านไม่มีเวลาที่จะให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี หรือแม้กระทั่งกิจกรรมทางศาสนา เพราะเมื่อชาวบ้านยากจนหรือมีรายได้ก็น้อยก็ใช้เวลาทั้งหมดไปกับการดิ้นรนหาเลี้ยงชีพ ผลของการศึกษาจึงปรากฏให้เห็นว่าประชาชนที่มีรายได้ก็น้อยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมชัย จงศิริ (2540 : 114) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดนครปฐมที่มีต่อโครงการสร้างถนนพุทธบูชาเฉลิมพระเกียรติเข้าสู่องค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันส่งผลให้เกิดความแตกต่างในเรื่องของความคิดเห็นต่อโครงการสร้างถนนพุทธบูชาเฉลิมพระเกียรติเข้าสู่องค์พระปฐมเจดีย์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การศึกษาด้านระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น พบว่า ผู้ที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในท้องถิ่นแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะเห็นได้ว่า ระยะเวลาของการอยู่อาศัยในท้องถิ่นไม่ใช่เงื่อนไขที่จะทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน เช่น คนที่อยู่มานาน 40-50 ปี อาจจะเคยมีส่วนร่วมในสังคมแบบเก่าตอนที่มียุ้ยยังไม่มาก แต่มาในช่วงเวลาปัจจุบันกิจกรรมเหล่านั้นได้หายไปจากชุมชนและถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมสมัยใหม่ ทำให้วิถีชีวิตของคนที่อยู่มานานและเพื่อย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ใหม่ไม่มีความแตกต่างกันทั้งด้านวิถีชีวิตและกระบวนการมีส่วนร่วม ชนะ นาคเวช (สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2545) ให้ทัศนะว่า คนในอำเภอไชยาถูกเปลี่ยนความคิดจากความทันสมัย ความรวดเร็วทันใจ คนในชุมชนจึงมุ่งเน้นไปในทิศทางเดียวกันเป็นการยากที่ใครจะคิดต้านกระแสนี้ได้เพราะเป็นกระบวนการที่ครบวงจร ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการสั่งสมประสบการณ์และคัดสรร ซึ่งตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมแบบเทคโนโลยีที่ใช้เวลาไม่มาก สอดคล้องกับความคิดของ แสงศรีนุ้ย (สัมภาษณ์ 22 สิงหาคม 2545) ให้ทัศนะเรื่องเดียวกันว่า เขาและชาวบ้านอีกประมาณ 20 หลังคาเรือนได้อาศัยอยู่บริเวณนั้นเขานับเป็นที่ตั้งของเทวสถานมาตั้งแต่เกิด และตนเองก็ไม่เคยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แต่อย่างใดเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐทำหน้าที่เพียงนายทะเบียนของแหล่งโบราณสถาน ส่วนเรื่องของความรู้และการสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์ให้แก่ชาวบ้านนั้นไม่เคยได้ดำเนินการแต่อย่างใด ทุกวันนี้ชาวบ้าน

ยังทำไรบนทิวสถานตามปกติ ชำรายบางรายยังเสนอขายที่ดินบริเวณที่ครอบครองให้กับผู้รับเหมาส่งถนนทางเข้าหมู่บ้าน การขุดดินภูเขาอันเป็นทิวสถานคราวละมาก ๆ เป็นการทำลายโดยจงใจเพื่อหวังเงินรายได้เป็นหลัก นี่เป็นกรณีหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าการอยู่อาศัยในพื้นที่เป็นเวลานานหรือไม่มีใช้ประเด็นสำคัญ แต่การสร้างทัศนียภาพที่ถูกต้องด้านมรดกทางวัฒนธรรมต่างหากที่เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง ทั้งนี้ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยโรจน์ ธนะสันติ (2535 : 122-128) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ : ศึกษากรณีจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นแตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้เป็นเพราะสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น แต่ด้านศิลปวัฒนธรรมประชาชนยังมองไม่เห็นผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรมผลการวิจัยจึงแตกต่างกัน

การศึกษาด้านการใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า ผู้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์กับผู้ที่เคยใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยผู้ที่เคยได้ใช้ประโยชน์จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าผู้ที่ไม่เคยใช้ประโยชน์ ถึงแม้ว่าตัวเลขของผู้ที่ใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีจำนวนน้อยเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสังคมเทคโนโลยี ทำให้ศิลปวัฒนธรรมลดบทบาทลงจากวิถีชีวิตชุมชนด้วยเหตุผลหลายประการ แต่ในบรรดาผู้ใช้ประโยชน์อยู่บ้างก็ยังแสดงให้เห็นว่าคนเหล่านั้นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เช่น การใช้ประโยชน์ทางจิตใจ ความซาบซึ้งในสุนทรียภาพของสถาปัตยกรรมทางศาสนา การร่วมประเพณีเพื่อสร้างความสามัคคีแก่ชุมชน การใช้ศิลปะพื้นบ้านที่ประดิษฐ์ได้เอง เป็นต้น พระครูศรีปริยัติยาภรณ์ (สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2545) ได้กล่าวถึงศิลปะพื้นบ้านกับการเผยแพร่ศาสนาว่า ได้ใช้ศิลปะพื้นบ้านเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ธรรมะโดยจัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดเวียงเพื่อเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และทำการส่งสอนธรรมะไปในคราวเดียวกัน โดยยกตัวอย่างให้เห็นความเพียรความปรานีดี การมีสมาธิและการพึ่งตนเอง ล้วนแล้วแต่เป็นผลดีต่อการศึกษาด้านธรรมะผ่านงานศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งได้ผลสัมฤทธิ์หลายประการ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ มนัส นาคเวช (สัมภาษณ์ 26 สิงหาคม 2545) ซึ่งเป็นศิลปินพื้นบ้านใช้ลดลายแบบศรีวิชัยในการแกะสลักไม้เพื่อประดับตกแต่งเรือพณพระในงานชักพระของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง ส่วนอีกฟากหนึ่งของความคิดในการจัดกระบวนการเวทีชาวบ้านพบว่า ข้อสังเกตของชาวบ้านมีความคิดสวนทางกับผู้ที่ใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น คนเหล่านั้นมักตั้งคำถามว่าให้บอกประโยชน์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เด่นชัดเป็นรูปธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะจะให้ช่วยกันอนุรักษ์ได้อย่างไร เมื่อยังไม่เห็นคุณค่าและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ซึ่งโดยส่วนใหญ่เลิกใช้ศิลปะพื้นบ้านไปนานแล้วส่วนประเพณีวัฒนธรรมก็ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ระหว่างผู้ใช้ประโยชน์กับผู้ที่ไม่ใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นย่อมมีความคิดต่างกันและส่งผลถึงระดับการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน ความเห็นของชาวบ้านบางราย ต้องการให้ใช้ประโยชน์ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากแหล่งศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกทางหนึ่ง ซึ่งความเห็นเหล่านี้ก็ได้รับการตอบรับจากกลุ่มสนทนาอยู่พอสมควรเพราะการท่องเที่ยวอาจเป็นแรงเสริมให้คนในพื้นที่ร่วมกันอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมเพื่อแสดงความภาคภูมิใจแก่ผู้ที่มาเยือน ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤนาท พุทไธสง (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานบริเวณเกาะเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การได้ใช้

ประโยชน์จากโบราณสถานในบริเวณเกาะเมืองแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การศึกษาด้านการเข้ารับการอบรม พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนที่ได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สูงกว่าผู้ที่ไม่เคยเข้ารับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ถึงแม้ว่าโอกาสที่จะได้รับการอบรมด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีอยู่อย่างจำกัด ในส่วนของภาครัฐเองก็ไม่ได้ทำหน้าที่ให้ความรู้และการอบรมอย่างจริงจัง นอกจากนั้นในส่วนของประชาชนก็ได้เห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการสำรวจโดยแบบสอบถามและกระบวนการมีส่วนร่วมมักจะได้อธิบายแนะซ้ำ ๆ กัน ในด้านการอบรมให้ความรู้ โดยต้องการให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาให้การอบรมเรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ประชาชน เพื่อจะได้สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ร่วมกัน ผู้ที่เคยเข้ารับการอบรมมาบ้างก็มีจำนวนจำกัด เช่น ราษฎรในตำบลศรีวิชัยอย่างอำพล ทิพย์บรรพต เป็นผู้ที่กรมศิลปากรคัดเลือกให้เป็นตัวแทนชาวบ้านเพื่อให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปวัตถุของชุมชน เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดแก่เพื่อนบ้านต่อไป จะเห็นได้ว่าการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถทำให้แนวร่วมในการอนุรักษ์มีเพิ่มมากขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ ทาปัญญา (2539 : 72) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถาน : กรณีการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ที่มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่ได้รับการอบรมจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถานมากกว่าประชาชนที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การศึกษาด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า ผู้ที่รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับสูงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าผู้ที่ได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ในความเป็นจริงภาพรวมของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นยังมีน้อยมาก เพราะสื่อส่วนใหญ่ไม่ได้เสนอข่าวด้านนี้เนื่องจากเหตุผลทางธุรกิจ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าสื่อกลายเป็นเครื่องมือทางการค้าเสียส่วนมาก วิทยากร เชียงกุล (2539 : 177-179) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

เมื่อวิถีชีวิตของคนเปลี่ยนเพราะการพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมสมัยใหม่ ศิลปวัฒนธรรมก็พลอยเปลี่ยนแปลงไปตามไปด้วย สิ่งที่เข้ามามีบทบาทสำคัญคือวิทยุ เทปคาสเซ็ท โทรทัศน์ วีดีโอ ภาพยนตร์ เพราะเป็นเครื่องมือให้ความบันเทิงที่ตอบสนองความต้องการของคนได้รวดเร็วทันใจ มีราคาไม่สูง สามารถเข้าถึงคนได้จำนวนมาก รวมทั้งยังเป็นสินค้าที่ทำกำไรให้ผู้ประกอบการได้มาก...และสิ่งเหล่านี้จึงมีส่วนเผยแพร่วัฒนธรรมต่างชาติอย่างสำคัญ

แม้แต่วงสนทนาในกระบวนการเวทีชาวบ้าน มักมีข้อเสนอให้หน่วยงานของรัฐควรจะมีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งในเรื่องของการประชาสัมพันธ์คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2544 : 73) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

สิ่งที่มีคุณค่าอาจไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทำนองเดียวกันสิ่งที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอาจไม่มีคุณค่าก็ได้ มูลค่าเป็นสิ่งที่กำหนดโดยกลไกตลาด ส่วนคุณค่าเป็นนามธรรมที่กำหนดโดยกลไกทางวัฒนธรรม...คุณค่าขั้นพื้นฐานที่จะทำให้สังคมมีคุณภาพคือศิลปวัฒนธรรม ความเมตตากรุณา ความยุติธรรม ความสามัคคีปรองดอง ความพอเพียง...ซึ่งกลไกตลาดสร้างได้เฉพาะมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ไม่สามารถรักษาหรือสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมได้

การให้ข้อมูลข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับประชาชน จึงต้องอธิบายลักษณะเฉพาะของศิลปวัฒนธรรมว่ามีคุณค่าอย่างไรต่อชุมชน แต่เนื่องจากคุณค่าทางนามธรรมไม่สามารถอธิบายให้เห็นเป็นภาพชัดเจนได้ ข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงมีผู้นำเสนอน้อย อีกทั้งยังไม่มีผลทางเศรษฐกิจ การเสนอข่าวสารส่วนใหญ่จึงมุ่งเน้นไปทางการสร้างรายได้เป็นหลัก การเสนอข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมเมื่อผสมผสานกับปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น ความยากจน การไม่มีความรู้ และขาดการมีส่วนร่วมทำให้ข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมยากที่จะปรากฏในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นคนที่ได้รับข่าวสารอยู่บ้างก็ทำให้คนเหล่านั้นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งผลการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารณี อภรณ์พัฒนา (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความรู้และความตระหนักของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พบว่า การรับรู้ข่าวสารก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

การศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่ำกลับมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่าผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผู้ที่มีความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงไม่ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงตามไปด้วย เนื่องจากความรู้ทางทฤษฎีที่มีอยู่มากนั้นไม่ได้นำไปทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ เพราะคนที่มีการศึกษาดี มีความรู้ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่ครอบครัวส่งไปเรียนยังโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในตัวเมืองตั้งแต่เด็ก เมื่อโตขึ้นจึงไม่มีความผูกพันกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นแต่อย่างใด มีแต่เพียงความรู้ที่ศึกษาในชั้นเรียนโดยมิได้ปฏิบัติจริง มนัส นาคเวช (สัมภาษณ์ 26 สิงหาคม 2545) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ระบบการศึกษาเรียนรู้ที่เป็นแรงผลักดันให้คนในชุมชนไม่สนใจด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง โดยมีความเชื่อว่าลูกต้องมือนาคคดดีกว่าพ่อแม่ ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรและมีความยากจน ควรจะให้ลูกได้รับการศึกษาดี ๆ โดยส่งออกไปศึกษานอกชุมชน หรือสถาบันการศึกษาที่ทันสมัย วิธีการดังกล่าวเป็นการตัดรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไม่ตั้งใจ เด็กเหล่านั้นจะไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมเก่าและไม่มีความรู้เรื่องชุมชน ซึ่งแท้ที่จริงแล้วความรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องศึกษาด้วยการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันจึงจะเข้าใจในคุณค่าที่มองไม่เห็น

การเสนอแนะความต้องการในกระบวนการเวทีชาวบ้านก็มีความคิดเห็นคล้าย ๆ กันที่ได้นำเสนอมาข้างต้น โดยชาวบ้านต้องการให้รัฐช่วยอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นลำดับแรก ๆ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ผลการวิจัยกำลังแสดงให้เห็นว่าความรู้ที่ผ่านการอบรมในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียวคงไม่ทำให้เกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม เพราะบรรยากาศการเรียนรู้นั้นรวมทั้งกรอบของสังคมที่ต้องดำเนินชีวิตมักจะหลอมความคิดให้ส่วนทางกับกิจกรรมการอนุรักษ์ ซึ่งในชีวิตจริงการเจียดเวลาบางส่วนไปประกอบพิธีกรรม หรือสร้างสรรค์งานศิลปะพื้นบ้าน แม้กระทั่งร่วมงานประเพณีก็มีอาจทำได้ด้วยเหตุผลหลายประการที่กล่าวมาในช่วงต้น แม้ประชาชนจะเรียกร้องให้รัฐเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก็อาจกลายเป็นความรู้แบบผ่าน ๆ จำได้เพียงระยะเวลาสั้น ๆ และอาจไม่มีผลทางปฏิบัติ การให้ความรู้จึงควรทำไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นแนวทางที่เกิดประโยชน์มากกว่าลักษณะของความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ถึงแม้ในระยะเวลาอันใกล้นี้กระทรวงศึกษาธิการจะจัดให้มีการเรียนการสอนศิลปะภูมิปัญญาไทยโดยอิงกับศิลปะประจำถิ่น ความรู้ในห้องเรียนอาจไร้ความหมายถ้าขัดแย้งกับวิถีชีวิตจริงของผู้เรียน

การศึกษาด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า ผู้ที่มีระดับคะแนนความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าผู้ที่มีระดับคะแนนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงว่าความคิดเห็นที่ผู้ตอบคำถามแสดงออกตามทัศนะของตนเองนั้น สามารถเชื่อมโยงกับความรู้ ความคิด โลกทัศน์ที่ประสานกับแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะผู้ที่เชื่อมโยงบริบทด้านสังคม ศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ทรัพยากร และการเมือง อันเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางศิลปวัฒนธรรมสามารถรู้เท่าทันสถานการณ์อันจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งเราเจอพบคนเหล่านี้ได้ในหลายลักษณะ เช่น เป็นผู้นำตามธรรมชาติ เป็นพระภิกษุ หรือครูรุ่นเก่าที่เกษียณอายุราชการ จำรัส เรื่องแพ (วงสนทนา, 26 สิงหาคม 2545) มีความคิดเห็นว่า ชาวบ้านในตำบลเวียง อำเภอไชยา ซึ่งในอดีตพื้นที่แห่งนี้เคยเป็นแผ่นดินแห่งอารยธรรมทางศาสนาที่เข้ามาเผยแผ่ทัพบ้างกันหลายศาสนา และได้วางรากฐานเกี่ยวกับศิลปะทางศาสนาไว้เป็นมรดกแก่คนรุ่นหลังมากมาย เช่น ประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรในวัดศาลาทั้ง เจดีย์ศิลปะแบบศรีวิชัย รวมทั้งศิลปะหัตถกรรมอย่างผ้าไหมพุมเรียง แต่ในปัจจุบันนี้ความคิดของคนในชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ทำให้การประกอบอาชีพและความเชื่อมั่นทางศาสนาเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นลดต่ำลง เป็นเพียงของเก่าที่ซื้อขายกันในตลาดของนักสะสมเท่านั้น

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2544 : 73-80) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

ปัจจุบันกลไกตลาดสร้างมูลค่าเทียมขึ้นโดยเฉพาะราคาหุ้นในตลาดที่มีการเก็งกำไรมีผลทำให้เกิดความผันผวนอย่างรุนแรงในตลาดทุนเป็นระยะ ๆ ประเด็นสำคัญที่สุดคือความสามารถของคนในสังคมที่จะหาดุลยภาพระหว่างคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง กับมูลค่าทางเศรษฐกิจ...การกีดกันกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ความมั่นคงในชีวิตและสุขภาพ เราจะต้องพูดในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาและการปกครองที่ดีต้องเป็นการสร้างคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม มิฉะนั้นเราจะพูดแต่เพียงกลไกตลาดหรือมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจเท่านั้น

ความคิดเห็นที่เปลี่ยนแปลงไปในทัศนะที่มีต่อศิลปวัฒนธรรม ย่อมมีเหตุผลต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ชาวบ้านในตำบลศรีวิชัยเป็นจำนวนมากเห็นว่า ศิลปวัตถุเป็นแต่เพียงสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่มในตลาดมากขึ้นตามความสมบูรณ์และเก่าแก่ของวัตถุโบราณ แต่ในทางกลับกันก็หลงลืมคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมจนหมดสิ้น ชาวบ้านหลายคนจึงตัดสินใจขุดวัตถุโบราณจากแผ่นดินเกิดขายให้แก่นักสะสมจากต่างถิ่นอย่างไม่ลังเล ด้วยความคิดด้านวัฒนธรรมที่ถูกแทนที่ด้วยกลไกตลาดอย่างแนบแน่น ผลการศึกษาด้านความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมจึงปรากฏออกมาว่าผู้ที่มีความคิดเห็นถูกต้องในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ย่อมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากกว่าผู้ที่ไม่เห็นคุณค่า

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรณีศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เคยเป็นกิจกรรมหนึ่งของการดำรงชีวิตในภาคชนบทก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตแบบปัจจุบัน โดยมีการคิดเชื่อมโยงกับผลกระทบที่เกิดจากแผนแม่บทการพัฒนาประเทศที่ใชระบบเศรษฐกิจเป็นตัวนำ ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีประโยชน์อย่างมากในทางเศรษฐกิจและการเติบโตของรายได้ประชาชาติ แต่ในทางกลับกันการพัฒนาดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนหลายด้าน ทั้งสิ่งแวดล้อม สังคม ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา สิ่งเหล่านี้ล้วนโยงใยสืบเนื่องกันทั้งหมด เมื่อเศรษฐกิจของคนเมืองเข้มแข็งตามทิศทางของแผนแม่บท และการพัฒนาระบบตลาด แต่วิถีชีวิตของคนภาคชนบทกลับอ่อนแอและก่อปัญหาให้ชุมชนและสังคมอีกต่อหนึ่ง คำว่าอ่อนแอหมายถึงชุมชนชนบทที่มีข้อจำกัดทุกด้านที่ไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติได้ เช่น ข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีน้อยลง ข้อจำกัดด้านรายได้ที่ไม่พอเพียง ข้อจำกัดทางด้านอาชีพและการศึกษา สาเหตุเหล่านี้ทำให้พื้นฐานทางสังคมเดิมที่เคยพึ่งพิงทุนทางวัฒนธรรมเริ่มสั่นคลอนไปด้วย ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเคยเป็นกลไกในการสร้างความสมดุลแก่ชุมชนก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเชื่อมโยงกับศาสนา ความเชื่อ สุนทรียภาพ ความบันเทิง และทักษะฝีมือ สิ่งเหล่านี้เริ่มเลือนหายไปจากวิถีชีวิตชุมชนมากขึ้นทุกขณะ เพราะไม่สามารถต้านทานแนวคิดแบบสากลที่ใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการฝ่าพรมแดนทางวัฒนธรรมของทุกชุมชน

งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงเป็นตัวอย่างในการหาคำตอบทางด้านสถานการณ์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถูกกระแสทุนนิยมบุกรุกมาเป็นเวลานานว่ายังคงมีบทบาทต่อชุมชนอีกหรือไม่อย่างไร รวมทั้งคนในชุมชนเหล่านั้นจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของตนเองอย่างไรบ้าง ตลอดจนรับฟังข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาของภาคประชาชน เพื่อเป็นสื่อกลางประการหนึ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อนโยบายด้านศิลปวัฒนธรรมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป ดังนั้นจึงตั้งความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 3) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาคือ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีแหล่งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอยู่เป็นจำนวนมากได้แก่ พื้นที่อำเภอไชยา พุนพิน และกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนทั้งหมด 1085 ตัวอย่าง โดยใช้การรวบรวมข้อมูลประกอบกัน 3 ด้านคือ ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือเวทีชาวบ้าน สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นหลัก ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน และข้อมูลจากกระบวนการเวทีชาวบ้านจะใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นจากประสบการณ์ของประชาชน

สถิติที่ใช้เพื่อการแปรผลนั้นจะใช้เฉพาะข้อมูลเชิงปริมาณโดยเบื้องต้นจะใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นทำการทดสอบตัวแปรด้วยสถิติการวิเคราะห์แปรผันทางเดียว (One-way Analysis of Variance) ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้กับข้อมูลเชิงปริมาณเป็นหลัก แล้วทำการวิเคราะห์เสริมด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลการวิจัยจึงได้พบความจริงว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานียังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีสาเหตุสืบเนื่องกันหลายประการ สาเหตุอันดับต้น ๆ ก็คือแผนแม่บทของการพัฒนาประเทศที่ต้องการเปลี่ยนทรัพย์สินให้เป็นทุน หลักการระดมทุนื่อนำเอาทรัพยากรของชาติแปรเป็นสินค้าส่งไปจำหน่ายยังตลาดโลกเพื่อนำเงินตราเข้าประเทศและเป็นหนทางในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความต้องการที่จะแปลงสังคมเกษตรกรรมให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม พร้อมทั้งด้วยความทันสมัยเพื่อตอบสนองความสะดวกสบายของมนุษย์ การพัฒนาดังกล่าวกลับก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมมากกว่ารายได้ทางเศรษฐกิจหลายเท่าตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบท เพราะทรัพยากรธรรมชาติได้ลดลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นรัฐยังพยายามตรึงราคาสินค้าเกษตรบางรายการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับภาคอุตสาหกรรม คนในชนบทจึงยากจนลงตามลำดับ ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากช่องว่างของรายได้ระหว่างคนเมืองกับชนบท การเปลี่ยนแปลงด้วยแผนแม่บทนี้ถือว่ารัฐทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก ทุกภาคส่วนของสังคมจึงกำหนดนโยบายให้เข้ากับหลักการนี้ทั้งหมด ไม่เว้นแม้กระทั่งระบบการศึกษาที่เคยสอนให้ใช้ปัญญาอย่างแยบคายก็พลอยเปลี่ยนแปลงเป็นระบบสะสมทุนเพื่อการค้าไปด้วย ฉะนั้นสังคมโลกจึงมุ่งไปสู่ปลายทางเดียวกัน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบหนึ่งของชนบทจึงได้รับผลกระทบจากแผนแม่บทดังกล่าวโดยมีอาจหลีกเลี่ยง ซึ่งแสดงให้เห็นดังนี้

1) การพัฒนาดังกล่าวได้สร้างมูลค่าเทียมขึ้น อันหมายถึงมูลค่าทางกลไกตลาดของทุนนิยม เช่น มูลค่าในตลาดหุ้นที่มีการปั่นราคาเกินจริง มูลค่าของอสังหาริมทรัพย์ คนจึงหลงใหลในมูลค่าเหล่านั้นจนเคยชินและคิดว่าเป็นความจริง จากนั้นเมื่อเศรษฐกิจฟองสบู่แตกออกมามูลค่าที่ควรจะเป็นจึงถูกเปิดเผยให้สาธารณชนรับรู้ แต่อย่างไรก็ตามคนส่วนใหญ่ก็ยังติดอยู่กับมูลค่าที่สร้างจากกลไกตลาดเป็นหลัก จึงมีความคิดที่จะประเมินทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ด้วยมูลค่าทางการตลาด แต่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นคุณค่าคนละแบบกับวัตถุ คนทั่วไปจึงไม่สามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจนนักจึงเหมาเอาว่าคงไม่มีความสำคัญอันใดกับการดำรงชีวิต ชุมชนต่าง ๆ จึงละทิ้งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง และไปจับฉวยเอาแต่เพียงวัฒนธรรมทางวัตถุและประเมินราคาตามระบบกลไกตลาด ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ไม่มีผลทางกลไกตลาดจึงหมดคุณค่าและไร้ราคาสำหรับคนในชุมชน

2) เมื่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเริ่มไร้คุณค่าในสังคมทั่วไป การพัฒนาท้องถิ่นจึงมุ่งไปที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก เช่น ถนน หรือเขื่อน ดังนั้นการสร้างถนนตัดผ่านโบราณสถานและวัดวาอารามจึงทำได้อย่างสะดวกใจ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีก็มีตัวอย่างให้เห็นอยู่หลายแห่ง การสร้างเขื่อนก็เช่นเดียวกัน แหล่งโบราณสถานหรือวัดวาอารามจะจมน้ำอยู่ก็แห้งก็ไม่ใช่ปัญหา เพราะมิติทางวิญญาณกลายเป็นของพื้นสมัย งบประมาณด้านการพัฒนาประเทศจึงมิได้เจียดมาดูแลงานด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผสมผสานกับค่านิยมของชุมชนที่มีน้อยอยู่แล้วทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกลายเป็นสุสานแห่งอดีตเท่านั้นเอง

3) การพัฒนาทางโครงสร้าง ที่มีทั้งถนนและระบบไฟฟ้าที่สะดวกสบายก็เป็นโอกาสให้นักลงทุนเข้ามาจัดตั้งโรงงานเพื่อแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า ประชาชนในชนบทซึ่งยากจนเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจึงละทิ้งอาชีพการเกษตรและผันตัวเองไปเป็นแรงงานราคาถูกในภาคอุตสาหกรรม ดังนั้นวิถีชีวิตที่เคยผูกพันกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงถูกตัดตอนด้วยการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพ

4) การพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่รวดเร็วทันสมัย สามารถส่งผ่านสัญญาณไปได้ทุกหลังคาเรือน ได้กลายเป็นเครื่องมือในการทำประโยชน์ด้านธุรกิจการค้ามากกว่าการให้ความรู้ ความบันเทิงที่แฝงด้วยธุรกิจไว้เบื้องหลังจึงเข้ามามีบทบาทความบันเทิงพื้นบ้านได้อย่างง่ายดาย โดยไม่ต้องเดินทางออกจากบ้านไปชมการแสดงหนังตะลุง มโนราห์ ลิเกป่า อีกต่อไป ศิลปะทางความบันเทิงพื้นบ้านจึงสูญหายไป ความบันเทิงสากลนิยมจึงเข้ามาแทนที่

5) เมื่อแผนแม่บทมุ่งเน้นการพัฒนาสังคมแบบทุนนิยม ระบบการศึกษาที่ถือว่าเป็นแผนการที่ต้องวางให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาประเทศจึงมีท่าทีและทิศทางในการเรียนรู้ มุ่งเน้นไปที่การศึกษาเพื่อรองรับระบบทุนนิยมเป็นหลัก เนื้อหาวิชาที่กล่าวถึงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมชนบทจึงหายไปจากหลักสูตร จนทำให้เด็ก ๆ คิดว่าสังคมชนบทเป็นสังคมที่ล้าหลังและเป็นที่พักอาศัยของชาวนายากจนเท่านั้น ทุกคนจึงพยายามศึกษาหาความรู้เพื่อจะไปเป็นคนเมืองเป็นหลัก ความรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงล้าสมัยในที่สุด

เท่าที่กล่าวมานี้คงเป็นเหตุผลเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่า สถานการณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกำลังสูญหายไปจากความทรงจำของชุมชน แม้รัฐจะจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นเพื่อดูแลงานด้านนี้อย่างจริงจัง แต่รัฐไม่ได้คิดทั้งระบบ งานด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นมิได้เกี่ยวข้องกับกระทรวงวัฒนธรรมอย่างเดียวเพราะศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ตั้งแต่ระดับประเทศถึงระดับโลก ดังนั้นควรจะทำที่ที่แผนแม่บทของแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต อาชีพ ทรัพยากร ศาสนา โดยให้เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทางสังคมมากกว่ามูลค่าทางกลไกตลาด และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นก็จะเจริญงอกงามตามธรรมชาติ

ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากแผนแม่บทของการพัฒนาที่มุ่งเน้นระบบเศรษฐกิจและกลไกตลาดเป็นหลัก ทำให้ระบบการตลาดบุกกรุยไปยังพรมแดนวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหญ่จึงได้รับผลกระทบไปด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมจึงไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐเท่าที่ควร ด้วยระบบทุนนิยมที่สร้างความแปลกแยกให้กับคนในชุมชนเป็นลักษณะปัจเจกบุคคล มีแต่เพียงความร่วมมือด้านผลประโยชน์เท่านั้น ปัญหาอุปสรรคประการแรกจึงเป็นปัญหาการขาดความร่วมมือของคนในชุมชนที่จะร่วมมือกันด้วยการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ชาวบ้านให้เหตุผลว่านอกจากไม่ได้รับความร่วมมือแล้วชาวบ้านยังขาดความรู้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เมื่อไม่มีความรู้ในคุณค่าด้านวัฒนธรรมทางสังคมซึ่งแท้ที่จริงแล้วงานด้านศิลปวัฒนธรรมอาจจะไม่มีมูลค่าทางกลไกตลาด จึงเป็นการยากที่ชาวบ้านจะมีความรู้ในคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนั้นยังมีปัญหาด้านการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอ ทั้งนี้งบประมาณที่ลงไปยังชุมชนส่วนใหญ่จะนำไปใช้ในการบริการโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก ส่วนงบประมาณทางศิลปวัฒนธรรมไม่สามารถมองเห็นผลงานเป็นรูปธรรมได้ ในขณะเดียวกันชาวบ้านมองว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการดูแลงานด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติก็ไม่ได้ทำหน้าที่อย่างจริงจัง นอกจากนั้นการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ด้านคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทางสื่อสารมวลชนก็น้อยมาก มีแต่เพียงการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมต่างชาติมากขึ้นทุกขณะ ส่วนปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม ระดับรายได้ที่แตกต่าง

กันระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท มีผลให้คนในภาคชนบทไม่มีเวลาเหลือพอที่จะสนใจศิลปวัฒนธรรม เพราะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีวิต และปัญหาสุดท้ายคือประชาชนไม่มีโอกาสในการมีส่วนร่วมดูแลรับผิดชอบศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เพราะรัฐได้ใช้อำนาจทางกฎหมายในการบริหารจัดการแหล่งศิลปวัฒนธรรมของชาติโดยไม่เปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมแต่อย่างใด

แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือการให้ความรู้กับประชาชนเรื่องของคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอันเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมบนการพึ่งพิงภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมมาเป็นเวลานาน และได้ทดลองปรับใช้กับชุมชนจนสามารถดำรงความสมดุลให้แก่ชุมชนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม ศาสนา และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เพื่อเป็นการรื้อฟื้นความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อจะปรับใช้กับสังคมปัจจุบันให้ได้ ชาวบ้านจึงมีแนวทางร่วมกันว่าควรจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชนขึ้น นอกจากพิพิธภัณฑ์จะเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ประจำถิ่นแล้วยังมีผลพลอยได้ช่วยสร้างแรงกระตุ้นในการอนุรักษ์ คือจัดให้มีพิพิธภัณฑ์ประจำชุมชนและแหล่งศิลปกรรมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยังสามารถกระจายรายได้ส่วนหนึ่งไปสู่เศรษฐกิจชุมชน นอกจากนั้นแนวทางแก้ไขปัญหาคือการให้ความสำคัญกับการให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพราะกระบวนการนี้จะเป็นการประสานความร่วมมือทั้งภาคประชาชน และรัฐเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่ความร่วมมืออย่างแท้จริงหลังจากที่แปลกแยกกันมาเป็นเวลานาน และแนวทางแก้ไขปัญหาลำดับสุดท้ายคือระบบการศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในโรงเรียน เพื่อเป็นการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสามารถเชื่อมโยงกับความรู้สากลได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะศึกษาแนวทางความเป็นไปได้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นการรองรับหลักสูตรการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยอาจจะศึกษาจากชุมชนที่มีการจัดตั้งขึ้นก่อนแล้ว ซึ่งมีทั้งชุมชนที่ตั้งสำเร็จและล้มเหลว โดยมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น เรื่องของผู้นำ งบประมาณ สถานที่ การเก็บรวบรวมสิ่งของ เป็นต้น และข้อค้นพบเหล่านี้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในชุมชนอื่น ๆ อย่างมาก
2. ควรศึกษาเรื่องการจัดแหล่งศิลปวัฒนธรรมเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยปลูกฝังให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกันเพื่อความสัมพันธภาพอย่างมีสันติ
3. ควรศึกษาเรื่องหลักสูตรศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนระดับต่าง ๆ และเป็นแนวทางในการสอนศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป
4. ควรจะศึกษาเรื่องของคุณค่าเรื่องของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อความมั่นคงของสังคม โดยเชื่อมโยงให้เห็นว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทำให้สังคมมีความมั่นคงทางด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และความมั่นคงทางจิตใจในแง่มุมใดบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อสถานการณ์ปัจจุบัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. (2541). อบต. (Online). เข้าถึงได้จาก : <http://www.dola.go.th/local/surat.html/> (1 ธันวาคม 2542)
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2537). **แนวพระราชดำริแก้วิกฤต**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). “เทคโนโลยีการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม,” ใน **ไทยยุควัฒนธรรมทาส**. บรรณาธิการโดย พัทธยา ว่องกุล หน้า 171. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- กานดา ปิยะจันทร์. (ม.ป.ป.). **“การมีส่วนร่วมของสาธารณชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายสิ่งแวดล้อม. อัดสำเนา.**
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2543). **อสังการแผ่นดินวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.
- กฤษดา ทองสังวรณ. (2540). **ความพร้อมของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- เกษร วงศ์วัฒนากิจ. (2542). **ความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาสาธารณสุขในระดับท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- ขวัญชัย วงศ์นิติกร. (2532). **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้ที่อยู่อาศัยในเขตหมู่บ้านจัดสรรชนเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี-กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาศักดิ์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- จินดา มณีเนตร. (2540). **การมีส่วนร่วมของตำรวจป่าไม้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- จิราวรรณ พิเศษสกลกิจ. (2534). **ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถาน : ศึกษาเฉพาะกรณีป้อมมหากาฬ จังหวัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- จิรนุช ศิริรัตน์พิริยะ. (2534). **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อนโยบายของรัฐในการให้เอกชนรับสัมปทานพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- เจนกิจ พยัฆฤทธิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย เมื่อ 28 กันยายน 2545)
- เจตนา นาควัชระ. (2542). **“การวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม,” ใน ทางเลือกในการวิจัยศิลปวัฒนธรรม**. หน้า 6-7. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.

- จตุพร ผลเกิด. (2539). **ความคิดเห็นของผู้ประกอบการในการจัดสภาพแวดล้อมชายหาด : ศึกษาเฉพาะกรณีหาดคูเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- จรัรัตน์ ภาว. (2538). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการป้องกันโรคเอดส์ กรณีศึกษา อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- จำรัส เรืองแพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 เมื่อ 26 สิงหาคม 2545)
- เฉลิมชัย จงศิริ. (2540). **ความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดนครปฐมที่มีต่อโครงการสร้างถนนพุทธบูชา เจริญพระเกียรติเข้าสู่องค์พระปฐมเจดีย์**. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- ฉัตรทิพย์ นาดสุภา. (2540). **วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว และคณะ. (มปป.). **พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2544). **จากรัฐชาติสู่รัฐตลาด**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บ้านบัณฑิต.
- ชัยโรจน์ ธนสันติ. (2535). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. อุดສຳເນາ.
- ชื่นใจ บุชาธรรม. (2542). **การมีส่วนร่วมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- ชวน หนูนวล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพักอาศัย เมื่อ 20 กันยายน 2545.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2526). **พฤติกรรมศาสตร์ จิตวิทยา จริยธรรม และจิตวิทยาภาษา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ดารณี อารณพัฒนา. (2533). **ความรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณีองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- ดารณี อู่ตระกูล. (2532). **ความรู้และความคิดเห็นของประชาชนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว – ชมพู**. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- ทวีวงศ์ ศรีบุรี. (2539). **สิ่งแวดล้อมกับเศรษฐกิจ และการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อุดສຳເນາ.

- ทิววัฒน์ รัตนเกตุ. (2542). *ศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเภทอ่างเก็บน้ำ กรณีศึกษา : อ่างเก็บน้ำคลองระโงก จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- เทียนชัย ให้ศิริกุล. (2538). *บทบาทของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษา : ปราสาทหินพนมรุ้งและปราสาทหินกู่สวนแตง จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- นงเยาว์ หลีพันธ์. (2537). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในจังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ สด.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- นดา คำริห์เลิศ. (2542). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในชุมชนบ้านครัว กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- นิจ หิณฐิระนันท์. (ม.ป.ป.). *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2539, เมษายน). "วัฒนธรรมยุคโลกาภิวัตน์," *ศิลปวัฒนธรรม*. 15(6) : 93-94
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. ในทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. หน้า 183-186. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- นฤนาท พุทไธสง. (2541). *ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานในบริเวณเกาะเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ สด.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- ปาริชาติ โชติยะ และคณะ. (2539). *รายงานแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน บทที่ 1-5*. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา.
- ประเวศ วะสี. (2539). *ภูมิปัญญาชาวบ้านสู่ภูมิภาค*. (คำนิยม). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- . (2541). "วัฒนธรรมกับการพัฒนา," ใน *ไทยยุควัฒนธรรมทาส*. บรรณาธิการโดย พิตยา ว่องกุล หน้า 11. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- . (2541). "วิถึบูรณาการ : ทางออกทางภูมิปัญญา," ใน *ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 1999-2000*. บรรณาธิการโดย พิตยา ว่องกุล หน้า 3-27. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- "แผนไอเอชาน อบต. ฉลุย", (2544, 27 มิถุนายน). *ไทยรัฐ*. หน้า 3.
- พรทิพย์ อังกุลดี. (2539). *การมีส่วนร่วมของสตรีผู้นำในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในจังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อุดສຳເນາ.

- พระประจวบ สุวรรณโณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านวัดเวียง อำเภอไชยา เมื่อ 20 สิงหาคม 2545)
- พระครูศรีปริยัติชยาภรณ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดเวียง อำเภอไชยา เมื่อ 20 สิงหาคม 2545)
- พระครูศรีภาณุจนดิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วัดถ้ำคูหา อำเภอกาญจนดิษฐ์ เมื่อ 1 กันยายน 2545)
- พิสิท ล้อมลิ้ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย เมื่อ 28 กันยายน 2545)
- พิสิท อินจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย เมื่อ 20 สิงหาคม 2545)
- พิสันต์ ธนะสารสมบูรณ์. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณีเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- เพ็ญสุข เหมือนมณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพักอาศัย เมื่อ 18 กันยายน 2545)
- แพทยา แก้วพวง. (2532). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มิตรสยาม.
- ไพบูลย์ ดวงจันทร์. (2542). "ศิลปวัฒนธรรมเมืองและศิลปวัฒนธรรมชุมชน," ใน *ทางเลือกในการวิจัยวัฒนธรรม*. หน้า 57. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. นครปฐม : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- มนัส นาคเวช เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพักอาศัย เมื่อ 26 สิงหาคม 2545).
- ราตรี ภารา. (2540). *ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2535*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- รัชต์ สันขดุลย์. (2526). *แนวทางเพื่ออนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง*. วิทยานิพนธ์ สก.ม. (ผังเมือง) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- วชิรวรรณ เจริญเรืองพาณิชย์. (2532). *การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเนื่องจากผลกระทบของการใช้ที่ดินประเภทสาธารณประโยชน์ : ศึกษากรณีชุมชนแขวงตลิ่งชันและแขวงฉิมพลี กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ สก.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- วัดพระบรมธาตุไชยา. (2531). *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ พระครูโสภณเจตสิกการาม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. (2539,มิถุนายน). "การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในรอบ 50 ปี," *ศิลปวัฒนธรรม*. 17(8) : 177-175.

- วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ. (2522). **ศิลปินชาวบ้าน**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปณยา.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2543). "หลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย," ใน **การวิจัยศิลปวัฒนธรรมกับการบูรณาการความรู้**. หน้า 50-51. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- วลัยพร ดาวสุวรรณ. (2533). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล**. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- วอลเดน เบลโล และคณะ. (2542). **วิกฤติกระแสน้ำโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมสิกขาลัย.
- ศิริวรรณ ทาปัญญา. (2539). **ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งโบราณสถาน : กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้มีถิ่นพำนักใกล้แหล่งโบราณสถาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ. (2541). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่ง : กรณีศึกษาอำเภอละกู จังหวัดสตูล**. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- ต้นสนะ ดันติชาติ. (2531). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำจังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- ส.ศิริรักษ์. (2540). ไทยคดีศึกษากับองค์กรร่วมแห่งความรู้. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก.
- . (2540, เมษายน). " การศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น," **ศิลปวัฒนธรรม**. 18(6) : 174-176.
- สวัสดิ์ ทองอุ่น. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน เมื่อ 24 สิงหาคม 2545.
- สมน อมรวิวัฒน์. (2541). "วัฒนธรรมกับการพัฒนา," ใน **ไทยยุควัฒนธรรมทาส**. บรรณาธิการโดย พิศยา ว่องกุล. หน้า 24-25. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สันติ เล็กสุขุม. (2542). "วัฒนธรรมเมืองและศิลปวัฒนธรรมชุมชน," ใน **ทางเลือกในการวิจัยศิลปวัฒนธรรม**. หน้า 75. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- สถาพร อธิพิงษ์. (2536). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอท่าใหม่และกิ่งอำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- สมใจ เข้มเจริญ. (2531). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษากรณีตำบลสระเียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่**. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.
- สาทิศ ชูแสง. (2526). **การอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมในยุโรป**. ม.ป.ป. อุดສຳເນາ.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (ม.ป.ป.). **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิทักษ์อักษร.
- สุกาญดา เหล็กเพชร. (2539). **ความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ : ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อุดສຳເນາ.

- สุชา จันทรเอม. (2522). *จิตวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุริพร ภัทราพรนนท์. (2541). *ทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา : อุทยานแห่งชาติในจังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- แสง ศรีนุ้ย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพักอาศัย เมื่อ 20 กันยายน 2545)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เม็ดทราย.
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2530). *จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. ที่ระลึกในพิธีเปิดศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา : สำนักพิมพ์สารคดี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2540). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อดิศักดิ์ อภิสกุลวงศ์. (2535). *การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมประชากรศึกษาแก่ประชาชนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประชากรศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- อนันต์ ใจสมุทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี เมื่อ 10 กันยายน 2545)
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2542). *ระบบการศึกษากับชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- อาคม เดชทองคำ. (2543). *หัวเขือกว๊าน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). *ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมิราช.
- อำพล ทิพย์บรรพต เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พิชัย สุขวุ่น เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย เมื่อ 28 สิงหาคม 2545)
- Canter, Larry W. (1972). *Environmental Impact Assesment*. New York : McGraw-hill.
- Cohen, John M. Uphoff, Norman T. (1977). *Rural Development Participation : Concepts and Measures for Project Design Implementation Committee Center for International Studies*. New York : cornell University.
- Erwin, William. (1976). *Participation Management : Concept Theory and Implementation*. Atlanta, Ga : Georgia state University.
- Hay. D. G. (1951). *Social Participation of Individuals in Four Rural Community of the Northeast Rural Sociolog*. New York : Mc graw Hill Inc.
- Sandys, Ducan. (1979, November), "Tourism and Heritage Conservation," PaTa Conference in Bangkok.
- United Nations. (1978). *Popular Participation in Dicision Marking for Development*. New York : United Nations Publication.

White, Alastair T. (1982). "why Community Participation?" in ***A discussion of the Arguments Go, Community Participation : Current Issue and Lesson Learned***. P.16-17. United Nations Children's Fund.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

**หนังสือราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม
และการจัดกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือเวทีชาวบ้าน**

ที่ ศธ 1536.3/ว 036

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

31 มกราคม 2545

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการติดต่อประสานงานเพื่องานวิจัยศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เรียน ประธานกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล

ด้วย อาจารย์พิชัย สุขวุ่น โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นและงานวิจัยเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์บำรุง สุวรรณรัตน์)

คณบดี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทรศัพท์ (077) 355466 ต่อ 311

โทรสาร (077) 355637

ที่ ศธ 1536.3/114

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

19 เมษายน 2545

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์

เรียน ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลช้างขวา

ด้วยอาจารย์พิชัย สุขวุ่น โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความประสงค์จะจัดการสัมมนา เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลของตนเองในอนาคต

จึงเรียนมาเพื่อขอบความอนุเคราะห์ตามควรแก่กรณี ซึ่งผู้วิจัยจะมาประสานงานกับท่านในรายละเอียด หวังว่าคงได้รับความร่วมมือด้วยดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์บำรุง สุวรรณรัตน์)

คณบดี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทรศัพท์ (077) 355466 ต่อ 311

โทรสาร (077) 355367

ที่ ศธ 1536.3/117

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100

1 พฤษภาคม 2545

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์.

เรียน ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลศรีวิชัย

ด้วยอาจารย์พิชัย สุขวุ่น โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความประสงค์จะจัดสัมมนา เรื่อง การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลของตนเองในอนาคต ซึ่งผู้เข้าสัมมนาประกอบด้วยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชาวบ้านจำนวน 60 คน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ตามควรแก่กรณี ซึ่งผู้วิจัยจะมาประสานงานกับท่าน ในรายละเอียด หวังว่าคงได้รับความร่วมมือด้วยดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์บำรุง สุวรรณรัตน์)

คณบดี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

โทรศัพท์ (077) 355466 ต่อ 311

โทรสาร (077) 355367

เรียน ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามชุดที่ 1 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

แบบสอบถามชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

แบบสอบถามชุดที่ 3 แผนงานกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือเวทีชาวบ้าน

แบบสอบถาม

เรื่อง

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด 7 หน้า แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	8	ข้อ
ส่วนที่ 2	ข้อมูลการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	จำนวน	1	ข้อ
ส่วนที่ 3	ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	จำนวน	14	ข้อ
ส่วนที่ 4	คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	จำนวน	20	ข้อ
ส่วนที่ 5	ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	จำนวน	14	ข้อ
ส่วนที่ 6	คำถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ	จำนวน	3	ข้อ

เลขที่ □□□

แบบสอบถามประกอบการวิจัยเรื่อง
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การ
บริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... บ้าน..... ตำบล.....
 อำเภอ..... จังหวัดสุราษฎร์ธานี วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบสอบถาม.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย / ใน () หน้าข้อความและเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี (เกิน 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)
2. ท่านจบการศึกษาสูงสุดระดับชั้น

() 1. ประถมศึกษา	() 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
() 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า	() 4. อนุปริญญา/เทียบเท่า
() 5.ปริญญาตรี	() 6. อื่น ๆ (ระบุ).....
3. อาชีพที่สร้างรายได้หลักของท่าน

() 1. ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว	() 2. รับจ้าง
() 3. เกษตรกร	() 4. รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ
() 5. พนักงานเอกชน	() 6. อื่น ๆ (ระบุ).....
4. รายได้จากอาชีพหลัก และการประกอบอาชีพอื่น ๆ โดยเฉลี่ยเดือนละ.....บาท
5. ท่านอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนี้เป็นระยะเวลา.....ปี (เกิน 6 เดือนนับเป็น 1 ปี)
6. ใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

() 1. ไม่เคย (ข้ามไปตอบส่วนที่ 2 หน้า 2)	
() 2. เคย	
7. ท่านใช้ประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

() 1. ไม่ใช้	
() 2. ใช้ ระบุ 1.....	
2.....	
3.....	
4.....	
5.....	

8. การอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ระบุชื่อการอบรม

- 1.....หน่วยงานที่จัด.....
- 2.....หน่วยงานที่จัด.....
- 3.....หน่วยงานที่จัด.....
- 4.....หน่วยงานที่จัด.....

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องทุกวัน, 3-4 ครั้งต่อสัปดาห์, 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์, 1-2 ครั้งต่อเดือน, นาน ๆ ครั้ง, ไม่เคยได้รับ ตามลักษณะการรับข้อมูลข่าวสารของท่าน

1. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมจากแหล่งข่าวใด และมีความถี่เท่าไร

แหล่งข่าวสาร	ความถี่ในการดู / ฟัง / พูด / อ่าน					
	ทุกวัน	3-4 ครั้งต่อสัปดาห์	1-2 ครั้งต่อสัปดาห์	1-2 ครั้งต่อเดือน	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยได้รับ
1. โทรทัศน์						
2. วิทยุ						
3. หนังสือพิมพ์						
4. วารสาร / นิตยสาร						
5. เอกสารเผยแพร่ความรู้						
6. หอกระจายข่าว						
7. เจ้าหน้าที่ของรัฐ						
8. การสนทนากับเพื่อนบ้าน						
9. ป้ายประชาสัมพันธ์						

ส่วนที่ 3 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1. โบราณสถานบางแห่งก็เป็นสิ่งที่ขัดต่อการพัฒนาบ้านเมือง ควรที่จะทุบทำลายทิ้งเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาบ้านเมือง หรือประโยชน์ในการใช้ที่ดินอย่างมีคุณค่า		
2. การอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปทรงวัสดุและกรรมวิธีให้เหมาะสมกับการผลิตและการตลาด		
3. การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน หมายถึง การรักษาสถานที่บริเวณโดยรอบของแหล่งโบราณสถานให้มีสภาพแวดล้อม หรือบรรยากาศแบบดั้งเดิมโดยปราศจากการถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ โดยไม่จำเป็น		
4. ความปรารถนาดีของลวดลายผ้าไหมบ้านพุมเรียง เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมายาวนานควรเปลี่ยนแปลงลวดลายและกรรมวิธีโดยใช้เครื่องจักรอันทันสมัยแทนการทอด้วยมือ		
5. การสลักชื่อหรือทำสัญลักษณ์ใด ๆ ตามต้นไม้ ผนังกำแพง ผนังถ้ำ ที่เป็นแหล่งศิลปกรรม ไม่มีผลต่อความงามสภาพแวดล้อมของแหล่งศิลปกรรม		
6. การสร้างถนนตัดผ่านโบราณสถาน หรือแหล่งศิลปกรรม เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้มีการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว		
7. การพัฒนาชุมชนกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิง		
8. การร่วมประเพณีชักพระของชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานีถือเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุราษฎร์ธานี		
9. ผลงานจิตรกรรมฝาผนังตามวัดต่าง ๆ ที่ลบเลือนควรทาสีทับและเขียนขึ้นใหม่ให้งดงาม		
10. การย้ายถิ่นฐานของคนชนบทเข้ามาทำงานในสังคมเมือง ไม่มีผลกระทบต่อการสืบสานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
11. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเท่านั้นประชาชนไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วม		

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
12. การแสดงหนังตะลุงและมโนราห์ที่ยังคงรักษาศิลปะการแสดงแบบดั้งเดิม ถือเป็นแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		
13. การส่งเสริมการท่องเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น ถือเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้อีกวิธีหนึ่ง		
14. การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของวัดพระบรมธาตุไชยาคือการปิดไม่ให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมเข้าชมหรือเปิดเฉพาะวันสำคัญทางศาสนา		

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับการมีส่วนร่วมของท่านมากที่สุด

ข้อความ	การมีส่วนร่วม		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
1. การริเริ่มโครงการหรือกิจกรรม 1.1 ร่วมศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 1.2 ร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 1.3 ร่วมสร้างสรรค์และเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 1.4 ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 1.5 ร่วมเป็นกรรมการดำเนินงานหรือเป็นที่ปรึกษาในกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2. การวางแผน 2.1 ร่วมวางแผนการดำเนินการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 2.2 ร่วมวางแผนการแก้ไขปัญหาจากการดำเนินงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 2.3 ร่วมวางแผนการปฏิบัติการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 2.4 ร่วมวางแผนการติดตามผลและประเมินผลการดำเนินงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 2.5 ร่วมวางแผนจัดทำเอกสารดรรชนีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น			

ข้อความ	การมีส่วนร่วม		
	ทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคย
3. การปฏิบัติตามแผน 3.1 เป็นผู้นำเพื่อนบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 3.2 เป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 3.3 เป็นผู้เผยแพร่ความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น 3.4 เป็นผู้เข้าร่วมประกอบกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
4. การใช้ประโยชน์ 4.1 ร่วมใช้ศิลปวัฒนธรรมเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน 4.2 ร่วมจัดสรรประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้กับประชาชนในท้องถิ่น			
5. การติดตามผล 5.1 ร่วมควบคุมและดูแลการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 5.2 ร่วมติดตามการปฏิบัติงานและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
6. การบำรุงรักษา 6.1 ร่วมบำรุงรักษาผลผลิตที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 6.2 ร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดจากโครงการหรือกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับทัศนคติของท่านมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องมือให้เห็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในอดีต และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรม		
2. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ และยังสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นอีกด้วย		
3. ควรอนุรักษ์ความเก่าแก่ดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรมโดยมิควรปรับปรุง เปลี่ยนแปลงใด ๆ โดยไม่จำเป็น		
4. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยไม่จำเป็น		
5. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมควรเป็นภารกิจลำดับสุดท้ายที่พึงกระทำ เพราะไม่ใช่ส่วนสำคัญของสังคม		
6. ศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องของคนรุ่นก่อน ไม่เหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับสังคมปัจจุบัน		
7. ชุมชนควรจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ตำบลเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมศิลปหัตถกรรม และเป็นประโยชน์ทางการศึกษาของประชาชน		
8. การจัดการศึกษาในปัจจุบันควรให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและเศรษฐกิจมากกว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน		
9. ศิลปวัฒนธรรมเป็นเครื่องขัดขวางความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ		
10. อบต. และประชาชนไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากมีหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบโดยตรงอยู่แล้ว		
11. การพัฒนาให้สังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เป็นปัจจัยหนึ่งในการละทิ้งศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีดั้งเดิม แล้วหันมาใช้ชีวิตและวัฒนธรรมแบบสังคมเมือง		
12. การศึกษาที่คำนึงถึงรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นการศึกษาที่ล้ำสมัย		
13. การศึกษาศิลปวัฒนธรรมไม่จำเป็นต้องไปยังสถานที่จริง อาศัยอ่านจากตำราก็ได้รับความรู้เช่นเดียวกัน		
14. การให้ความรู้ ความสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นการสร้างทัศนคติและสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น		

ส่วนที่ 6 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

1. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผ่านมา ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมคืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านจะมีวิธีการแก้ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

และท่านต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมให้เหตุผลประกอบ

() เห็นด้วย

() ไม่เห็นด้วย

เพราะ.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

เนื่องจากแบบสอบถามข้อมูลเชิงคุณภาพมีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ทั้งระบบ และอาศัยการเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลาจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีต จากนั้นสืบหาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสาเหตุใดบ้าง เช่น การปกครอง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อาชีพ การเพิ่มของจำนวนประชากร การเมือง ฯลฯ แล้วการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไรบ้าง เมื่อเชื่อมโยงกันจนเป็นภาพใหญ่ต่อเนื่องและเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน จากนั้นจึงรวมกันพยากรณ์อนาคตที่จะเกิดขึ้นตามข้อเท็จจริง โดยเรื่องที่ต้องสอบถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบดังกล่าวจึงมีดังต่อไปนี้

1. สภาพทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ
2. ความสัมพันธ์ด้านอาชีพกับทรัพยากร
3. ความเชื่อทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมชุมชน
4. ผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร
5. ผลจากการพัฒนาโดยหน่วยงานของรัฐในด้านต่าง ๆ
6. การศึกษาของคนในชุมชน
7. ผลจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม
8. ประสิทธิภาพของหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
9. ผลจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง 8 ข้อ ที่ส่งผลต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
10. ทักษะของคนในชุมชนในการแสดงออกต่อสิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมดูแลปกป้องศิลปวัฒนธรรมของตนเอง

กำหนดการสัมมนา

“เรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ประชาชนและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยชุมชนเอง และให้เป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการถ่ายโอนอำนาจด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

กำหนดการสัมมนา

วันที่

เวลา 08.30 น - 12.00 น.

สถานที่สัมมนา

ณ องค์การบริหารส่วนตำบลศรีวิชัย อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้เข้าร่วมสัมมนา

- ประชาชนในท้องถิ่น
- สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีวิชัยทุกท่าน
- อาจารย์และนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี

จำนวนผู้เข้าสัมมนา

กำหนดผู้เข้าร่วมสัมมนา 60 คน

หัวข้อในการสัมมนา

1. ท่าน และ อบต. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไรบ้าง
2. ประโยชน์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีอะไรบ้าง
3. ท่านคิดว่า อบต. และประชาชน มีความพร้อมที่จะดูแลศิลปวัฒนธรรมของชุมชนหรือไม่อย่างไร
4. ชุมชนของท่านมีผู้นำในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ภาคประชาชนหรือไม่และทำอะไรบ้าง
5. วัฒนธรรมสมัยใหม่ที่แพร่ขยายเข้าสู่ชุมชนมีผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไร
6. ปัญหาของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีอะไรบ้าง

รายละเอียดการสัมมนา

วัน / เดือน / ปี	เนื้อหาการสัมมนา
08.30 – 09.00 น.	● ลงทะเบียน
09.00 น.- 09.20 น.	● พิธีเปิดการสัมมนา โดยประธานกรรมการบริหารและกล่าวถึงนโยบายการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
09.20 – 10.00 น.	● ผู้เข้าร่วมประชุมแยกกลุ่มเพื่อระดมความคิดจำนวน 6 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน ● แต่ละกลุ่มรับหัวข้อเพื่อระดมความคิดแต่ละคนเขียนความคิดลงในบัตรคำ คนละ 2 ใบ (เวลา 10 นาที) ● เลขานุการกลุ่มทำการแยกหมวดหมู่ความคิดที่ใกล้เคียงกันเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน
10.00 – 10.15 น.	● พักรับประทานเครื่องดื่ม อาหารว่าง
10.15 – 11.00 น.	● แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการระดมความคิด
11.30 น.	● สรุปการสัมมนา / รับประทานอาหารกลางวัน

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. ทำไมประชาชนต้องมีส่วนร่วม

ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มคนเพื่อดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญา ที่ได้สั่งสมเรียนรู้จากประสบการณ์ ประเทศไทยรวมกันเป็นประเทศได้ด้วยการรวบรวมชุมชนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งเหนือ ใต้ ออก ตก ส่วนชุมชนโลกก็เกิดจากการรวมตัวของหลายประเทศรวมกัน

ในแต่ละประเทศจำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางสำหรับบริหารจัดการชุมชนต่าง ๆ หน้าที่นี้ตกเป็นของรัฐบาล รัฐบาลมีหน้าที่พัฒนาชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าตามทิศทางที่ควรจะเป็น การพัฒนาชุมชนในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลจะไม่เข้าใจชุมชน หรือรัฐเองก็อยู่ในช่วงที่พัฒนาแบบลองผิดลองถูก ตามปัญหาที่มีอยู่อย่างจำกัด รัฐก็คิดตามประสารัฐว่าชุมชนน่าจะต้องการปัจจัยใดบ้าง แล้วก็ขนถ่ายทั้ง ความคิด งบประมาณ และวิทยาการลงสู่ชุมชน

ผลของการพัฒนาโดยรัฐในช่วง 40 - 50 ปีที่ผ่านมา มีความล้มเหลวมากกว่าประสบความสำเร็จ ตัวชี้วัดที่เห็นชัด ๆ คือชุมชนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เพราะในอดีตคนอื่น ๆ เป็นคนคิดให้และให้ปัจจัยต่าง ๆ ชุมชนตกเป็นฝ่ายรับและทำตามด้วยเหตุนี้ปัญหาของชุมชนจึงสั่งสมและซับซ้อนเกินคนนอกจะเข้าใจได้

ปัญหาดังกล่าวทำให้ทิศทางของการพัฒนาชุมชนในอนาคต จึงต้องเปลี่ยนแปลงวิธีคิดใหม่ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดที่เป็นความต้องการของชุมชน ซึ่งเป็นความรู้ที่ชุมชนได้พิจารณาถั่งกรองแล้วว่า เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ส่วนฝ่ายรัฐทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือให้บริการความรู้หรือวิทยาการที่ชุมชนต้องการ การปฏิสัมพันธ์ของรัฐและชุมชนจึงเป็นไปในแนวราบไม่ใช่แนวตั้งอย่างในอดีต

เวทีชาวบ้านจึงเป็นหัวใจของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถกเถียงหาแนวทาง จึงได้ข้อสรุปในการพัฒนา เปรียบเหมือนสภาผู้แทนราษฎรขนาดย่อม ที่ให้คนระดับรากหญ้า ที่ไม่ใช่ตัวแทนซึ่งเป็นตัวจริงเสียงจริง มีโอกาสสะท้อนปัญหาของตนเอง

2. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคืออะไร

ศิลปะ หมายถึง การแสดงออกของมนุษย์ตามความเชื่อ วัฒนธรรม วิถีชีวิต จะเกี่ยวข้องกับวัตถุหรือจิตใจนั้น ขึ้นอยู่กับเจตจำนงค์ของบุคคลและสังคม เราพบเห็นผลงานศิลปะในชุมชนได้จากวิถีชีวิตและความเชื่อทางศาสนา

ภาคผนวก ค

**รายชื่อประชาชนและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมกระบวนการเวทีชาวบ้าน**

ใบลงทะเบียน

ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
นาย วรรณพงษ์ คุ้มสิน	80 ม.10 ต.บ้านไร่ อ.พยุหะคีรี
นาย วัลลภ คุ้มสิน	30 ม.บ้านไร่ที่ 29/1 หมู่ที่ 3 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	67/1 ม. 1 ต.บ้านไร่ อ.พยุหะคีรี
นาย อรรถพล คุ้มสิน	51/1 ม. 3 ต.บ้านไร่ อ.พยุหะคีรี
นาย ธีรพล คุ้มสิน	49/5 ม. 6 ต.บ้านไร่ อ.พยุหะคีรี
นาย วัลลภ คุ้มสิน	96/8 ม. 8 ต.บ้านไร่ อ.พยุหะคีรี
นาย วัลลภ คุ้มสิน	6 ม. 9 ต.บ้านไร่ อ.พยุหะคีรี
นาย วัลลภ คุ้มสิน	94/2 ม. 8 ต.บ้านไร่ อ.พยุหะคีรี
นาย วัลลภ คุ้มสิน	42/1 ม. 11 ต.บ้านไร่ อ.พยุหะคีรี
นาย วัลลภ คุ้มสิน	89 ม. 10 ต.บ้านไร่ อ.พยุหะคีรี
นาย วัลลภ คุ้มสิน	2 ม. 6 ต.บ้านไร่ อ.พยุหะคีรี
นาย วัลลภ คุ้มสิน	11/5 ม. 11 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	94/2 ม. 12 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	90/3 ม. 12 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	110 ม. 7 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	96/1 ม. 5 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	94 ม. 12 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	31 ม. 13 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	87 ม. 7 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	80/1-9 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	110/1 ม. 4 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	103/1 ม. 1 ต.บ้านไร่
นาย วัลลภ คุ้มสิน	90/1 ม. 1 ต.บ้านไร่

ใบลงทะเบียน

ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
นาง มยุเรศวร นามสมพร	32/2 หมู่ 3 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นามสมพร	69/1 หมู่ 1 ต. สว่าง. อ. พนม.
นางอุบล นาม	69 หมู่ 2 ต. สว่าง. อ. พนม.
นางอุบล นาม	81.2 ต. สว่าง. อ. พนม.
นางอุบล นาม	65 หมู่ 2 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	28/1 หมู่ 3 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	26 หมู่ 2 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	128 หมู่ 1 ต. สว่าง. อ. พนม.
นางอุบล นาม	40 หมู่ 2 ต. สว่าง. อ. พนม.
นางอุบล นาม	18/4 หมู่ 3 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	40 หมู่ 1 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	45/1 หมู่ 1 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	25/2 หมู่ 3 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	30/6 หมู่ 1 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	27 หมู่ 2 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	44 หมู่ 2 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	115 หมู่ 1 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	55 หมู่ 1 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	62/1 หมู่ 6 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	65/1 หมู่ 1 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	15 หมู่ 2 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.
นางอุบล นาม	21 หมู่ 2 ต. สว่าง. อ. พนม. จ. สุ.

ใบลงทะเบียน

ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
นางจันทน์ จันทน์ชัย	100/15 ม.10 ต.ห้วยขวาง อ.พญาเมธียร จ.สกลนคร
นางสาว ปิ่นทองศรี	16 ม.10 ต.ห้วยขวาง อ.พญาเมธียร จ.สกลนคร
นาง. จันทนา นามะ	45 ม.11 ต.วังยาง อ.พญาเมธียร จ.สกลนคร
นาง ศิริลักษณ์ ไชยมาศ	82 ม.4 ต.วังยาง อ.พญาเมธียร จ.สกลนคร
นางสาวพิมพ์ นามะ	80.8.3 บ้านนา อ.พญาเมธียร จ.สกลนคร
นางสาว นามะ	49 ม.6 ต.วังยาง อ.พญาเมธียร จ.สกลนคร
นาง นามะ นามะ	10/8 ต.วังยาง อ.พญาเมธียร จ.สกลนคร
นางสาว นามะ นามะ	21/1 ม.5 ต.วังยาง อ.พญาเมธียร จ.สกลนคร
นางสาว นามะ	83 ม.3 ต.วังยาง อ.พญาเมธียร จ.สกลนคร
นาง นามะ นามะ	21/1 ม.13 ต.วังยาง
นางสาว นามะ นามะ	280 ม.12 ต.วังยาง
นางสาว นามะ นามะ	284/6/12 ต.วังยาง อ.พญาเมธียร จ.สกลนคร
นางสาว นามะ นามะ	45 ม.10/1 ต.วังยาง
นางสาว นามะ นามะ	213 30/1 ม.13 ต.วังยาง
นางสาว นามะ นามะ	21.1 12 ต.วังยาง
นางสาว นามะ นามะ	103/1 ต.วังยาง
นางสาว นามะ นามะ	101 ม.1 ต.วังยาง
นางสาว นามะ นามะ	139/1 ม.5 ต.วังยาง
นางสาว นามะ นามะ	10 ม.6 ต.วังยาง
นางสาว นามะ นามะ	42/1 ม.2 ต.วังยาง

ใบตรวจหนี้

ทำขึ้น ณ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๓

มี - สกค.

นาย วัฒนา วัฒน

นาย พันพจน์ หาดใหญ่

นาย ชนากร วัฒนา

นาย วิฑิต วัฒน

นาย สุทธิพร นาค

นาย ศุภกิจ วัฒน

นาย วุฒิชัย วัฒน

นาย วิชาญ วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

มี - สกค.

นาย วัฒนา วัฒน

นาย พันพจน์ หาดใหญ่

นาย ชนากร วัฒนา

นาย วิฑิต วัฒน

นาย สุทธิพร นาค

นาย ศุภกิจ วัฒน

นาย วุฒิชัย วัฒน

นาย วิชาญ วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

ท.ช. วัฒน

01. 21 1987 *Shirley Hovis*

စ.သ. စာချုပ် နိဂဏ်ပေးရန်

[illegible]

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

๑.๗ หมายเหตุ จักริน

ဂ.ပျ. ဘဏ်မန္တ ကိုယ်စားလှယ်

কি.মি. (৩৭)১০২৫ ১০২৫

๑. ภูมิ พัสกร ๒๗๖๑๕

၁.လှ. မာကယ်တန် (၂၀၁၆/၁၇)

ท.ท. กิ่งทอง (พริ้ง)

၁.၈. ၈၆၃၈၈ ၀ ငွေငွေငွေငွေ

১৫/১২/১৭
 ১২/১২/১৭

५५. दिनांक: १२/२/२०२०

உல. வேறுபாடுகள்

ရွှေ. မာန်လိ၊ လှကတ

ច.ជ. គណៈកម្មាធិការ កម្ពុជា

4.8. 1999 12:45 PM

អ.ស. ពិភពលោក ឆ្នាំ២០០៧

87/5 sig's enclosed as above

28. 2. 5. 0. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838.

16 f. 84. 1 m. 1857. 2. 1/2

21.4 m. நீளம், அகலம்

94 27/11/6 07 11/11/6 07 27/11/6

44 98 3 51. 75 3 51. 75 3 51. 75

115 216-9 N. D. 216-9 C. W. 216-9

22 10/12 02. 07/12/12 2- 1/12/12

18 2.2 ② 9/15/96 ③ 4/12/96

110 3.11 97 11/11/97
111 3.11 97 11/11/97

735 74 9 7. 107184 6. 107184 5
A2 2/4 10 107184

42 344

28/1 19. 11. 50 2. 11. 50

12 22/3
 2 22/3
 3. 22/3
 4. 22/3

[illegible]

16/11 5:21/6 67. 8.880 23.000/21

2/11/2002

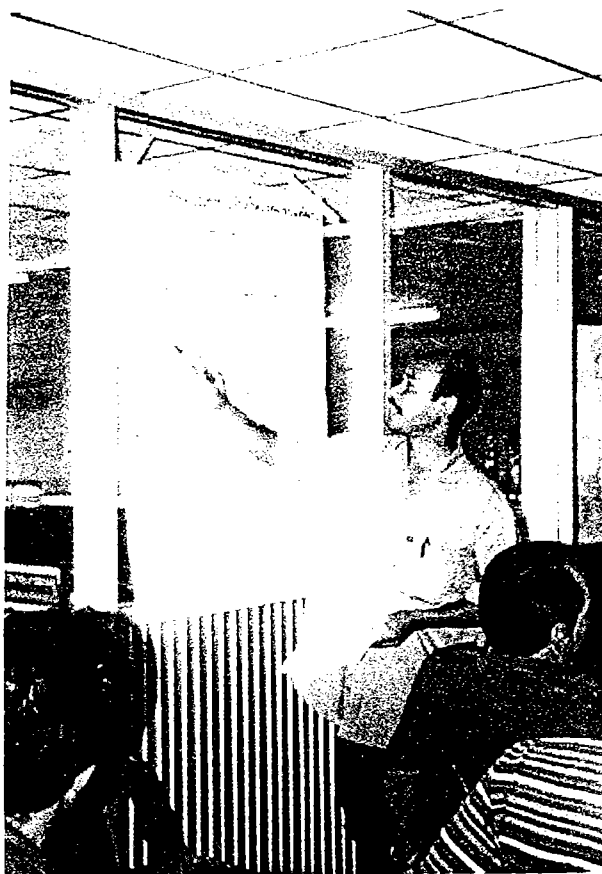
3A H. I. M. ¹⁰ 1929, 1929

ภาคผนวก ง

ภาพกิจกรรมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเวทีชาวบ้าน

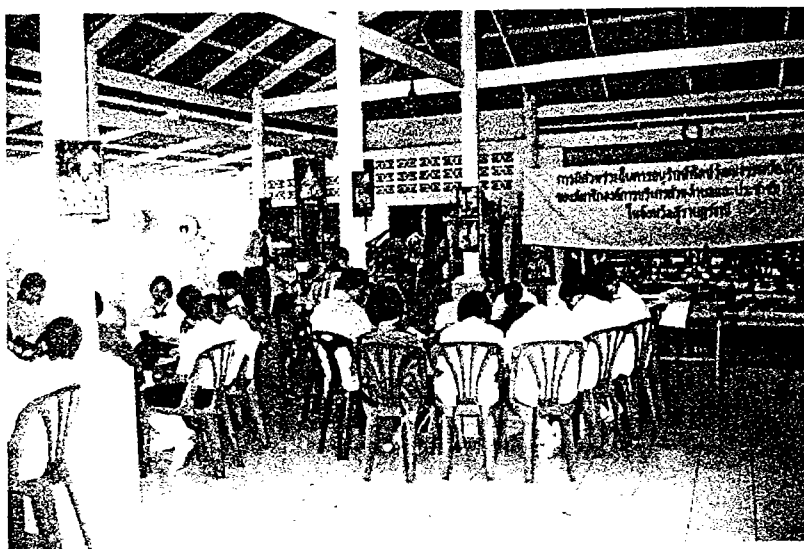

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นาย พิชัย สุขอุ่น
วันเดือนปีเกิด	23 สิงหาคม 2515
สถานที่เกิด	อำเภอสุขคีรินทร์ จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	272/106 ถนนสุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	อาจารย์ 1 ระดับ 4
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2535	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. 3)
วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2538	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
โรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์ บางเขน กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2541	คบ. ศิลปศึกษา สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา
พ.ศ. 2546	กศ.ม. ศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ